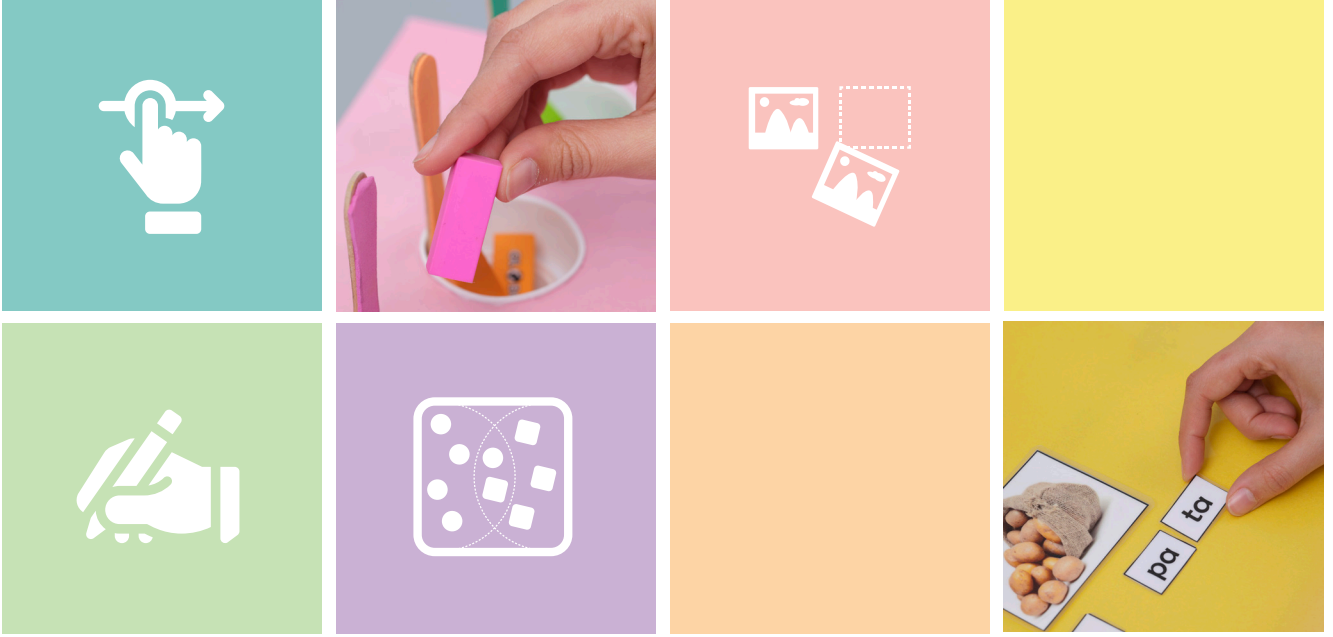
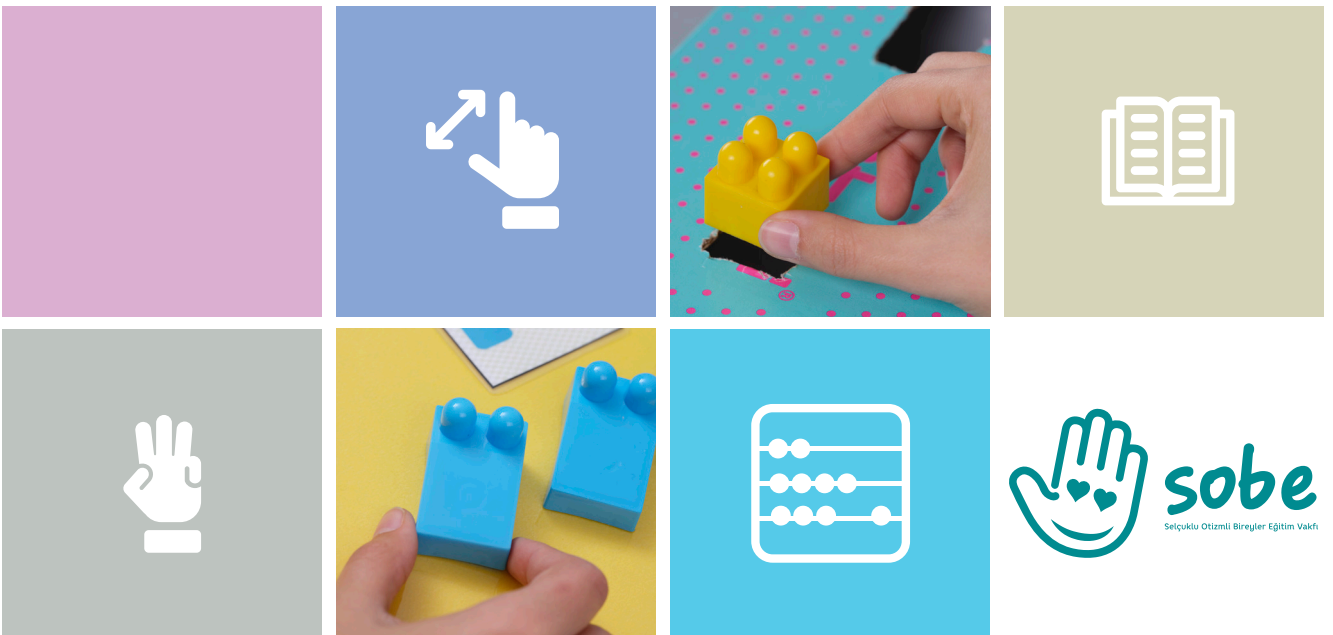

OTİZMLİ ÇOCUĞA SAHİP
EBEVEYNLER İÇİN
**MATERYAL VE
ETKİNLİK KİTABI**

OTİZMLİ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYLER İÇİN
MATERYAL VE ETKİNLİK KİTABI

Editör

Prof. Dr. Binyamin Birkan, BCBA-D

Yazarlar

Prof. Dr. Binyamin Birkan, BCBA-D

Uzm. Psk. Dan. Fatma Güllüoğlu Birer

Begüm Uygun

Büşra Özen

Süleyman Ercan

KİTABIN İÇERİĞİ

İçindekiler	(2-5)
Önsöz	(6-8)
Kitap Hakkında	(9)
Otizmli Çocuğun Ailesi Olmak.....	(10-27)
Çalışma Planı Geliştirme	(28-47)
Davranış Sorunlarının Üstesinden Gelme	(48-53)

İÇİNDEKİLER

Motor Becerileri

Blokları delikten içeri atma	(56)
Mandalları kutudan çıkarıp deliğe atma	(57)
Delikten içeriye küçük topları atma	(58)
Blokları kutudan çekme ve deliğe atma	(59)
Daireleri renklerine göre ayıllarla eşleme	(60)
Büyük dama taşlarını deliğe atma	(61)
Arabaları yerine park etme	(62)
Küçük kutuların kapağını takma ve delikten içeriye atma	(63)
Daireleri delikten içeriye atma	(64)
Bozuk paraları kumbaraya atma	(65)
Yüz parçalarını uygun yerlere yerleştirme	(66)
Legolardan yapı inşa etme	(67)
Renkli makarnaları renklerine göre çubuğa dizme	(68)
Legoları ilgili şeklin içine yerleştirme	(69)
Renkli ponponları balık üzerinde aynı renklerin üzerine koyma	(70)
Kapakları renklerine göre eşleyerek şeklin içine yerleştirme	(71)
Sayı ve rengine göre mukavva üzerindeki pipetlerden ip geçirme	(72)
Gazoz kapaklarını çizgilerin üzerinden geçirerek delikten içeri atma.....	(73)
Bilyeleri hedeflenen noktalara götürme	(74)

Eşleme Becerileri

Plastik yumurtaları renklerine göre eşleme	(76)
--	------

Mandalları renklerine göre eşleme	(77)
Yap-boz parçalarını şekline göre eşleme	(78)
Blokları renklerine göre eşleme	(79)
Renkli parçaları eşleme	(80)
Tıpa tıp aynı olan resimleri eşleme	(81)
Blok kalıplarını eşleme	(82)
Detaylı resimleri eşleme	(83)
Şekil eşleme	(84)
Şerit üzerinde bulunan resimleri eşleme	(85)
Kutuları kapaklarıyla eşleme	(86)
Nesneleri resimleriyle eşleme	(87)
Tıpa tıp aynı resimleri eşleme	(88)
Kardan adamı küçük ve büyük harfleri eşleyerek tamamlama	(89)
Balıkları renklerine göre eşleyerek kutunun içine atma	(90)
Mandalları renk ve sayısına göre eşleme	(91)

Sınıflandırma Becerileri

Nesneleri renklerine göre sınıflandırma	(94)
Daireleri renklerine göre ayırma	(95)
3 farklı renkten oluşan oyuncak parçalarını sınıflandırma	(96)
3 farklı renkten oluşan boncukları sınıflandırma	(97)
Renkli pipetleri sınıflandırma	(98)
Erkekleri ve kızları sınıflandırma	(99)
Küçük silgileri kategorilerine göre sınıflandırma	(100)
2 çeşit nesneyi sınıflandırma	(101)
2 farklı nesneleri sınıflandırma ve doğru deliğe atma	(102)
2 Farklı türden nesneyi sınıflandırma	(103)
Renkli nesneleri renklerine göre sınıflandırma	(104)
Pastel boyaları renklerine göre sınıflandırma	(105)
Plastik yemek takımını sınıflandırma	(106)
Sporla ilgili kartları kategorilerine göre sınıflandırma	(107)
Renkli telli dosyaları renkli kağıtları renklerine göre sınıflandırma	(108)
Aynı ve farklı olduğuna karar vererek sınıflandırma	(109)
Nesneleri dokularına göre sınıflandırma	(110)
Resimleri kategorilerine göre sınıflandırma	(111)
Nesneleri boyutlarına göre sınıflandırma	(112)

Okuma Becerileri

Alfabeyi sıralama	(114)
Küçük harfleri büyük harflerle eşleme	(115)
Kelimeleri kelimelerle eşleme	(116)
Kelimeleri okuma ve resimleriyle eşleme	(117)
Rakamı okuma ve ilgili mandallarla eşleme.....	(118)
Renkli nesneleri kelimelerle eşleme	(119)
Kelimeleri okuma renklerle eşleme	(120)
Cümleyi okuma ve uygun resimle eşleme	(121)
Varlıkların resimlerini ilk seslerine göre eşleme	(122)
Resimleri baş harflerine göre eşleme	(123)
Özellik ve ortama göre sınıflandırma	(124)
Hikayeyi oluş sırasına göre sıralama	(125)
Kelimeleri okuma ve kategorilere göre ayırma	(126)
Kelimeleri alfabetik sıraya göre dizme.....	(127)
Ayları tatillerle eşleştirme	(128)
Kelimeleri okuma ve zıt anlamlı olanlarla eşleme	(129)

Yazma Becerileri

Noktaları birleştirerek şekli tamamlama	(132)
Resimleri ilişkilendirme	(133)
Harfleri sıraya koyarak isim yazma	(134)
Blok harfleri birleştirerek verilen kelimeyi oluşturma.....	(135)
Mandal harfleri takarak verilen kelimeyi oluşturma	(136)
Resimlerle basit cümle yapma	(137)
Kelimelerle basit cümle yapma	(138)
Harf yazma	(139)
Varlıkların ismini yazma	(140)
Kuma harf yazma	(141)
Harflerin üstünden yazma	(142)
Heceleri birleştirerek kelime yazma	(143)
Mandal hecelerden cümle yazma	(144)
Noktaları birleştirerek harf yazma	(145)
Dondurma çubuklarından harf yapma	(146)
Harflerden kelime oluşturma	(147)
Pinpon toplarından kelime yazma	(148)

Harflerden kelime oluşturma	(149)
-----------------------------------	-------

Matematik Becerileri

Pipetleri uygun yere koyarak eşleme	(152)
Pamuk topları karton bardaklarıyla bire bir eşleme	(153)
Noktaları sayma ve rakamlarla eşleme	(154)
1-10 arasında nesne setlerini sayma ve rakamlarla eşleme	(155)
Rakamları sıralama	(156)
Rakamla miktarı eşleme	(157)
Eksik rakamı bulma ve yerine yerleştirme	(158)
Atlayarak sayma ve sıralama	(159)
Nesneleri boyutlarına göre sıralama	(160)
1-3'e kadar nesneleri miktarına göre ayırma	(161)
1'den 10'a kadar nesneleri miktarına göre ayırma	(162)
rnt oluşturma	(163)
Lego kullanarak 4 işlem yapma	(164)
Rakam kadar çubuğu rakam kartlarının üzerinde miktarıyla eşleme.....	(165)
Karttaki nesneleri sayarak doğru rakamla eşleme.....	(166)
Toplarla toplama işlemi yapma	(167)
Dosya üzerinde varlıkların sayısını bulma	(168)

EK I: rnek BEP Hedefleri	(170-172)
--	------------------

EK II: rnek Veri Formları	(174-179)
---	------------------

Kaynakça	(180-184)
-----------------------	------------------

ÖNSÖZ

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı alan bireyler ve aileleri için 2016 yılından beri çalışan SOBE Vakfımız, Türkiye'nin otizm alanında EN KAPSAMLI ve EN BÜYÜK eğitim merkezine sahiptir.

Vakfımız 21.000 m² üzerine yerleşmiş olan ve kurulduğu günden itibaren otizm konusunda yaptığı çalışmalarla ulusal ve uluslararası alanda referans bir kurum olmak yolunda hızla ilerlemektedir. Otizm alanında çalışan 9 vakıftan biri olan ve kamu yararına yaptığı hizmetlerle 02.02.2022 tarihinde Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıf Statüsü alan Vakfımız Belediye-Vakıf-Üniversite iş birliğinde örnek bir çalışmayla yürütülmektedir.

Bu çalışmadan beklentimiz; ülke genelinde OSB'li bireylerin gelişimlerine ve onlara sunulan eğitimin niteliğinin artırılmasına katkıda bulunmak ve ailelerimize rehberlik etmektir. Kitap sayesinde, aileler evlerinde bulunan birçok geri dönüşüm malzemesinden çocuklarının gelişimini desteklemek için materyaller üretebilecek ve üretecekleri materyalin hangi becerileri kazandıracağıyla ilgili bilgi sahibi olacaktır.

Kitabın hazırlanmasını destekleyen ve sosyal sorumluluk projesi olarak ülke genelinde pek çok aileye ulaştırmamıza vesile olan Selçuklu Belediye Başkanımız Ahmet Pekyatırmacı'ya, materyallerin hazırlanmasında sundukları katkı için merkezimizde çalışan eğitimcilerimize ve tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum. OSB'li bireye sahip ailelere yönelik hazırlanan bu kitabın OSB'li bireylere ve ailelerine faydalı olmasını temenni ediyorum.

Mustafa AK

SOBE Vakfı Başkanı

ÖNSÖZ

Bir takım nörofizyolojik sorunların gelişimsel farklılıklara sebep olması olarak tanımlanabilen otizm spektrum bozukluğuna sahip bireyler, günlük yaşamlarında çoğu insanın farkında olmadığı birçok zorlukla karşı karşıyalar. Sadece Konya’da bu zorlukları yaşayan yaklaşık iki bin otizmli birey bulunuyor.

20 Kasım 2019’da hizmete açtığımız Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Merkezi; bugün, Selçuklu Belediyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi paydaşlığında, profesyonel bir yönetim modeli anlayışı ile Uluslararası standartlarda hizmet veren örnek ve öncü bir kurum. SOBE’de yalnızca eğitim ve terapi hizmeti vermekle kalmıyor, bireylerin yaşamlarını bağımsız şekilde sürdürebilme becerilerini destekleyici programlar yürütüyoruz. Farklı çalışmalarla otizmli bireylerin gelişimlerini desteklemeye devam edeceğiz.

Belediyemizin katkılarıyla hazırlanmış bu eser, otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerin ailelerine ve bu alanda çalışan eğitimcilere bir kaynak olması amacıyla hazırlandı. Eserde yer alan materyallerin tümü, Sayın Emine ERDOĞAN hanımefendi himayesinde yürütülen Sıfır Atık Projesi kapsamında evde bulunan atık malzemelerin değerlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Kendilerine şükranlarımı sunuyorum.

Kitapta emeği geçen herkese ve tüm SOBE Vakfı çalışanlarımıza teşekkür ediyorum.

Ahmet PEKYATIRMACI

Selçuklu Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Bu kitap ebeveynleri otizm konusunda bilgilendirmek, zorluklarla baş edebilecekleri stratejileri paylaşmak ve çocuklarının potansiyelini destekleyebilmeleri için basit malzemelerden geliştirebilecekleri materyalleri kullanarak çocuklarını eğitebilmelerine rehberlik etmek amacıyla yazılmıştır.

Erken eğitim, gelişimsel yetersizliği olan çocukların tüm potansiyellerine ulaşmaları için eğitimin olabildiğince erken başlaması anlamına gelmektedir. Kitap ebeveynlere sadece çeşitli gelişim alanlarında basit malzemelerden ne tür eğitim materyali geliştirilebileceğini değil, aynı zamanda, ne, nasıl öğretilmeli konusundaki yaklaşımı açısından da kapsamlıdır. Temel ilkelerin yanı sıra, yılların deneyimi ve anne-babaların neyin işe yaradığına ilişkin görüşleri doğrultusunda hazırlanmış pek çok uygulanabilir öneri de sunulmaktadır.

Kitapta yer alan yöntem ve materyaller, özellikle otizmlili çocuklara yönelik olarak geliştirilmiş değildir. Bu yöntemler ve materyaller, orta ya da ileri derecede her tür engele sahip çocukla kullanılmıştır. Bu materyaller, pek çok alanda oldukça normal gelişim gösteriyor olup da yalnızca dil gelişimi gibi belli bir alanda gerilik gösteren çocuklarla da kullanılmıştır. Kitapta yer alan etkinlik ve materyaller, her çocuğun bireysel özelliklerine göre uyarlanabilecek şekilde geliştirilmiştir.

Kitapta yer alan eğitim materyalleri ve etkinlikler öncelikle anne-babalara, zorunluluk ya da tercih nedeniyle otizmlili çocuklarına kendi evlerinde kendileri eğitim vermeyi planlayan anne-babalara yönelik hazırlanmıştır. Ancak, aile yapısında genellikle çocuklarla anneler ilgilenmektedir. Bu yüzden, kitap da daha çok annelere hitap edilmiştir.

Kitap anne-babaların çocuklarının en önemli öğretmenleri olduğu inancından ve anne-babaların ne denli etkili öğretim verebildiklerine ilişkin yılların deneyiminden cesaret alınarak hazırlanmıştır. Sizler çocuklarınızın belli bir be

Prof. Dr. Binyamin Birkan BCBA-D

KİTAP HAKKINDA

Bu kitabın amacı, otizm veya diğer gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynleri otizm hakkında bilgilendirmekle birlikte otizmden kaynaklanan zorluklarla başa çıkabilmelerine, kendi ev ortamlarında basit malzemelerden eğitim materyali geliştirebilmelerine ve çeşitli etkinliklerle çocuklarının gelişimini destekleyebilmelerine rehberlik etmektir.

Kitabı izlerken günlük yaşamınızda bazı değişiklikler yapmanız kaçınılmaz olacaktır ama bu programın aile yaşamınızı bozucu bir etkisi olmaması gerekir. Ailenizin ve kendinizin huzurunu tehlikeye atmaksızın ne kadar ekstra sorumluluk yüklenmeye hazır olduğunuz konusunda, kendi yargınıza güvenmelisiniz. Bu program çocuğunuzun çevresindeki kişilerde gerginliğe yol açacak olursa, bu durumun çocuğa duygusal açıdan zararları olur ve ayrıca öğretimin verimliliği düşer. Bu kitap evinizdeki basit malzemelerden çocuğunuzun gelişimini destekleyebileceğiniz eğitim materyalleri geliştirmenize, çocuklarınıza evde daha fazla yardımcı olmanıza ve birlikte eğlenceli zaman geçirmenize yardımcı olabilir. Kitapta sizin yerine getirmeniz beklenen beceriler, hem kolay hem de eğlenceli becerilerdir. Bu çalışmanın sonunda hem siz hem de çocuklarınız yeni beceriler öğrenmiş olacaksınız.

OTİZMLİ ÇOCUĞUN AİLESİ OLMAK

Otizm Nedir?

Otizm, sosyal iletişimsel alanda yetersizlik ve tekrarlayan davranışlarla seyreden karmaşık bir beyin gelişim bozukluğudur. Çocuğun çevresiyle yeterli sosyal ilişkiyi kuramaması, iletişimde belirgin gelişim kusurları ve tekrarlayıcı kalıplaşmış davranış sorunlarıyla karakterizedir ve zihinsel gelişimi ile sosyal iletişimi etkilediği ölçüde ağırlaşır. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olarak adlandırılan otizm, belirtilerinin görünümü ve düzeyi çocuktan çocuğa değişse de otizmlili tüm çocuklar sosyal iletişim ve tekrarlayan davranışlar olarak kabul edilen iki temel alanda belirtiler gösterirler. İki otizmlili çocuk birbirinden tamamıyla farklı olabilir. Aşağıdaki tabloda sadece ortak belirtilere yer verilmiştir.

SOSYAL İLETİŞİM

- Göz kontağı kurma ve beden dilini anlamada yetersizlik
- Başkalarının duygu ve hislerini anlamada yetersizlik
- Akranlarıyla oyun becerilerinde yetersizlik
- Arkadaşlık ilişkisi kurma ve sürdürmede yetersizlik
- İlgiilerini başkalarıyla paylaşmada yetersizlik

TEKRARLAYAN DAVRANIŞLAR

- Basmakalıp tekrarlayan motor hareketler (ileriye geri sallanma, etrafında dönme, ellerini çırpma)
- Aynılıkta ısrar, rutine aşırı bağıllık (aynı kıyafeti giyme, aynı yönden yürüme, eşyaları aynı şekilde konumlandırma)
- Sınırlı ve yoğun ilgi alanı (sürekli aynı şeyi söyleme, aynı nesneyle oynama)
- Belli ses, doku veya koku gibi duyuusal uyarılara karşı aşırı tepkili olma ya da tepkisiz kalma

Otizmin Görölme Sıklığı

Dünyada her 44 çocuktan 1'inin otizmden etkilendiğı düşünölmektedir. Bu oran çocukluk çağında görölen kanser, gençlere özgü şeker hastalığı ve AIDS'ten daha yaygındır. Dünya genelinde 10 milyondan fazla kişinin otizimli olduğı düşünölmöyör. Ölkemizde ise bu sayının 0-18 yaş arasında 300 binden fazla olduğı tahmin edilmekte. Batılı ölkelerin yaptığı istatistiksel çalışmalarda yaygınlık oranının yıldan yıla yüzde 10-17 arttığı belirtiliyor. Tanı kriterlerinin geliştirilmesi ve çevresel etkiler genelde neden olarak gösterilse de bu artış kesin olarak açıklanamamakta. Bilimsel çalışmaların sonuçları yaygınlığın erkek çocuklarda kız çocuklara oranla dört kat daha fazla olduğunu; her çeşit toplumda, ırkta ve ailede rastlandığını belirtiyor.

Otizmin Nedeni Nedir?

Günümüzde otizme neyin neden olduğı kesin olarak bilinmemektedir. Otizm belirtilerinin ve etkilenme derecelerinin kişiden kişiye farklı seviyelerde seyrediyor olması birden fazla nedeninin olabileceğini akillara getirmektedir. Bilimsel kanıtlardan yola çıkarak birçok genin kendi başına otizme neden olabileceğı veya henüz belli olamayan çevresel faktörlerin de nedenler arasında sayılabileceğı düşünölmektedir.

Otizmin Tanı ve Tedavisi

Otizmin biyolojik bir belirtisi yoktur. Tanı çocuk psikiyatrları ve nörologlarınca klinik değerlendirme ile davranışsal özelliklere dayalı konur. Küçük çocuklarda tanı koymak zor olmasına rağmen 2 yaşından küçük çocuklarda pek çok belirtiyi görmek ve değerlendirmek mümkündür. 1 yaşından küçük çocuklarda klinik gözlem ile sosyal-iletişimsel yetersizlik test edilebilir, bir yaşından itibaren müdahale başlayabilir ve 3 yaşından önce belirtiler kaybolabilir. Pek çok çalışmada deneyimli uzmanlar tarafından 2 yaşında konulan tanının güvenilirlik ve stabilitesinin yüksek olduğı bildirilmiştir.

Otizmin tedavisi üzerine yapılan birçok bilimsel çalışmanın sonucunda en iyi tedavinin ABA veya UDA olarak bilinen Uygulamalı Davranış Analizi Bilimi'nin prensiplerine uygun verilen özel eğitim olduğı anlaşılmıştır. Diğer tüm yöntemler çocuğun gelişimini desteklemek için kullanılır. Bu nedenle, hangi yöntem kullanı-

larsa kullanılsın, bunun yanında özel eğitim şarttır.

Özel eğitimden beklenen en temel yararlar, çocuğun sosyal ilişkilerinin gelişmesi ve iletişim becerilerinin artması, takıntılı davranışlarının ise azalmasıdır. Sunulan özel eğitim hizmetlerinin yoğun ve kesintisiz olması da büyük önem taşır. Yoğunluk, haftada en az 30 saat anlamına gelirken; kesintisizlik, yılda 12 ay demektir.

Erken eğitim, özellikle 5 yaşından önce UDA prensiplerine uygun bireysel yoğun özel eğitim, çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Bu özelliklere uygun eğitim alan otizmlili çocukların yarısına yakınının çok büyük gelişme gösterdiği, eğitimlerini diğer çocuklarla birlikte genel eğitim sistemi içinde sürdürebildiği, dahası ergenlik döneminde yaşam kalitesinin ve toplumsal uyumunun belirgin ölçüde düzeldiği gözlenmektedir.

Otizmin belirtileri aşağıdaki tabloda takvim yaşına uygun bir şekilde sırasıyla verilmiştir. Bu belirtileri gösteren çocukların vakit kaybetmeden bir çocuk psikiyatristine yönlendirilmesi uygun olacaktır.

6-9 AY ARASI BELİRTİLER

- Konuşanın yüzüne bakmama
- Bakımını yapan kişiye sesli tepki vermeme
- Yeterli düzeyde göz kontağı kurmama
- Karşılıklı gülümsemenin olmayışı ya da nadir olması
- Adı seslenildiğinde bakmama
- Dokunma ve diğer duyuşal uyaranlara aşırı veya az tepki verme
- Beslenme sorunları (belirli yiyecekleri reddetme)
- Farklı bir duruşa sahip olma veya aşırı tekrarlayıcı hareketler yapma
- Bazı objelere veya parçalarına aşırı ilgi gösterme
- Belirli objelerle tekrarlayıcı oyunlar oynama

9-30 AY ARASI BELİRTİLER

- Kendisine gülümseyen kişiye az tepki verme veya hiç vermeme
- Kendisiyle konuşan kişinin yüzüne bakmama veya az bakma
- Başkalarının dikkatini bir oyuncuğa, ona işaret ederek çekmeye teşebbüs etmeme
- İlgilendiği olay veya nesneye işaret ederek başkası ile ilgisini paylaşmama
- Etkileşime girmenin zor olması
- Ebeveyniyle bile etkileşiminin kısıtlı olması
- Spontan taklit becerilerinin yetersiz olması
- İşaret edilen bir objeye bakmama
- Adı seslenildiğinde bakmama
- 5 sessiz harften daha fazlasını çıkarmama (12 ay üstü çocuklar için)

3 YAŞ BELİRTİLERİ

- Taklitte yetersiz olma
- Yalnızlığı tercih etme
- Başkalarına bakmama
- Sosyal gülümsemenin yetersiz olması
- Yüz ifadesini kullanmada yetersiz olma
- Anlamsız gülme
- Adı seslenildiğinde bakmama
- Ağrıya karşı duyarsız olma
- Gıda tatlarına karşı duyarlı olma
- Konuşma becerilerinde zorlanma (alıcı dil ve ifade edici dil)
- Tekrarlayıcı davranışlar gösterme

4-5 YAŞ ARASI BELİRTİLER

- Basit taklide dayalı becerilerinde bile yetersiz olma
- Empati kurmada eksik olma
- Senaryolu oyunlar oynamama
- Konuşabilenlerde kısa cümleler, tekrarlayıcı konuşmalar, söyleneni tekrarlama (ekolali), monoton ses tonu kullanma
- Anlatım lisanı ve karşılıklı diyalog başlatma ve yürütmede yetersiz olma
- Konuşamayanlarda ise garip sesler çıkarma
- Belirli hareketleri ve etkinlikleri tekrar tekrar yapma (Stereotipiler)

Ailenin Tanıya Verdiği Tepkiler

Çocuğunuzun otizm tanısı aldığını öğrendiğiniz an hayatınızın en güç anlarından biridir. Yaşantınız beklentilerinizin dışında aniden çok farklı gelişebilir. İlk önce çocuğunuz ve bu durumun onun hayatını nasıl etkileyeceği konusunda endişe duyarsınız. Ardından bir aile olarak ilerleyen yıllarda bu duruma nasıl adapte olacağınızın endişesini yaşarsınız. Ayrıca otizmlı bir çocuğun günlük yaşamında karşılaşabileceği güçlüklerle ilgili de endişe duyarsınız.

Tanı süreci çocuğunuz ve diğer aile üyeleri kadar sizin için de hayatınızın dönüm noktasıdır. Bu süreçte çocuğunuz ve aileniz için iyi bir gelecek kurabilmeniz açısından ihtiyaç duyacağınız gerçek bilgiyi edinmek ve duygusal olarak da bir destek almak büyük önem taşımaktadır.

Tanıya Verilen Ortak Tepkiler

Tanı alındığında birçok nedenden ötürü her ailenin gösterdiği tepkinin birbirinden farklı olabileceğini özellikle belirtmek isteriz. Bu bölümde ailelerin tanıya gösterdiği tepkiler genel olarak ele alınmıştır. Bazı aileler bu şekilde tepki verebilirler veya vermeyebilirler.

Bir çocuk otizm tanısı aldığında, ebeveynleri ve diğer aile bireyleri sıklıkla üzüntüden kaynaklanan tatsız duygular hisseder. Dr. Elisabeth Kubler-Ross Kader ve Üzüntüye Dair (On Grief and Grieving) adlı kitabında çoğu insanın yaşadığı üzüntü tiplerini açıklamıştır. Yazar çözüme yönelik açık bir ilerleme eğilimi olmasına rağmen bu aşamalar arasında rastgele gidip gelebileceğimizin altını çizer:

Şok : *“Tanıyı ilk duyduğumda eve nasıl geldiğimi hatırlayamıyorum.”*
“Bu benim çocuğumun başına nasıl gelebilir?” Tanının hemen sonrasında kendinizi serseme dönmüş gibi hissedebilirsiniz. Tanı gerçeği kafanızın karışmasına ve durumun kabullenilemeyecek kadar kuvvetli olmasına yol açabilir.

Üzüntü / Yas: *“Hiç enerjim yok.” “Ailem için normalde yaptığım şeyleri artık yapamıyorum.” “Çoğu zaman kendimi ağlarken buluyorum.” “Üzüntüden kahroluyorum.”*

Çoğu ebeveyn hayatına kaldığı yerden devam etmeye başlamadan önce, çocuklarına dair bazı umut ve hayaller için yas tutarlar. Çoğunlukla aşırı üzgün hissedilen

anlar yaşanabilir. Üzüntü ve depresyon arasındaki farkı ayırmak önemlidir. Depresyon, sıklıkla ilerlemenin karşısında bir engeldir. Üzüntüyü yaşamak iyileşmeye yardımcı olabilir. Üzülmeye ve bunu da rahat bir şekilde yaşamaya hakkınız vardır.

Öfke: *"Bunu hak etmedik." "Bu durumun benim sevdiklerimin başına gelmesine çok kızgıyım." "Umarım komşularım işimize karışmazlar."* Öfke yas sürecinin doğal bir parçasıdır. Kendinizi en yakınlarınıza örneğin çocuğunuza, eşinize ya da yakın bir arkadaşınıza öfkeli davranırken bulabilirsiniz. Öfke, çocuğunuzun tanısıyla ortaya çıkan, kaybetme duygusu ve strese karşı sağlıklı ve beklenen bir tepkidir. Öfkenizi belli etmeniz doğal ve bu tür zamanlarda sağlıklıdır.

İnkâr: *"Bundan kurtulacak." "Bunu düzeltebilirim."* Bu durumun çocuğunuzun başına geldiğine inanmayı reddedeceğiniz süreçlerden geçebilirsiniz. Böyle zamanlarda çocuğunuza ilişkin gerçekleri duymazdan gelebilirsiniz. İnkâr bir tür savunma mekanizmasıdır. Bu yol sizi bilhassa zor bir süreçten geçirebilir. İnkâr duygusunu yaşıyor olabileceğinizi fark etmek önemlidir, böylece çocuğunuzun eğitimine ilişkin alacağınız kararların olumsuz yönde etkilenmesine engel olabilirsiniz.

Yalnızlık: *"Daha önce kendimi hiç bu kadar yalnız hissetmemiştim." "İçinde bulunduğum durumu anlayabilecek bir arkadaşımın olmasını istedim" " Başka kişilere ulaşmak oldukça zor."* Kendinizi yalnız ve izole olmuş hissedebilirsiniz. Bu duygular bir kayıp yaşadığınızda bir çok sebepten kaynaklı olabilmektedir. Yalnızlık, arkadaşlarınızla ya da aile bireylerinizle görüşmeye zamanınızın olmadığını düşünüyor olmanızdan kaynaklı olabilir. Aynı zamanda ulaşmaya çalıştığınız kişilerin sizi anlayamayacağını ya da destek olamayacağını da hissediyor olabilirsiniz.

Kabullenme: *"Bunun üstesinden gelebileceğimizi hissediyorum." "Aile olarak iyi olacağız."* Son olarak durumu kabullenme duygusunu hissedebilirsiniz. Otizmi kabullenme ile çocuğunuzun otizm tanısı almış olmasını kabullenmeyi birbirinden ayırt etmekte fayda vardır. Sadece tanıyı kabullenme çocuğunuzun haklarını savunmaya hazır olduğunuz anlamına gelir.

Duygularınız ve gelecekle ilgili kaygılarınız sizi kolayca bunaltabilir. Acı veren duygularınız oldukça doğaldır. Eğer tepkilerinizi kabul eder, duygularınızın farkında olursanız çocuğunuzun haklarını savunabilir, kendinizi ileriye taşıyabilir-

siniz. Duygular güçlüdür, eğer onları inkar eder ya da görmezden gelerseniz uygun olmayan şekillerde karşınıza çıkabilirler.

Profesyonel Destek Alma

Eğer belirli bir zaman diliminde duygularınızı ele almada sorun yaşıyorsanız ya da bildiğiniz yollarla duygularınızla başa çıkmada zorlandığınızı hissediyorsanız profesyonel bir desteğe başvurmak iyi fikir olabilir. Böyle bir destek yakın gelecekte karşılaşılabilecek ciddi problemleri önlemenin yanında güçlüklerin üstesinden etkili bir şekilde gelme konusunda bizleri güçlendirebilir.

Eğer aşağıda yer verilen belirtilerin birçoğunu belirli bir süre boyunca yaşıyorsanız profesyonel destek almanız gerekebilir;

- Uyku problemi yaşıyorsanız ya da uyuduğunuzda kendinizi dinlenmiş hissetmiyorsanız,
- Ne kadar denesiniz de olumsuz düşüncelerinizi kontrol edemiyorsanız,
- İştahınızda azalma varsa ya da yemek yerken kendinizi durduramıyorsanız,
- Çevrenizdekiler sizin sinirli, çabuk öfkelenen ya da her zamankinden daha agresif olduğunuzu söylüyorlarsa,
- Normalden daha fazla miktarda alkol tüketiyorsanız ya da farklı umursamaz davranışlarda bulunuyorsanız,
- Hayatın yaşamaya değer olmadığını düşünüyorsanız,

Kendiniz İçin Yapabilecekleriniz:

Kişisel bakımınıza önem verin. Her gün 15 dakika bile olsa kendiniz için bir mola verin. Başkalarının bakımı ile ilgilenebilmeniz için ilk önce kendi bakımınızla ilgilenmeniz gerekir.

Gün içinde tamamladığınız işlerin farkında olun. Günün sonunda o gün içinde tamamlayamadığınız işlerle ilgili düşünmek kolaydır. Fakat bu düşünce tarzı daha sonrası için cesaretinizi kırabilir. Bunun yerine gün içinde tamamladığınız işleri düşünün. Listenizin ne kadar uzun olduğuna çok şaşıracaksınız ve böylece bir sonraki güne başlamak için kendinizi daha iyi hissedeceksiniz.

Olumluya odaklanın. Hayatın içinde hiç birşey mükemmel değildir. Her durumun kendine göre olumlu ve olumsuz yanları vardır. Olumluya odaklanmak; örneğin çocuğunuzun gösterdiği bir ilerleme ya da yeni bulduğunuz başarılı bir terapist daha ileriye gitmeniz için size enerji verecektir.

Aile görüşmelerine devam edin. Mümkün olduğunca aile çevrenizle görüşmelere devam edin. Bu tüm aile için faydalı olacaktır. Bu görüşmeler Cuma akşamları bir film izleme ya da Pazar günleri pikniğe gitme şeklinde olabilir. Gelenekleri ve bu tür görüşmeleri sürdürmek ailenizde sağlamlık duygusunu artıracak ve ileride hep birlikte hatırlayabileceğiniz eğlenceli vakit geçirmenizi sağlayacaktır.

Duruma ayak uydurabilmeniz için kendinize zaman tanıyın. Kendinizle ilgili sabırlı olun. Çocuğunuzun rahatsızlığını ve bu durumun sizin ve ailenizin üzerine etkisini kavrayabilmeniz biraz zamana alabilir. Başa çıkmakta zorlandığınız duygular zaman zaman ortaya çıkabilir. Önceden hayalini kurduğunuz hayatınıza aniden otizmin girmesi, size zaman zaman kızgın ve kendinizi yardıma muhtaç hissetmenize neden olabilir. Ancak çocuğunuzda ilerlemeler oldukça umut dolu duygular hissedeceğinizi unutmayın.

Otizm topluluklarına katılın. Zaman zaman otizmlili bireylerin aileleri kendilerini başkalarından soyutlanmış hisseder. Benzer deneyimleri yaşayan aileleri bir araya getirmek ve birbirlerinden destek almalarını sağlamak önemlidir. Ülkemizde bu konuda hizmet veren dernek ve vakıflar mevcuttur. Bunun için çeşitli web sitelerini örneğin, Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı web sitesini (www.sobe.org.tr) ziyaret edebilirsiniz.

Kardeşlere Destek Olma

Otizmlili çocuğa sahip aileler büyük stres altında olabilirler. Vakit, yapılması gereken işleri yetiştirmek için hiç yeterli gelmiyor gibi görünebilir. Genellikle bütün dikkat ve odaklanma otizmlili çocuğun üstünde olduğundan, aileler arasında diğer çocuklara daha az zaman ve enerji ayırmak oldukça yaygın rastlanan bir durumdur.

Kardeşler sıklıkla kendi zorluklarıyla yüzleşirler ve onlardan beklentiler çok fazla olabilir. Yaşantılarında oluşan birçok değişikliğin bir sonucu olarak verdikleri duygusal tepkilerin anlaşılması için daha sık yardıma ihtiyaç duyabilirler.

Diğer çocuklarınızın yaşadığı sorunlardan bazıları şu şekilde olabilir:

- Küçük çocuklar otizmlı kardeşlerinin sorununun ne olduğunu anlayamayabilirler. Tanı ve etkileriyle ilgili kafaları karışabilir ve ne olduğunu kavramakta zorlanabilirler.
- Ailelerinin otizmlı kardeşleriyle daha uzun zaman geçirdiğini görmek kıskançlığa ve öfkeye neden olabilir.
- Yapmak zorunda oldukları işleri kardeşleri yapmadığında hoş karşılanması eşit muamele görmediklerini düşündürüp kızgın olmalarına sebep olabilir.
- Otizmlı kardeşin agresif davranışları toplum içinde veya kendi arkadaş çevrelerinde oluştuğunda utanma duygusuna kapılabilirler.
- Kardeşleriyle "normal" ilişki geliştiremedikleri için hayal kırıklığına uğrayabilirler.
- Ailedeki herkes gibi onlar da kardeşleri ve ebeveyları için içten içe endişe duyabilirler.
- Pek çoğu duygularını ifade etmekte zorlanabilir. Örneğin, okulda sorun yaşayan ya da anne babasına meydan okuyan çocuklar olabilirler.

Diğer çocuklarınıza destek olabileceğiniz stratejiler:

- Çocuklarınızın otizmin ne olduğunu anlaması ve kardeşlerinin durumunun farkında olması çok önemlidir. Onlarla yaşlarına uygun bir şekilde konuşun ve bilgilendirin. Birçok kitap ve kaynak otizmi anlamak için yardımcı olacaktır.

www.sobe.org.tr

- Çocuklarınıza otizmlı kardeşiyle oynamayı ve ilişki geliştirmeyi öğretin. Kardeşinin ilgisini nasıl çekeceğini, ondan basit bazı şeyleri nasıl isteyeceğini öğretebilirsiniz. Tabii beraber zaman geçirirken, oyun oynarken çocuklarınızın tümünü ödüllendirmeniz çok önemlidir.
- Kardeşi otizmlı olan başka yaşlılarıyla bir araya gelebileceği gruplar bulun.
- Çocuğunuzun duygularını içine attığını, davranışlarının değişmediğini gözlemliyorsanız profesyonel destek almaktan çekinmeyin. Sorunu erken teşhis etmeniz çok önemli. Destek almanız eksiklik ya da bir kayıp değil tam tersine güçlü ve iyi ebeveynler olduğunuzun göstergesidir.

Aşağıda size yardımcı olabilecek birkaç ipucu verilmiştir:

Kendinize Özen Gösterin Otizmlı bir çocuğun bakımı fiziksel ve duygusal olarak zorlayıcı olabilir. Ebeveyn olarak sorumluluklar büyük stres yaratabilir. Diğer çocuklarınızın bakımı ve ihtiyaçlarına zaman ve enerji ayırmak, evliliğinizin ve kendinizin ihtiyaçlarını planlamak ve tüm bunları dengede tutmak kolay değildir. İyi bir denge kurmak ve uygulamaya koymak zaman alır.

Kendinize zaman ayırın. Çocuğunuza bakacak ailenizden ya da yakın arkadaşlarınızdan birisini bulamasanız bile evinizin yakın çevresinden geçici olarak birinden destek alıp, haftada bir gün kısa süreli de olsa kendinize zaman ayırın. Bu soluklanma anında işlerinizi halledip, dinlenip keyifli zaman geçirin. Çocuğunuzla kısa süreli ilgilenen bir kişi bulduğunuzda bu size acil durumlarda çocuğunuzun güvende olduğu hissini verecektir.

Arkadaşlarınıza zaman ayırın. Birçok aile uzun süreli dostlukların onları güçlü kıldığını ve rahat hissettirdiğini söyler. Eğer kendinizi dışlanmış hissediyorsanız harekete geçme zamanı gelmiş demektir.

Otizm dışında ilgi alanları belirleyin. Yeni keşifler yapın. Sadece otizmlı bir çocuğun ailesi olmaktan öte bir birey olduğunuzu ve değerli olduğunuzu fark etmek için kendinize zaman ayırın.

Bakıcı tutmak. Bakıcılık, evde birkaç saat ya da belirlenen başka alanda belirli süre boyunca engelli bireyler için sunulan süreli bir hizmettir. Bakıcılık geçici bir süreliğine ailelerin kendilerine mola vermesini, stresten ve yorgunluktan arınmasını sağlar. Unutmayın ki bakıcının sizinle ve otizmlı çocuğunuzla nasıl iletişim kurduğu çok önemlidir. Eğer mümkünse beraber biraz zaman geçirin. Aile bireyleri ile bakıcının birbirini tanıması birkaç hafta sürebilir ancak zamanla düzelir ya da kendiliğinden geçer diye düşünerek olumsuz davranışların oluşmasına izin vermeyin.

Bakıcı ararken dikkat etmeniz gereken hususlar:

Daha önce otizmlı bireyle deneyimi

Bakıcının başarılı olması için daha önce başka bir otizmlı bireyle deneyi-

mi olması çok da gerekli değildir. Çünkü otizmlı bireylerin hepsi bireysel özellikler gösterirler. Hatta bazı aileler özellikle iş deneyimi olmayan kişilerle çalışıp kendi çocuklarıyla etkileşim kurması için bakıcıyı kendileri eğitmeyi tercih ederler.

Aldığı eğitimler, sertifikalar

Birçok geçici bakıcı bulmamızı sağlayan belirli kuruluşlar kişilerin sabıka kaydı, güvenlik, ilk yardım gibi aldıkları eğitimlerin belgelerini de bünyelerinde bulundurlar. Eğer bir ajans aracılığıyla bakıcı bulmayı düşünüyorsanız onlardan görüşmeye çağırdığınız kişilerin bilgilerini isteyebilirsiniz.

Eğitimler

Bazı kuruluşlar çocuk bakımı ile ilgili eğitimler vermekte veya bu eğitimleri almış kişileri bünyelerinde bulundurmaktadır. Bazıları otizm üzerine eğitimlere kendi çabalarıyla katılmış olabilir. Birçok sivil toplum kuruluşu otizm üzerine ücretsiz eğitimler verir. Ayrıca otizmlı çocuğun eğitime ve bakımına ilişkin ücretsiz eğitim veren internet sitelerine başvurabilirsiniz. **www.sobe.org.tr**

Davranışsal endişeler

Isırma, vurma, tırmalama, öfke nöbetleri geçirdiğinde otizmlı bireyle ilgile-necek kişinin de sizinle aynı tepkilerde bulunmasını beklersiniz. Dolayısıyla çalışan sizden ya da bir profesyonelden eğitim almaya ihtiyaç duyar. Yazılı davranışsal bir plan hazırlayın ve çalışanın otizmlı bireyin özel durumlarında nasıl davranması gerektiğini öğrendiğinden emin olun.

Güvenlikle ilgili konular

Çalışanınızla mutlaka güvenlik hakkında konuşun. Güvenlik konuları oldukça bireyseldir. En doğrusu endişelerinizi yazılı hale getirin. Çalışanın aile bireylerinin ihtiyaçları doğrultusunda davranması her şeyden önemlidir.

Ulaşılabilirlik ve esneklik

İş görüşmesinde isteklerinizin ve ihtiyaçlarınızın neler olduğunu söyleyin. Çalışma saatlerinde esnek olup olmadığını öğrenin, böylece ihtiyacınız olduğu

anlarda kendinize zaman ayırma şansınız olabilir.

Referanslar

Referanslar daha önceki iş deneyimiyle ilgili olmalı ve bir işveren tarafından verilmeli, kişisel referans olmamalıdır. Kişiliğine yönelik referans da alabilirsiniz tabii ancak iş alışkanlıkları, dakikliği ve işe bağlılığı hakkında bilgi edinmeniz faydalı olacaktır.

Ebeveynler Tarafından Sıkça Sorulan Sorular

Soru: 2 yaşındaki oğluma bir süre önce otizm tanısı konuldu. Evdekiler endişelenmeye gerek olmadığı, sadece gelişiminde bir gecikme olduğu, aynı şeyin çocukluk çağında babasının da başına geldiği konusunda ısrarcılar. Onlara nasıl cevap verebilirim bana önerilerde bulunabilir misiniz?

- Bu durum özellikle otizmlili çocuğa sahip özel gereksinimi olan çocukların ailelerinde çok yaygındır. Tanı aldıktan sonra bir bütün olarak tüm aile ve aile içinde her birey için ayrı ayrı birçok duygusal süreç başlar. İşte aileyi bir kedere sürükleyen bu sürecin ilki şoktur. Bu sürecin bir parçası özellikle çocuğunuzla birlikte yaşamayan aile üyelerinde görülen bir reddetme duygusuna neden olur. Muhtemelen onların bu tanıyla yüzleşmesi daha uzun zaman alacaktır. Yaptığınız her şeye ilave olarak, olanlara karşı sabrınızı devam ettirmelisiniz. Çocuğunuza ilgi gösteren aile üyelerinin otizm hakkında bir şeyler öğrenmesi faydalı olabilir. Böylece kendi etkileşimlerini ve beklentilerini daha uygun bir seviyede tutacaklardır. Ayrıca bu süreci anlayabilecek deneyime ve uzmanlığa sahip profesyoneller ve etkili destek grupları size ve ailenize yardımcı olabilir.

Soru: Kocam tanıyı kabul etmeyi reddediyor ve doktorumuzla olan randevulara katılmayacağını söylüyor. Ne yapabilirim?

- Ebeveynlerden birinin tanıyı kabul edip, diğerinin kabul etmemesi şaşırılacak bir durum değil. Bu durum sizin için bir zamanlar nasıl zor oldu ise onun için de o kadar zor bir durumdur, sabırlı ve destekleyici olmalısınız. Eşiniz kendi reddetme sürecini eninde sonunda detaylı bir şekilde düşünecektir. Aynı zamanda eşinize otizm hakkında bir kitap önerebilir ya da bir makale paylaşabilirsiniz ama baskı yapmamaya dikkat edin. Çoğu insan bunu kendi yöntemleriyle yapmayı

tercih eder.

Soru: Oğlum tanı aldığından beri kendimi bunalmış hissediyorum ve hatta kendimi otizm konusunda bir şeyler okumaya bile yönlendiremiyorum.

- Otizmlı çocuğunuzun savunucusu olmak yaşam boyu süren bir aktivite olacaktır. Ebeveyle tanıyla yüzleştiklerinde duydukları şeylerden başlangıçta kolayca bunalırlar, kafaları karışır, korkar ve kızgın olurlar. Çoğu zaman yorgunluk başa çıkmayı denemek için tercih edilen bir yoldur. Yalnız olmadığınızı birilerinin size yardımcı olabileceğini hatırlamanız işe yarayabilir. Müsait olduğunuz zamanlarda okuyabileceğiniz şeyleri kolayca ulaşabileceğiniz bir dosyada tutun. Kendinizi belli bir hıza sokun. Zamanla yapılması gerekenleri yaptığınızda bu çabalarınız bir fark yaratacaktır.

Soru: Ailemizin çevreye katılımı bizim için önemli. Çevremizin oğlumu daha kabullenici olmasını nasıl sağlayabilirim? Çocuğumuz ve tanısı hakkında konuşmaya çalıştığımda çoğunlukla rahatsız görünüyorlar. Onlardan destekleyici umursayıcı olmalarını bekliyorum ve bu durumu atlatmak için gerçekten onlara ihtiyacım var. Çocuğumun ayrıca çevremizle diğer ailelerle ilişki kurmaya ihtiyacı var.

- Sizin çevrenizde olduğu gibi birçok insan için otizm deneyim ya da bilgi sahibi oldukları bir konu değil; bu yüzden onlara öğrenmelerinde yardımcı olmalısınız. Sözü dinlenen lider konumunda olan kişilerden başlamanız iyi olur. Ne bildiklerini öğrenin ve ihtiyaç duyduklarında onlara bilgi sunun. Bu kişiler ilgili konuları bir topluluk içinde konuşacaklardır. Ayrıca bu kişiler toplumu eğitmek için size önerilerde bulunabilir ve çevrenizi bilgilendirirken sizi destekleyebilir. Ayrıca onları otizm konusunda hizmet sunan dernek ve vakıflara üye olmaları için de yönlendirebilirsiniz.

Soru: Çocuğum için her şeyin yapıldığından nasıl emin olabilirim? Bazen yeteri kadar ilerleme olmadığını düşünüyorum.

- Neredeyse otizmlı çocuğu olan her ebeveyn her gün bu soruyu soruyor: Çocuğuma daha fazla yardım etmek için ne yapılabilir? Yapabildiğimiz kadar sıkı çalışırız ve çoğunlukla yeterince yapmamışız gibi hissederiz. Bunu çocuğumuzla çalışan başkaları için de hissederiz.

Biz ulaşılabildiğimiz en iyi eğitim ve diğer hizmetler için her zaman zorlamaya devam etmeliyiz. Aynı zamanda bazı sınırlılıkların olduğunu da kabullenmeliyiz. Bugün eğitim de dahil olmak üzere bütün tedavi yöntemlerinin bir sınırlılığı var. Her geçen gün çok fazla şey öğreniyoruz ancak daha almanız gereken çok yolunuz var. Günümüzün ekonomik şartları altında devletin yaptığı yatırımlar henüz yeterli değildir. Bazen sağlanan imkanlara odaklanmak kendi çabanızı ve başkalarının desteğini kabullenmeye yardımcı olur. Aynı zamanda daha önce de önerildiği gibi ebeveynler çocuklarının en büyük savunucuları olmalıdır.

Her gün ne yaptığınıza baktığınızda başardığınız şeyler için kendinize iltifatta bulunabilirsiniz. Çocuğunuz günlük olarak karşılaştığı bir sürü zorluk olmasına rağmen elinden gelenin en iyisini yapıyordur. Bütün çocuklar gibi sizin otizimli çocuğunuz da kendi hızında büyüyecek ve gelişecek. Çocuğumuzun bir dönem içinde bir cümleden beş paragrafa geçtiğini görmeyi arzu ederken neleri başardığını kabul etmeli ve takdir etmeliyiz ve daha ilerisi için nazikçe cesaretlendirmeliyiz.

Dışarıdan profesyonel birine danışmak, örneğin eğitimcisi, hedef koyma ve ilerlemede size gerçekçi olmanızda yardımcı olabilir. Bu yolculukta başarıyı ve ilerlemeyi yeniden tanımlamalıyız. Bu tanım çocuklarımızın yapabileceklerine dayanmalıdır, başka hiçbir şeye değil.

Soru: Otizimli çocuğumuzun bakımı ve eğitimi konusunda bize yardımcı olacak maddi kaynaklar nelerdir?

- Maddi zorluk özel gereksinimli çocuğu olan ailelerinin karşılaştığı en büyük streslerden biridir. Devletin sağladığı maddi kaynaklar yeterli değildir ve her aile sık sık kendi kaynaklarını kendisi bulur ve bütün harcadıklarının geri dönüşü olacağının küçük bir umudu ile çocuklarına sürekli kaynak sağlamaya çalışır.

Okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar için devlet okullarında verilen özel eğitim ücretsizdir. Ancak özel eğitim kurumlarında; örneğin rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek özel eğitim hizmetleri ücrete tabidir. Bu ücretin belli bir bölümü devlet tarafından karşılanır. Çocuğunuzun bu desteği alabilmesi ve bu hizmetin bedelinin devlet tarafından karşılanabilmesi için ikamet ettiğiniz ilçede bulunan Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) başvurmanız gerekir. Başvurunuz RAM bünyesindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından karara bağlanır. Destek eğitim kararı çıkması durumunda çocuğunuzun bir özel eğitim kurumundan alacağı ayda en fazla 8 seans bireysel, 4 seans seanslı grup eğitimi olmak

üzere toplam 12 seans destek eğitimin ücreti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanır. Ayda 12 seans eğitim otizmli çocuklar için yeterli olmaktan çok uzaktır. Çocuğunuz evde veya kurumda haftada en az 30 saat eğitim almalıdır. Kamu kurumlarının engelli çocuklara erken müdahaleyi, özel eğitimi ve ilgili hizmetleri nasıl sağladığını, SOBE Vakfı'nın web sitesinden öğrenebilirsiniz.

www.sobe.org.tr

Soru: Eşimle diğer çocuklarımızın zaman içinde otizmli çocuğumuza verdiğimiz ilgiden dolayı ciddi bir kırgınlık yaşayabilecekleri konusunda endişeliyiz ve bu onların hayatını olumsuz etkileyebilir. Diğer çocuklarımızı büyütürken bu kırgınlığı hissetmemeleri için bize tavsiyelerde bulunabilir misiniz?

Birden fazla çocuğa sahip olan bütün ailelerde kardeş rekabeti ortaya çıkar ve bu ailelerde özel gereksinimli çocuk olduğunda durum daha da karmaşık olabilir. Otizmli bir çocuğa fazla ilgi göstermekten kaçınmak doğru bir yol değildir. Otizmli kardeşe sahip çocuklarda bu duygular daha erken gelişebilir çünkü çocuklar bütün zamanlarını genelde birlikte geçirirler.

Sürekli olarak nasıl oldukları, neye ihtiyaç duydukları vb. konularda diğer çocuklarınızı kontrol etmek iyi bir fikirdir. Mümkün olduğunca her çocuğa bireysel olarak vakit ayırmak son derece yararlıdır. Büyük anneleri ve büyük babaları, halaları ve teyzeleri, amcaları ve dayıları, güvenilir komşuları işe katmak da faydalı olabilir.

Eğer onlara zaman ayırıp anlayacakları şekilde anlatırsanız, kardeşlerinin özel gereksinimlerini anlayacak kapasiteye sahip olabilirler. Kardeşlere gördükleri davranışları ve bu durumlarla başa çıkmak için neden farklı şekilde davrandığını açıklayın. Çocuklarınızın bazı temel açıklamaları bilmeye hakkı vardır. Ayrıca, onların duyguları hakkında sizinle ya da başkalarıyla konuşmaları için fırsat oluşturmak daha sonra gelişecek kırgınlıkları önleyebilir.

Diğer çocuklarınıza kardeşiyle iletişim kurmak ya da oyun oynamak için başarılı yollar keşfetmelerine yardım etmek de işe yarayabilecek yollardan biridir.

Kardeşler kırgınlık ve kızgınlık hissettikleri için ya da kardeşleri "özel gereksinimli" bir bireyken kendileri "sağlıklı gelişen" bir birey oldukları için bazen suçluluk hissedebilirler. Suçluluk ve kırgınlık normal büyüme sorunlarıdır, özel gereksinimi

olan kardeşten dolayı daha karmaşık bir hale dönüşebilir. Ama diğer çocuklarınızın kendi duygusal gelişiminde ve hayat yolculuğunda ilerleyebilmeleri için herhangi bir duygu durumunda olduğu gibi onlarla konuşarak ilerleme sağlayabilirsiniz.

Bir Ebeveynin Öyküsü

Anne TM

O günü asla unutamam – 7 Aralık 2010. Aylardır süren kafa karışıklığından, sorulardan, söylentilerden sonra artık kesindi. Oğluma otizm tanısı kondu. Bir süre çok fazla gözyaşı döktüm. Başka tepkiler de verdim. Örneğin, insanların neden ölmek istediğini anladım. Oğlumun ileriki hayatı gözümün önünden geçti. Korkuyordum.. O iyi olacak mıydı? Onunla alay edilecek miydi? Evlenebilecek miydi?

Oğlumun geleceğini bilemezdim ta ki o büyüyene kadar. Oğlum için var olmalıydım ve birlikte gelecekle yüzleşmeliydik. Birkaç gün ağlamak için kendime müsaade tanıdım ama hepsi o kadar. Gözyaşları hiçbir şeyi değiştirmeyecekti. Ağlamam sadece tanı konduğu için değildi; bir anne olarak çocuğunuzun hayatının mükemmel olduğundan emin olmak için her şeyi yaparsınız. Ancak kendime güvenemiyordum ya da geleceği düzeltemiyordum.

Allah'ım, bu nasıl bir iş, kahroluyordum... Diğerleri gibi ben de "otizm" in farkındaydım ama gerçek anlamda ne olduğunu bilmiyordum. Bir sonraki önceliğim öğrenebildiğim kadar çok şey öğrenmekti.

Araştırma yapmak gerekiyordu. İnternette otizmle ilgili araştırma yaptıktan sonra kendimi kaybolmuş gibi hissettim. Nereden başlayacağımı bilmediğim birçok kitap, web sitesi ve blog vardı. Bütün web siteleri birbiriyle çelişirken ben hangisine inanacaktım? Sonra oğlumun okulundaki öğretmenlerin bir vakıfa bağış yaptıklarını ve hatta bizim de oraya bağışta bulunduğumuzu hatırladım. Ben de bu vakıf ile destek için bağlantı kurdum. Beni dinleyecek ve sonra durumumla ilişki kurabilecek birine ihtiyacım vardı. Bu daha ilk haftaydı ve ben, benim neler yaşadığımı bilen insanlara ihtiyaç duyduğumu biliyordum.

Bu vakıf ile iletişim kurdum ve kendimi muhteşem bir ebeveyn topluluğunun içinde buldum. Benim gibi, birbirine destek olmak için orada olan ve birbirine bağlı ebeveynler buldum. Doğru ve yardımcı bilgilere ulaşabiliyorduk. Başkalarının sizi anlayamayacağını düşündüğünüzde biri sizi anlayabiliyordu. Ne zaman bir soru sorsam, daha önceden benim olduğum yerde olan insanlar bana cevap veriyorlardı. Ne zaman oğlumun gösterdiği bir gelişmeyi paylaş-

sam, bunu yaşamış insanlardan neşelendirici ve cesaretlendirici mesajlar alıyordum. Onlar bana, ben onlara sahiptim.

Eşimle otizm tanısı konulduğunda bunu biraz farklı karşıladık. O duygularını içine atarken ben herkesle paylaşmak istedim ve destek ağıımı hemen kurmaya başladım. Ne var ki bazıları ne söylemeleri gerektiğinden emin olmadıkları gibi ben de ne duymaya ihtiyacım olduğundan emin değildim. Bana şunu veya bunu bildiğini onların çocuğu/torunu/kuzeni gibi yakınlarının da otizmlili olduklarını ve çok iyi gittiklerini söyleyen birçok insanla tanıştım ve bana endişelenmemem gerektiğini söylediler. Gücenme yok ama bu doğru değil. En büyük yanlış kanı otizmin herkesi aynı şekilde etkilediği. Gerçek olan her çocuğun otizmden farklı şekilde etkilendiği ve gelişiminin de farklı yollarla olduğu.

Şu an geleceğin bize ne getireceği konusunda hiçbir fikrimiz yok. O günlerde hala onun benim çocuğum olduğunu idrak etmeye çalışıyordum ve bununla mücadele eden diğer insanlar umrumda değildi. Şu an bu kadar duygusuz değilim ne var ki başlangıçta benim için önemli olan tek şey oğlumdu.

Biliyorum ki bu yolculukta hala cevaplanmamış birçok soru var. Ama oğlum müthiş bir ilerleme gösterdi. Ancak önümde daha ne bunaltıcı yolculuklar olacak. Oğlum otizmin dik ve kaygan yokuşunda durmaya devam ediyor. Onun kendi potansiyelleri içinde en iyisini yakalayabilmesine yardımcı olmayı kendime amaç edinip, bu amaca odaklanarak yaşadığım sürece, o dağın zirvesine, ailemin bütün bireyleriyle birlikte dağılmadan varabilmenin bir yolunu bulacağımı biliyorum artık.

Zirveye ulaşacağımız o gün gelene kadar, hayatımızı, her seferinde tek adım atarak ve yol boyunca gördüğümüz manzaranın sonuna kadar keyfini çıkararak geçirmeye devam edeceğiz. Eminim ki bizim gibi çaresizliği yaşayan ailelerin yanında koca yürekli binlerce insan olacak ve bu insanlar sayesinde otizm umut vaad eden bir yolculuğa dönüşecek....

İyi olacağız.

ÇALIŞMA PLANI GELİŞTİRME

Başlangıçta çocuğunuzun temel öğrenme alanları olarak kabul edilen motor, eşleme, sınıflama ve ön akademik (okuma, yazma ve matematik) becerilerde gelişimini belirlemek ve gereksinim duyduğu eğitsel desteği ona sunmak için bir çalışma planı geliştirmeniz gerekir. Aşağıda sırasıyla bu planı geliştirebilmeniz için izlemeniz gereken yol sırasıyla verilmiştir.

Değerlendirme Yapma

Değerlendirme, öğretime hazırlamanın ilk basamağıdır. Değerlendirme ne öğreteceğinizi belirlemenize yardımcı olur. Değerlendirme, bilgi edinme amacıyla yapılan gözlemdir. Neye bakacağınız, ne öğretmek istediğinize bağlıdır.

Çocuğunuzu değerlendirirken, onu daha iyi şekilde eğitmek için gerekli bilgileri arıyor olacaksınız. Değerlendirme sırasında kullanacağınız en önemli beceri, çocuğunuzu gözleme beceriniz olacaktır.

Kitapta çocuğunuzu değerlendirmek için EK 2'de yer alan veri formlarını kullanabilirsiniz. Veri formlarının size sağlayacağı faydalardan birkaçı şu şekildedir:

1. Çocuğun nasıl bir ilerleme gösterdiğini görmemizi sağlar. Örneğin, çocuğum programa başlarken hangi becerileri yapabiliyordu ve şimdi hangi becerileri yapabiliyor gibi karşılaştırma yapabilirsiniz.

2. Öğretim programınızdaki öncelikleri kontrol etmenizi sağlar. Örneğin, çocuğunuzun daha çok hangi gelişim alanındaki becerileri öğrenmeye gereksinimi olduğunu saptayabilirsiniz.

3. Programınızı ne zaman ve ne şekilde değiştirmeniz gerektiğini gösterir. Örneğin, çocuğunuzun bir beceriyi öğrendikten sonra, başka hangi beceriyi öğrenmeye hazır olduğunu görebilirsiniz.

4. Nelerin başarılı olduğunu göstererek, öğretene kişiyi ödüllendirir. Örneğin, çocuğunuzun 'Bağımsız (B)' aldığı beceri çocuğunuzun öğrendiği becerilerdir. B'nin çokluğu sizi sevindirecektir.

Siz, " Çocuğumun ne yapabileceğini biliyorum. Sürekli onunla birlikteyim. Yaptığı her şeyi görüyorum. Neden bu karmaşık değerlendirme işini bir kenara bırakıp onun yapabildiğini bildiğim şeyleri işaretleyip geçmiyorum?" diye içinizden geçirebilirsiniz.

Çocuğunuzu değerlendirirken, ona ilişkin izlenimlerinizi, hiçbir uzmanın hiçbir zaman yapamayacağı şekilde kullanacaksınız. Ancak tümüyle günlük gözlemlerinize dayalı olmanın, hem öğretmenler hem de anne ve babalar için geçerli bazı riskleri vardır. Bu riskler, çocuğun yapabildiklerini abartma (gerçekte olduğundan daha fazla şey yaptığını sanma) ve hafife alma riskleridir.

Çocuğun yapabildiklerini abartma, çocuk için fazla zor bir program hazırlanmasına yol açabilir. Böyle bir program ise, çocuğun başarılı olmasını engeller. Çocuğunuzun bir beceriyi gerçekleştirmesine tanık olmuş olsanız bile, çocuğunuzun daha zor bir beceriye geçmek için hazır olup olmadığını belirlemek için, o beceriyi yeterince iyi ve yeterince tutarlı şekilde yaptığından emin olmalısınız. Şimdi size bir örnek vereyim:

Neriman hanım oğlu Doruk'un basit bir yap-boz'a kolay parçaları yerleştirdiğini gözler. Ancak aynı sıklıkla, kısa bir denemeden sonra bu işi çok zor bulup başka bir şeyle ilgilenmeye başladığını, Doruk'un çok hareketli olması nedeniyle, gözden kaçırır. Doruk, yap-bozla önce biraz ilgilenir ama kısa sürede sıkılır. Her bir öğretim oturumu yerde duran bir yap-boz ve araları bozulmuş bir anne-oğulla sona erer.

Çocuğun yapabildiklerini hafife almak, çocuğunuz için ilginç ve zorlayıcı olmayan bir programa yol açabilir. Öğretmenler genellikle çocuğu hafife alan varsayımlarda bulunurlar. 'Sinan ellerini çırpamıyor. Öyleyse iki küpü elleriyle tutup üst üste koyamaz.' demek kolaydır. Ama belki de küpleri üst üste koymak, elleri çırpmandan daha sonra edinilen bir özellik olsa bile Sinan, iki küpü üst üste koyabilir. Bütün çocukların gelişim sürecinde bazı "sıçrama" ya da "aralıklara" rastlanabilir. Normal gelişim sürecini tıpatıp izleyen bir çocuk bulmak son derece zordur. Ayrıca çocuğun kişilik özellikleri, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığı da farklı becerilere dikkatini ne ölçüde yönelteceğini etkiler. El çırpma Sinan'ın hiç ilgisini çekmiyor olabilir ama belki de küpleri birbirine vurmanın çıkardığı ses hoşuna gider ve bu becerilerin üzerinde çalışmasını sağlayabilir.

Yüksek başarı şansı veren program, çocuğun neleri yapıp neleri yapama-

dığına ilişkin doğru bir değerlendirmeye dayanan programdır.

Veri Formları Nelerden Oluşmaktadır?

Ek 2'de yer alan veri formları her biri bir beceri alanını ele alan altı kontrol listesinden oluşmaktadır.

Motor Beceriler: Ellerin küçük kaslarının kullanımına, el-göz eşgüdümüne dayalı beceriler ve okulda öğretilen akademik becerilere zemin hazırlayan kavramlardır.

Eşleme Becerileri: Daha zor ve karmaşık becerileri ya da davranışları öğrenirken kullanılan becerilerdir. Gelişim geriliği olan çocuklar, dikkati yöneltme ve farklı uyaranları birbirinden ayırt etme becerisinde yetersizdir. Ayırt etme, iki farklı uyaran arasında ilişkisel uyaran kontrolünün sağlanması için kullanılır.

Sınıflama Becerileri: Benzer nesneler arasında ilişki kurma, benzer nesne ve olayları benzer şekillerde ele almadır.

Okuma Becerileri: Okul öncesi dönemde okuma için gerekli temel ön koşul becerileri kapsamaktadır.

Yazma Becerileri: Okul öncesi dönemde yazma için gerekli becerileri kapsamaktadır.

Matematik Becerileri: Temel matematik becerilerine hazırlık becerilerini kapsamaktadır.

Bazı beceri alanlarında, diğer beceri alanlarına kıyasla daha ileride olmak da, çocuklar arasında yaygın olarak rastlanan bir durumdur. Yaş düzeyleri, çocuğunuzun başka şeylere kıyasla güçlü ve zayıf yönlerini görmenizi, dolayısıyla öğretim önceliklerinizi belirlemenizi kolaylaştırabilir.

Çocuk, bazı beceri alanlarında, diğer alanlara kıyasla daha ileri düzeyde olabileceği gibi; her bir beceri alanında, bazı beceriler, diğer becerilere kıyasla daha ileri düzeyde de olabilir. Yaş düzeyleri gibi becerilerde de çocuğunuzun güçlü ve zayıf olduğu alanları tam olarak belirlemenize yardımcı olacaktır. Beceriler

sizin çocuğunuz için yeni amaçlar belirlemede daha esnek olmanızı sağlayacaktır. Böylece, çocuğunuzun güçlü olduğu alanları genişletmeniz ve aynı zamanda zor alanlarda ilerleme göstermesine yardımcı olmanız mümkün olacaktır.

Değerlendirme Maddelerinde Değişiklik ve Uyarılama Yapmak

Değerlendirme için kitapta gerekli araçların çoğu kolayca bulunabilecek basit malzemelerle yapılabilecek nitelikteyken, bazılarını bulmakta zorlanabilirsiniz. Belki çocuğunuzun bir özelliği, etkinliği kitapta anlatıldığı gibi gerçekleştirmesini engelleyebilir. Yöntem ya da araçları, sizin durumunuzun gerektirdiği şekillerde değiştirebilirsiniz. Bir maddeyi değiştirmek için, öncelikle bu maddenin değerlendirmeyi hedeflediği temel beceriyi dikkate alın. Her bir beceride yer alan farklı uygulamalara ilişkin açıklamalar bu konuda size yardımcı olacaktır. Daha sonra çocuğunuzun o beceriyi gerçekleştirmesini başka ne şekilde değerlendirebileceğinizi düşünün.

Bazı durumlarda, belli bir etkinliğe ilişkin çocuğunuzun olumlu bir tutumu olduğunda kullandığınız yöntemlerde ya da araçlarda değişiklik yapmanız gerekebilir. Örneğin, eğer çocuğunuz topla yapabiliyorsa, aynı davranışı fasulye torbasına karşı ya da yumuşak bir oyuncığa karşı da gösterip göstermediğini değerlendirebilirsiniz.

Çocuğunuzun Size En İyi Performansı Göstermesine Yardımcı Olmak

Değerlendirmede, çocuğunuzun yapabildiklerinin en iyisini keşfetmeye çalışıyor olacaksınız. Bu amacınıza hizmet edecek ve işleri daha kolay ve daha zevkli hale getirecek bazı önerilerimiz var:

Kısa oturumlar planlayın. Birkaç haftaya dağılan kısa oturumlar, çocuğunuzun yorabilecek dolayısıyla en iyi performansını sergilemesini zorlaştıracak uzun oturumlar tercih edilmelidir. Örneğin, her bir etkinlik çocuğun dikkat süresine göre üç ila yedi dakika arasında olabilir ama en uzun etkinlik 15 dakikayı geçmemelidir.

Farklı içeriklerde oturumlar planlayın. Farklı özelliklerdeki etkinliklere dönüşümlü olarak yer verin. Örneğin; matematik ve sınıflama etkinlikleri, küçük ve büyük oyuncaklarla gerçekleştirilen etkinlikler vb.

Her bir değerlendirme oturumunu başarılı bir etkinlikle başlatıp, sonlandırın. Başarı duygusu, çocuğunuzun bir sonraki oturumda çaba gösterme isteğini arttıracaktır. Örneğin, değerlendirme sırasında çocuğunuzun bağımsız yapabileceğini düşündüğünüz etkinlikleri bu amaç için kullanabilirsiniz

Zor bir beceriden sonra kolay bir beceriye yer verin. Böylece çocuğunuz biraz dinlenme ve rahatlama fırsatı bulacaktır.

Değerlendirme ortamlarını farklılaştırın. Bazı beceriler en rahat masada ya da mama sandalyesinde değerlendirilebilir.

Değerlendirmeye aile bireylerini ve çocuğunuzun arkadaşlarını da katın. Evde misafirler olduğunda, çocuğunuzun yerine getirdiği etkinlikleri gözlemelerini ve uygun etkinliklere katılmalarını sağlayın. Belki de böylece, bazı etkinlikler çocuğunuz için daha ilginç bir hale gelecektir.

Her gün, değerlendirmeyi düşündüğünüz maddeleri ezberleyin. Böylece, çocuğunuza yönelteceğiniz ilgi ve dikkat en üst düzeye çıkacaktır. Ayrıca, çocuğunuzun çevresinde defter-kalemle dolaşmanın yaratacağı tedirginliği gidermiş olursunuz.

Esnek olun. Hedeflerinize ulaşamadığınızı ya da çocuğunuzun sizin sandığınızdan çok daha fazla şey yapabildiğini fark ederseniz, değerlendirme planınızı değiştirin. Eğer çocuğunuzun bir beceriyi standartlara uygun şekilde yapıp yapamadığından emin olamazsanız, bir sonraki oturumda tekrar deneyin.

Değerlendirme Yaparken Dikkate Alınması Gereken Hususlar

Değerlendirme ne kadar sürmelidir? Çocuğunuzun yaşına, yeteneklerine ve kişiliğine; sizin yapmak istediklerinize ve sorumluluklarınıza bağlı olarak, her gün kısa bir oturuma yer vermek koşuluyla üç gün de sürebilir, üç hafta da. Bu konuda kesin bir kural yoktur. Öyleyse, değerlendirmenin uzun sürmesinden korkmayın! Öğretime başlama konusunda, tabii ki, çok hevesli olacaksınız; ancak, değerlendirme sırasında yaptıklarınız size çocuğunuzun yapabildiklerini ve gereksinimlerini öğretecektir.

Çocuk değerlendirilirken ne kadar kuralcı olunmalı? Her zaman olduğunuz

kadar kuralcı olmaya çalışın. Çocuğunuzun davranışlarıyla ilgili yeni bir yöntem denemek istiyor olabilirsiniz; ancak, yeni bir şey denemek için değerlendirme sürecinin bitmesini bekleyin. Önce çocuğunuzun halihazırda neleri, nasıl yaptığını belirlerseniz; daha sonra deneyeceğiniz yeni bir yaklaşımın sonuçlarını, çocuğunuzun şu andaki yapabildikleriyle karşılaştırma fırsatınız olur.

Çocukların, belli becerileri uygun zamanlarda ya da başkaları tarafından istendiğinde yapmaları önemlidir. Öte yandan, kendiliklerinden yaptıkları şeylerin de ayrı bir önemi vardır. Bu bilgilerin ikisi de önemlidir ve iki tür bilgidenden de nasıl yararlanabileceğiniz öğretim programı hazırlama bölümünde size anlatılacaktır.

Çocuğunuz sizin isteklerinizi, yalnızca ona şeker verdiğiniz zamanlarda yerine getiriyorsa, değerlendirme sırasında da ona şeker vermeli misiniz? Evet. Değerlendirme sırasında, her zaman yapmakta olduğunuz şeylerden farklı hiçbir şey yapmanızı istemiyoruz. Eğer şeker uygulamasından vazgeçmek istiyorsanız, bu işi değerlendirme sonrasına bırakın.

Değerlendirme yaparken çocuğunuz hiç yerinde durmuyorsa ne yapmalısınız? Bu durumda, değerlendirmek istediğiniz becerileri çocuğunuzun kendiliğinden yaptığı zamanlardaki gözlemlerinizi kaydetmelisiniz. Değerlendirme araçlarıyla kendi kendinize oynamayı ve böylece çocuğunuzun özendirme deneyin.

Çocuğunuz bir beceriyi yerine getirmede nasıl bir tepki göstermelisiniz? Denediği için onu ödüllendirin. Eğer kendisinden istediğiniz beceri çok zorsa, yapmasına yardımcı olun ve dikkatini yönelttiği için memnun olduğunuzu belirtin. Daha sonra, çocuğunuzdan daha kolay bir beceriyi yapmasını isteyin. Ancak çocuğunuza, yardımla tamamladığı bir beceri için B (Bağımsız) vermeyin.

Çocuğunuzun bütün beceri alanlarında değerlendirmeniz gerekiyor mu? Eğer çocuğunuzun belli bir alanda geriliği varsa, doğal olarak o alan sizin en çok ilgilendiğiniz alan olacaktır. Ancak yine de çocuğunuzun beceri alanlarının tümünde değerlendirmenizi öneririz. Böylece başka sorunları gözden kaçırıp kaçırmadığınız konusunda emin olabilirsiniz ve çocuğunuzun tüm güçlü ve zayıf yönlerini belirleyebilirsiniz. Ayrıca farklı beceri alanları arasında kesin sınırlar çizmek de her zaman kolay olmamaktadır. Becerileri beceri alanlarına bölmek bir düzen kurmamızı kolaylaştırdığı için, böyle bir sınıflandırmaya gidiyoruz. Örneğin, eşleme becerileriyle yazma becerileri arasında çok ortak özellik vardır. Dolayısıyla ço-

cuğunuzun sorun gösterdiği beceri alanıyla diğer beceri alanları arasındaki olası benzerlikleri bulmaya çalışın.

Bu ilk değerlendirmeyi bitirdikten sonra, çocuğumu tekrar değerlendirmem gerekecek mi? Şu nedenlerden dolayı, çocuğunuzu üç ayda bir tekrar değerlendirmenizi öneririz. Düzenli aralıklarla yapılan değerlendirme, çocuğunuzdaki ilerlemeyi görmenizi sağlar yani sizi ödüllendirir. Çocuğunuzun daha önce öğrendiği becerileri sürdürüp sürdürmediğini kontrol etmenizi sağlar. Eğer çocuğunuz bu becerilerden bazılarını unutmuşsa tekrar hatırlaması ve bir daha unutmaması için fırsatlar yaratmanıza zemin hazırlar.

Öğretim Planı Hazırlama

Bu bölümde, çocuğunuzun programını nasıl oluşturacağınız açıklanmaktadır. Çocuğunuzun programı, çocuğunuzun hazır olduğu ve öğrenmesi gerekli küçük bir grup beceriden oluşacaktır. Programın sizin zamanınıza ve koşullarınıza uygun olması ve tüm ailenin gereksinimlerine cevap vermesi önemlidir. Çocuğunuzun programı sizin tarafınızdan çocuğunuza göre hazırlanacaktır.

Çocuğunuzun bir zaman sonunda edinmesini arzu ettiğiniz becerileri hedef olarak adlandırıyoruz. Bu kitapta yer alan beceriler için EK-1’de hedefler belirtilmiştir. Çocuğunuzun kısa sürede edinmesini hedeflediğiniz becerilerin her birine kısa dönemli amaç denilmektedir. Bu kitapta yer alan her bir beceri sizi hedeflerinize götürecek potansiyel kısa dönemli amaçlar olarak düşünülebilir. Kısa dönemli amaçlar çocuğunuzla çalışmanızda size iki önemli yarar sağlar:

1. Kısa dönemli amaçlar, hedeflerinizi netleştirir. Böylece, öğretim oturumlarını planlamanız ve kendiliğinden oluşan öğretim fırsatlarını değerlendirmeniz kolaylaşır.
2. Kısa dönemli amaçlar, becerilerin edinilip edinilmediğini gösterir. Böylece, bir sonraki basamağa geçme kararını vermeniz kolaylaşır. Beceri dizilerinin her bir becerisi aynen kısa dönemli bir amaç olarak düşünülebilir.

Çocuğunuz için saptadığınız hedefler, çocuğunuzun gelecekte neler yapmasını beklediğinizdir. Çocuğunuz beceri alanında tüm becerileri öğrendiğinde o beceri alanında hedefinize ulaşmış olacaktır. Değerlendirme sonuçları, çocuğunuzun bir sonraki aşamada öğrenmeye hazır olduğu becerileri gösterecektir.

Zaman ve Olanaklar

Amaç saptarken dikkate almanız gereken üçüncü husus sahip olduğunuz zaman ve olanaklardır. Ne kadar öğretmeniz gerektiğine ilişkin kesin bir kural yoktur. Genel bir ilke olarak, acele etmeden ve titizlikle öğretilen birkaç beceri, en az, stres altında ve telaşla öğretilen pek çok beceri kadar çocuğunuzun yararına olacaktır. Aşağıdaki hususlar, ne kadar öğretim yapacağınıza ilişkin sizi yönlendirebilir:

Çocuğunuz gelişimin ilk evrelerindeyse: Eğer çocuğunuz henüz bebekse, öğretime özel bir zaman ayırmanız gerekmez. Önerilen etkinlikleri çocuğunuzun genel bakım ve oyun zamanlarında yerine getirebilirsiniz.

Çocuğunuz daha ileri düzeydeyse: Bu durumda da yine etkinliklerin çoğunu, oyun ya da gündelik etkinlikler sırasında gerçekleştirebilirsiniz. Özel olarak öğretim oturumlarına yer vermeniz gerektiğinde, bu oturumları hem kendi iyiliğiniz, hem de çocuğunuzun iyiliği için, olabildiğince kısa tutmanızı öneririz. 15 dakikadan uzun süren öğretim oturumları okul öncesi dönemdeki çocukların çoğuna yorucu gelir.

Kısa dönemli amaçları, kendi zamanınıza uydurun. Sahip olduğunuz zamanda kaç tane kısa dönemli amaç gerçekleştirebileceğiniz, seçmiş olduğunuz amaç sayısına, eğitimi verecek kişi olarak sizin özelliklerinize ve çocuğun özelliklerine göre farklılaşabilir. Çok kaba bir tahminle 20 dakikalık bir öğretim oturumunda beş altı tane sınıflandırma ya da yazma becerisi üzerinde çalışmayı düşünebilirsiniz. Yukarıda sıraladığımız oturum başına düşen beceri sayılarını işe başlarken size yardımcı olacak öneriler olarak kabul edin ve zamanla hem size hem çocuğunuza uygun olan sayıları bulmaya çalışın.

Tüm aile bireylerini işin içine katın. Ailenizin diğer üyeleri, belli bir beceri öğretimi görevi kendilerine verildiğinde çoğu kez bu sorumluluğu zevkle yerine getireceklerdir. Hele de neyin öğretileceği konusunda onların da görüşü alınmışsa.

Kısa dönemli amaçlarınızı öncelik sırasına dizin. Öncelik beceri dizilerinde daha öncelerde yer alan becerilere ya da çocuğunuzun en çok gereksinim duyduğu becerilere verilmelidir. Öncelik verilmesi gereken becerileri belirlemede, becerilerle ilgili açıklamaların ikinci bölümleri işinize yarayabilir.

Dengeli ve ilginç bir program hazırlayın. Ne kadar kısa olursa olsun öğretim oturumları çeşitlilik içermektedir. Öncelik verilmesi gereken becerileri belirlerken, bu etmeni de göz önünde bulundurun. Programınıza, çocuğunuzun güçlü olduğu bir alanda daha da ilerlemesini sağlayacak en az bir beceriyi de dahil edin. Büyük bir olasılıkla bu beceri çocuğunuzun hoşuna gidecektir. Zevk almak öğrenmeyi kolaylaştırır.

İşlerin nasıl gittiğini gözleyin. Tüm öğretmenler gibi anne babalar da bir ölçüde deneme yanılmaya yer verirler. Önce bir plan yapın ve planınızı iki hafta süreyle tam olarak uygulamaya çalışın. İki haftalık uygulama sonunda ne öğrettiğinize, nerede öğrettiğinize ya da ne zaman öğrettiğinize ilişkin gerekli gördüğünüz değişiklikleri yapabilirsiniz.

Öğretim Sırasında Çıkabilecek Bazı Özel Sorunlar

Yapabilen ama yapmayan çocuk. Genel bir ilke olarak, çocuklar kendilerine biraz zorlu gelen becerileri yapmaya daha hevesli olurlar. Dolayısıyla her zaman bir basamak daha zor olan beceriler tercih edilmelidir. Ayrıca çocuğunuzun zevk alacağından emin olduğunuz kitapta yer almayan bazı becerileri de programa dahil edebilirsiniz. Bu ve benzeri beceriler, sizin ve çocuğunuzun isteklerini yerine getirme olasılığını arttıracaktır; sizi dinlediği için çocuğunuzun ödüllendirme fırsatı oluşturacaktır.

Dikkatini yöneltme sorunu olan çocuk. Eğer çocuğunuz dikkati yöneltme becerilerini gösteremiyorsa, öğretim programının ilk kısa dönemli amaçları, dikkati yöneltmeyle ilgili olmalıdır. Programa birkaç tane de büyük kas becerisi ekleyebilirsiniz. Dikkati yöneltme becerileri, tüm kişisel/toplumsal, küçük kas gelişimi ve dil becerileri için temel oluşturur. Dolayısıyla çocuğunuz dikkati yöneltme becerilerini kazanmadan, diğer beceri alanlarına geçmeye gerek yoktur.

Bir erken özel eğitim programına devam eden çocuk. Başka bir kaynaktan eğitim almakta olan bir çocuk, iki programın amaçları ya da yaklaşımları arasında çıkabilecek olası çelişkilerden olumsuz yönde etkilenebilir. Eğer çocuğunuzun devam ettiği bir eğitim programı varsa, bu programını, çocuğunuzun devam etmekte olduğu eğitim programı yürütücüsüyle tartışın.

Öğretim Yapma

Öğretim, çocuğun çevresinin, belli şeyleri yapmasına ve belli şekillerde davranmasına daha fazla olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesidir. Bu tanımda "çevre", bir etkinlikten önce, etkinlik sırasında ve etkinlik sonrasında söylediğimiz ve yaptığımız her şeyi ve çocuğun çevresindeki tüm fiziksel şeyleri kapsamaktadır.

Öğrenme, yeni davranış ya da tepki biçimleri edinme ve bu arada bazı davranış ya da tepki biçimlerini terk etmedir. Öğrenme, bilgisayar kullanmak, kravat bağlamak ya da dondurma aldirtmak için avazımız çıktığı kadar bağırarak gibi her çeşit davranış ya da tepki biçimi için geçerlidir.

Bu bölümde, çocuğunuza kazandırmak istediğiniz becerileri nasıl kazandırabileceğiniz konusu ele alınmaktadır. Burada size tanıtacağımız teknikler, yalnızca öğretim oturumlarında değil, çocuğunuzla birlikte olduğunuz tüm zamanlarda uygulayabileceğiniz tekniklerdir. Bu tekniklerden bazıları büyük bir olasılıkla sizin zaten kullanmakta olduğunuz tekniklerdir, bazıları ise size yabancı gelebilir ve çocuğunuzla etkileşiminizde önemli değişiklikler yapmanızı gerektirebilir. Ayrıca tanıtacağımız tekniklerden bazıları size diğerleri kadar uygun ve yararlı gelmeyebilir. Bu tekniklerden hangilerini nasıl kullanacağınız konusunda kişisel tercihlerinize başvurmalısınız. Ancak her zaman etkili bir öğretici olmaya çalışmalısınız. Anne babalar özellikle de küçük yaştaki çocukların anne babaları isteseler de istemeseler de birer öğretmendirler. Küçük çocukların öğrendikleri şeylerin önemli bir bölümü, anne babalarının ve ev ortamlarının ürünüdür.

Kitabın bu bölümünde size öğretimin temel ilkeleri konusunda bilgi verilecektir. Bu temel ilkeleri, kendi çocuğunuza ve koşullarınıza göre uyarlayarak, her becerinin öğretimi için kullanabilirsiniz. Bu ilkeler özel eğitim alanında yaygın olarak kullanılmakta olan ilkeler arasından derlenmiştir.

Bazı becerilerin en iyi şekilde öğretilmesi için, sessiz bir ortamda gerçekleştirilen, çocuğun etkinliğe dikkatini yoğunlaştırmasını ve tekrar tekrar alıştırmayı sağlayan yapılandırılmış öğretim oturumları gerekir. Bazı beceriler ise en iyi şekilde günlük yaşam içerisinde o beceriye ilişkin fırsat çıktıkça öğrenilir. Böyle beceriler evde gürültü patırtı içinde pek çok kişinin de katılımıyla tekrar alıştırmayı yapma fırsatı olmaksızın edinilir.

Öğretim sürecini üç aşamada ele alacağız:

- Çocuk etkinlikte bulunmadan önce nelerin yapılacağı
- Çocuk etkinlikte bulunurken nelerin yapılacağı
- Çocuk etkinlikte bulunduktan sonra nelerin yapılacağı

Öğretim, her zaman için üç aşamalı bir süreç olarak düşünülmelidir. Öğrenmeyi kolaylaştırmak için her bir aşama önceden planlanmalı ve gerektiğinde gözden geçirilmelidir. Daha basit bir anlatımla öğretim şöyle gerçekleştirilmelidir:

İlk önce çocuğunuza kendisinden ne yapmasını istediğinizi söyleyin. Daha sonra gerekirse çocuğunuzun o etkinliği yapmasına yardım edin. Çocuğunuz etkinliği yaptığında ise ona etkinliği ne kadar iyi yaptığını sözlerinizle ya da davranışlarınızla gösterin.

Tabii ki her bir aşamayla ilgili söylenmesi gereken pek çok şey var. Bu üç aşamayı böylesine basit şekilde sürekli aklınızda tutarsanız aşağıda yer alan ayrıntıları anlamlandırmanız ve bütün içindeki yerlerini görebilmeniz kolaylaşır.

Çocuğunuz Etkinlikte Bulunmadan Önce Yapmanız Gerekenler

Herhangi bir etkinliğe başlamadan önce ilk yapılması gereken, çocuğun dikkatini çekmektir. Çocuğunuzun size bakmasını sağladıktan sonra etkinlik için şu hazırlıkları yapın:

Yönerge verme

Çocuğunuza yönerge verirken uymanız gereken kurallar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

1. Çocuğunuza basitçe kendisinden ne yapmasını istediğinizi söyleyin.
2. Yönerge verirken her seferinde benzer sözcükler kullanmaya çalışın ki çocuğunuz yönergenin ne anlama geldiğini anlasın.
3. Yönergenizi çocuğunuzun öğrenmekte olduğu adıma uygun olarak verin. Çocuğunuz deliğinden bir kutunun içine nesneleri atmayı öğrendikten sonra "İçine at" yönergesi uygun olacaktır. Ancak beceriyi öğrenme aşamasındayken bu beceriyi küçük basamaklara bölmelisiniz ve her bir adım için uygun yönerge seçmelisiniz. Örneğin, "Mandalı eline al", "Deliğinden içeri at", vb. Ne öğretmeyi hedeflediğinizi tam olarak bilerseniz, yönergeleriniz de anlaşılır olacaktır.

Model olma

Eğer yönergeniz çocuğunuza ne yapması gerektiğine ilişkin yeterince bilgi vermiyorsa ona yapması gerekeni siz gösterebilirsiniz. Gösterirken size bakmasını sağlayın ve açıkça gösterin. Bazı becerilerde oturumun en başında bir kez model olmanız yeterli olurken, bazı becerilerde her denemeden önce model almanız gerekebilir. Model olma, çocuğunuzdan ne istediğinizi tam olarak gösterdiği için ve çocuğunuzun kendi başına sizi taklit etmesine zemin hazırladığı için kullanışlı bir tekniktir. Ama unutmayın ki çocuğunuzun ulaşmasını istediğiniz uzun dönemli amaç, beceriyi kendi kendisine yapmasıdır. Bu nedenle çocuğunuz bir beceride ustalaştıkça kendisine giderek daha az model olun.

Diğer aile bireylerinden ve yakınlarınızdan da çocuğunuza model olmada yararlanmanın yollarını arayın. Başkalarının model olması çocuğunuza eğlenceli gelebilir ve başkalarına da öğretim programına katılma şansı verebilir. Öğretim oturumları, herkesin sırayla katıldığı bir oyuna dönüşebilir.

Çocuğunuz Etkinlikte Bulunurken Yapmanız Gerekenler

Amacınız çocuğun, sizin hiçbir yardımınıza gereksinim duymaksızın beceriyi tamamlamasıdır. Ancak yeni bir beceriyle karşılaştığında az da olsa yardıma gereksinimi olacaktır. Çocuğunuza bir şeyler söyleyerek ya da bir şeyler yaparak yardım edebilirsiniz.

Daha fazla açıklama yapmak

Daha fazla açıklama yapmaya, "Sözel ipucu" diyoruz. Çocuğunuz etkinliği yerine getirirken ona vereceğiniz ipuçları, ona hem ne yapacağına ilişkin ek bilgi vermiş hem de onu devam etmesi için cesaretlendirmiş olur.

Sözel talimat tekniğini kullanan anne ve babalardan; yönerge verme, model olma ve sözel yardımla ilgili bazı örnekler vermek istiyorum. Şimdi dikkatlice okuyun lütfen.

Anne: Haydi bir kule yapalım. Bu küpü diğerinin üzerine koy. Tuncay: (Küpleri birbirine vurur).

Anne: Bak ben bu küpü diğerinin üzerine koyuyorum (gösterir). Şimdi sıra

sende.

Tuncay: (Dener ama küpü düşürür. Çünkü küpü yeterince yükseğe kaldıramamıştır).

Anne: Biraz daha gayret edersen olacak bu iş. Haydi, bir daha dene. (Tuncay yorulmaya başlar) Küp biraz daha yukarı çıksın, çıksın, çıksın, çıksın tamam şimdi BIRAK!

Anne: Bak Merve, anne bir yuvarlak çiziyor. Haydi sen de çiz.

Merve: (Kağıdı karalar)

Anne: Yuvarlak dönünce bırak.

Merve: (Yuvarlar, yuvarlar ama durmaz)

Anne: Bu daha iyiydi. Şimdi tekrar dene. (Metin çizirken) Yuvarla veDUR!

Daha fazla açıklama yapmak, çocuğun kendi başına etkinlikte bulunmasını zorlaştırmaz. Çocuğunuz sözel yardımla beceriyi büyük ölçüde gerçekleştir hale gelince, sözel yardımları yavaş yavaş azaltın.

Fiziksel yardımda bulunmak

Fiziksel yardımda bulunmaya "Fiziksel ipucu" diyoruz. Fiziksel ipuçları genellikle, sözel ipuçlarından daha yoğun bir yardım içerir ve çocuğun bir beceriyi yeni öğrenmeye başladığı aşamada çok işe yarar. Fiziksel ipucu, çok hafif bir dokunuştan, güçlü desteğe kadar farklı şiddetlerde olabilir. Önemli olan gerekenden daha fazla fiziksel yardım yapmamaktır. Çocuğunuz beceride uzmanlaştıkça yavaş yavaş fiziksel yardımın dozunu azaltmalısınız.

Şimdi bazı örnekler görelim. İki çocuğun yeni becerileri nasıl edindiklerini anlatacağım. Fiziksel ipuçları koyu renklerde yazılmıştır. Çocuklar beceriyi öğrendikçe, fiziksel ipuçlarının azaldığını gösterecektir.

Pınar 11 aylıktı, mukavva yapraklı kitap sayfasını çevirmeyi öğreniyordu. Annesi Pınar'a açık bir yönerge verdi ve nasıl yapacağını gösterdi. Fakat Pınar'a bu kadar bilgi yeterli olmadı. Annesi bir eliyle sayfaların birini diğerinden ayırdı, diğer eliyle Pınar'ın elini tutarak sayfayı çevirttirdi. Pınar ne yapacağını anlayınca, annesi Pınar'ın elini bilekten tutarak yardım etti. Birkaç gün sonra

annesi Pınar'ın elini dirsekten tutarak sayfa çevirmesine yardımcı oldu. Kısa bir süre içinde Pınar, annesinin diğer sayfalardan ayırdığı sayfaları kendi başına çevirmeye başladı. Pınar'ın annesi, Pınar'ın sayfa çevirmesini sağlamak için, "Haydi bakalım, parmağınla ittir." gibi sözel ipuçlarından ve model olmadan yararlandı.

Üç buçuk yaşındaki Kenan, lego takmayı öğreniyordu. Ablalarını lego takarken izlemişti ama kendisi yapmaya kalkışınca zorlandı. Annesi, Kenan'ın iki elini tutarak iki lego parçasını birbirine taktırdı. Kenan ne kadar kuvvetle bastırması gerektiğine ilişkin fikir edinince, annesi Kenan'ın ellerini tuttu ve lego parçalarını birbirine yaklaştırdı ancak takmak için fazla bir kuvvet vermedi. Kenan biraz ustalaşınca annesi Kenan'ın yanında oturdu ve gerektiğinde, Kenan'ın iki elini birbiriyle aynı hizada tutmasını sağlayacak kadar hafif bir dokunuşla yardım etti. Bunu yaparken, "Ellerini titretmemeye çalış" diyerek daha yavaş ve dikkatli çalışması gerektiğini hatırlattı. Kısa bir sürede Kenan'ın lego takarken gereksinim duyduğu tek yardım arada bir uyarılmaktan ibaret oldu.

Araçlarda uyarılama yapmak

Çocuğun bir beceriyi kendi başına yapmasını kolaylaştırmamanın bir diğer yolu, araçlarda bazı değişiklikler yapmak ya da beceriyi kolaylaştıran araçlar kullanmaktır. Bu yöntem özellikle fiziksel yardımdan rahatsız olan bağımsız olmayı seven çocuklar için geçerlidir.

Örneğin, Pınar'ın annesi, kitabın mukavva yapraklarının birbirinden biraz ayırık durmalarını sağlamak için, sayfaların köşelerine yapıştırıcı sürüp kurutarak toplu iğne başı kadar kabartılar oluşturabilirdi. Kenan'ın annesi ise, küçük legolarla değil daha büyük parçalardan oluşan Duplo'larla işe başlayabilirdi. Kaşık sapları bantla sarılırsa daha rahat tutulabilir. Ya da diş macununun kapağı çok sıkı kapanmamış olursa ek yardıma gereksinim kalmaz. Bu ve benzeri düzenlemeler yapmada hayal gücünüze başvurmalısınız.

Çocuğunuz Tepkide Bulunduktan Sonra Yapmanız Gerekenler

Çocuğunuz kendisinden isteneni yaptıktan ya da yapma girişiminde bulunduktan sonra yapmanız gereken şey, tek sözcükle özetlenebilir: ÖDÜLLENDİRME.

Ödüllendirme, öğretimin en temel ilkesidir ve her türlü öğretimde kullanılır. Ödüllendirme, yapılan bir davranışın tekrar yapılma olasılığını arttıran etmendir. Yapılan davranışın kendisi kişiye ödüllendirici geliyorsa ya da davranışın sonunda ödüllendirici bir durum ortaya çıkıyorsa o davranışın ileride de yapılma olasılığı artar.

Ödüllendirme, yaşamın her kesitinde yer alır. Bazı şeyleri sırf yapmayı sevdiğimiz için yaparız. Örneğin, TV izlemek. Bazı şeyleri ise sonunda ödüllendirildiğimiz için yaparız. Örneğin, çoğumuz için bir işte çalışmanın en önemli nedeni kazandırdığı paradır. Bazı şeyleri ise başkalarının ilgisini çekmek için yaparız. Hatta olumsuz şekilde bile olsa kendisiyle ilgilenilmesi çoğu kişiye ödüllendirici gelir.

Anneler, çocuklarının olumlu davranışlarını çocuklarının hoşuna gittiğini sandıkları şeyler söyleyerek ya da yaparak ödüllendirdiklerini düşünürler. Ancak söylenenlerin ya da yapılanların gerçekten ödüllendirici olup olmadığına karar vermek için ödüllendirmenin sonuçlarına bakmak gerekir. Eğer bizim söylediğimiz ya da yaptığımız şeyler sonucunda çocuklarımız olumlu davranışlarını daha sık yapıyorlarsa o zaman biz o davranışları gerçekten ödüllendirmişiz demektir. Eğer olumlu davranışlarda ödüllendirme yoksa o zaman sandığımız kadar ödüllendirici olmadığımızı düşünmeliyiz.

Nasıl ödüllendirmelisiniz?

En basit ödüllendirme kuralı: Hoşnutluğunuzu en doğal şekilde belirtin ve yapmacık olmaktan kaçının!

Ödüllendirme çok çeşitli şekillerde yapılabilir. Şimdi sizlere belli başlı ödül çeşitlerini aktarmaya çalışacağım.

Sözel Övgü

Sözel övgü, en doğal ve en kolay uygulanan ödüllendirme biçimidir. Hemen

hemen herkes sözel övgüden hoşlanır ve herkes övgüde bulunabilir. İşin en güzel yanı da övgünün çok etkili bir ödüllendirme yöntemi olmasıdır. Pek çok çocuğun tek istediği anne babalarından övgü sözleri duymaktır.

Ancak övgü çok fazla kullanıldığında kanıksanabilir ve etkili bir ödül olma özelliğini yitirebilir. Anneler övgü konusunda yaratıcı olmaya çalışmalıdırlar. Bu konuda size bazı öneriler vermek istiyorum.

Kullandığınız övgü sözlerini çeşitlendirin. Eğer çocuğunuza günde 20 kere "Aferin" diyorsanız, çocuğunuz için aferinin önemi azalacaktır. Şimdi size aferin demenin otuz ayrı yolunu yazacağım. Bu listeyi her zaman kolayca okuyabileceğiniz bir yere asın. Böylelikle sık sık okuyup hatırlamanız kolay olacaktır.

Harika! Ne güzel yapıyorsun. Bunu çok beğendim. Çok güzel. Aman allahım! Başardın işte! Gözlerime inanamıyorum. Mükemmel. Çok iyi. Buna hayran kaldım! Ne kadar dikkatli yapıyorsun. Buna bayıldım işte! Süper. Kocaman bir alkış! Doğru yaptın. İşte bu kadar. Çok güzel görünüyor. Bunu yapmana çok sevindim. İyi iş başardın. Bunu mutlaka babana anlatmalıyız. Her seferinde daha iyi yapıyorsun. Olağanüstü! Senin de hoşuna gitti mi? Şuna bakın! En çok 'ı beğendim. Güzel bir fikir. On, çok çok iyi! Sen bir tanesin. Tamam. Heey, oldu işte!

Hangi davranışı için çocuğunuza övgü sözü söylediğinizi belirtin. Çocuğunuzun hangi davranışının övgüye değer olduğunu mutlaka belirtin. Örneğin, çocuğunuza dökmeden yemek yeme davranışını öğretiyorsanız ve çocuğunuz dökmeden yemeğini yiyorsa ona "Dökmeden yemeğini yedin, bunu çok beğendim" demeniz gerekir.

Övgünüzü vurgulayın. Küçük çocuklar sözleri, ses tonu, yüz ifadeleri ve jestlerle birlikte anlamlandırır. Dolayısıyla çocuğunuza bir övgü sözü söylerken, onu eleştirirken ya da ona talimat verirken, farklı ses tonları ve yüz ifadeleri kullanıyor olmalısınız. Bu konuda aşırı abartılı ya da yapay olmanızı önermiyoruz. Ancak biraz çabayla kendinize özgü vurgulama biçimleri edinebileceğinize inanıyorum.

Diğer ödüllendirme yöntemlerinden birini kullanıyor olsanız bile mutlaka övgüye de yer verin! Diğer ödüllendirme yöntemlerini, övgünün etkili olmaması durumunda tercih edin ve bir an önce övgüyü etkili kılmaya çalışın.

Fiziksel temas

Küçük çocukların çoğu, öpülmekten, okşanmaktan, hoplatılmaktan, sıkıştırılmaktan hoşlanır. Anneler ve çocukları arasındaki fiziksel temas çok doğal ve her iki taraf için de çok hoş bir etkinliktir. Dolayısıyla ödüllendirme sırasında sözel övgünün yanı sıra bolca fiziksel temasa da yer verin.

Etkinlik ödülleri

Etkinlik ödülünü çocuğun hoşlandığı bir etkinliğe izin vermek anlamında kullanıyoruz. Çocuğunuzun özelliklerine göre, arabayla gezmekten suyla oynamaya kadar çocuğunuzun hoşlandığı aklınıza gelebilecek her türlü etkinlik, ödül olarak kullanılabilir.

Eğer çocuğunuz övgü sözlerinden ve fiziksel temastan yeterince yararlanmıyorsa etkinlik ödülleri çocuğunuzun sizin istediğiniz şeyleri yapma olasılığını arttırmada sistematik olarak kullanabilirsiniz.

Örneğin, çocuğunuzla çalışırken en sevdiği oyuncacı görebileceği bir yere koyup, istenenleri yerine getirdikten sonra kendisinin oyuncakla oynayabileceğini söyleyebilirsiniz. Daha büyük bir çocukla çalışırken oyuncacı önceden getirmenize gerek olmaksızın yalnızca sözlü olarak belirtmeniz yeterli olabilir. Etkinlik ödülünü kullanırken övgüye de yer vermeyi unutmayın. Çocuğunuz kendisinden istenenleri yerine getirmeye başlayınca etkinlik ödülü kullanımını giderek azaltın. Övgü sözleri gibi etkinlik ödülleri de çeşitlendirilmesi gerekir. En azından dönüşümlü olarak kullanabileceğiniz iki üç seçenek belirlemelisiniz.

Sembol ödülleri

Etkinlik ödülleri önemli bir sınırlılığı vardır. Bu da etkinlik ödülleri uygulanabilmesi için çoğu kez öğretim oturumunun sona ermesi gerektiğidir. Çocuklar, ödülün bir an önce verilmesi için sabırsızlanabilirler. Bazıları da öğretim oturumlarında yaptıkları ilk etkinlikten hatta ilk denemeden sonra ödülü hemen almak isteyebilir. Ödülün öğretimin sonunda verileceğini duyunca da etkinliği sürdürmede isteksizlik gösterebilir. Sembol ödülleri etkinlik ödülleri bu sakıncasını gidermektedir.

Sembol ödöl kendi başına anlamlı olmayan ancak biriktirilip daha sonra bir etkinlik ödölölle değiş tokuş edilebilen bir şeydir. Gönümüz toplumlarında en yaygın kullanılan sembol ödöl çeşidi paradır. Siz de çocuğunuzla çalışırken sembol ödöl olarak düğme, boncuk vb. küçük araçlar kullanabilirsiniz. Öğretim oturumu sırasında çocuğunuzun her olumlu tepkisinden ya da denemesinden sonra bir sembol verirsiniz.

Çocuğunuza sembol ödölün işlevini öğretmek için başlangıçta etkinlik ödöllerini çok ucuza değiş tokuş etmelisiniz. Örneğin, çocuğunuz iki üç sembol ödöl ile etkinlik ödölünü yapmaya hak kazanabilmelidir. Giderek çocuğunuzdan etkinliğe hak kazanabilmek için daha fazla sembol (Örneğin, on tane) biriktirmesini istersiniz.

Sembol ödöl, sık sık ve kolayca verilebilmeleri nedeniyle öğretim sırasında etkili şekilde kullanılabilir. Ancak çocuğun sembollerin ne işe yaradığını anlaması koşuluyla! Dolayısıyla sembol ödöl, çok küçük yaştaki ya da çok ileri derecede engeli bulunan çocuklarda uygun değildir.

Yiyecek ödölleri

Yiyeceğin ödöl olarak kullanılması oldukça hassas bir konudur. Anneler/aileler ödöl olarak yiyecekleri kullanırken şu ilkelere dikkat etmelidir:

Ödöl olarak yiyecek kullanımı şeker, gofret, cips gibi besin değeri düşük yiyeceklerin fazlaca tüketilmesine yol açmamalıdır. Bu yiyecekler çocuğun olumlu tepkilerinden sonra verilmelidir. Ancak normalde verildiğinden daha fazla değil. Ayrıca çocuk ödöl olarak kullanılan çok sevdiği dondurma, pasta, muhallebi gibi yiyeceklerden çok uzun bir süre yoksun bırakılmamalıdır.

Eğer çocuğunuz övgü sözlerinden yeterince etkilenmiyorsa ve sembol ya da etkinlik pekiştireçlerini anlayabilecek düzeyde değilse yiyecekleri ödöl olarak kullanmayı düşünebilirsiniz. Bazı çocuklar, bazı yiyecekleri elde etmek için anne babalarının sözlerini kolaylıkla dinlemeye hazırırlar. Yiyecekleri ödöl olarak kullanırken aşağıdaki ilkeleri göz önünde bulundurmanızı öneririm.

Yiyecek ödölü sistemini sizi amacınıza ulaştıran bir araç olarak görün. Yiyecekleri, çocuğunuzun yeni beceriler edinmesi için bir araç olarak kullanacaksınız. Yiyecek ödölü verirken mutlaka övgüye de yer verin. Giderek, yiyecek

ödülleri seyrekleştirin.

Ödül olarak etkili olabilecek en az miktarı tercih edin. Örneğin ödül olarak çikolata vererseniz, küçük çikolata parçaları kullanın.

Yiyecek ödülü uygulamasını, belirli zamanlarla ya da belirli etkinliklerle sınırlayın. Örneğin, yalnızca masada otururken gerçekleştirilen öğretim oturumlarından sonra yiyecek ödülü vermek gibi. Ayrıca her gün en az bir öğretim oturumunu öylesine zevkli hale getirin ki, arkasından yiyecek geleceğini bilse de o etkinliği sizinle birlikte yapmak çocuğunuz için ödüllendirici olsun.

Ne zaman ödüllendirmelisiniz?

Nasıl ödüllendireceğiniz konunun bir boyutunu, ne zaman ödüllendireceğiniz ise diğer boyutunu oluşturmaktadır.

Ödüllendirme anne çocuk arasındaki ilişkinin sürekli olarak ve kendiliğinden gerçekleşen bir parçası olmalıdır. Ancak bazı durumlar ödüllendirmenin bir tarife bağlanmasını gerektirir.

Bir becerinin yeni öğrenilmeye başlandığı zamanlarda çocuğunuzun beceriyi her tamamlayışında ödüllendirin. Hatta başarısızlıkla sonuçlanan becerilerde de çocuğunuzun gösterdiği çabayı ödüllendirin.

Çocuğunuz beceriyi tam olarak yapmaya başladıktan sonra ödülleri seyrekleştirin. Ödüllendirmeyi arada bir, değişken bir tarifeyle uygulamaya başlayın. Örneğin, 2. beceriyi, 5. beceriyi, 6. beceriyi, 8. beceriyi ödüllendirmek gibi. Ödüllendirme tarifenizin, çocuğunuzun tahmin edemeyeceği şekilde farklılaşmasına özen gösterin. Sürekli olarak iki beceriden birini ödüllendirmek gibi sabit bir tarife kullanmaktan kaçının. Değişken ödüllendirme tarifeleri, sabit ödüllendirme tarifelerinden daha etkilidir.

Etkinlik, sembol ya da yiyecek ödülü kullanıyorsanız, çocuğunuz bu ödüller olmaksızın da yeni öğrendiği beceriyi zevkle yapmaya başlar başlamaz, bu ödülleri azaltmaya başlayın. Ancak övgü ödülleri sürekli kullanmaya devam edin. Arada bir övgü sözlerinin yanı sıra diğer ödüllerden de verin. Ancak diğer ödüllerin kullanımını giderek seyrekleştirin.

Bir Becerinin Öğretimi Ne Kadar Sürmeli?

Yapılandırılmış öğretim oturumlarında öğretilen beceriler için her bir oturumda bir becerinin beş kez denenmesini öneriyoruz. Öğretimi çocuğunuz o beceriyi bir oturumda beş denemeden beşinde de (%100) doğru olarak yapıncaya kadar sürdürün. Eğer beşte beş doğru tepki alamıyorsanız çocuğunuz iki oturum üst üste beş tepkiden dördünü doğru yaptığında (%80), o becerinin öğretimini bitirebilirsiniz. Ancak bu konuda bazı istisnalar olabilir.

Günlük yaşam içerisinde, yeri geldikçe öğretilmesi uygun olan beceriler için öğretime başlamadan önce, ulaşmayı hedeflediğiniz standart konusunda bir fikriniz olması gerekir. Böylece becerinin tam olarak gerçekleştiğini anlayıp bir sonraki basamağa geçebilirsiniz.

DAVRANIŞ SORUNLARININ ÜSTESİNDEN GELME

Ev ortamında çocuğunuzun yeni beceriler öğrenmesini engelleyici, ortama uyum sağlamasını zorlaştıracı, kendisine, başkasına ya da çevresine zarar verici davranışları olabilir. Bu davranışlar çocuğunuzla çalışmanızı, ona yeni beceriler öğretmenizi zorlaştırabilir ve dolayısıyla çocuğunuza bir şeyler öğretme konusunda isteksiz olmanıza neden olabilir.

Davranış sorunu çocuğun kendisi ya da başkaları için sorun yaratan şeyler yapmasıdır. Çocuğun yaptığı şeyler çocuğun öğrenmesini zorlaştırdığı, başkalarının işlerini engellediği ya da çocuğu başkalarından uzaklaştırdığı için sorun olarak görülmektedir. Davranış sorunları terimi yalnızca çocuğun yapmayı öğrenebileceği davranışlar için kullanılmalıdır. Çok ağır geldiği için elindeki vazoyu taşıyamayıp yere düşüren ve kıran bebeğin davranış sorunu olduğunu söyleyemeyiz. Anne-siyle oynarken yanlışlıkla parmağını annesinin gözüne sokan çocuğun davranış sorunu var diyemeyiz. Çok hareketli bir çocuğun bir sorunlu davranışı birkaç kez yapması bile davranış sorunu sayılamaz. Bir davranış, çocuğa o davranışı yapmaması söylendiği ve çocuk o davranışı yapmamayı becerecek özellikte olduğu halde davranışı tekrar tekrar yaparsa sorunlu davranış olur.

Eğer bir davranış sorunlu görüp görmeme konusunda çelişkiye düşerseniz, aşağıdaki sorular işinizi kolaylaştırabilir:

- Bu davranış şu anda ya da ilerde çocuğum için ya da çevresindekiler için tehlike oluşturur mu?
- Bu davranış diğer çocuklarım için koyduğum ölçülerle uyuyor mu?
- Bu davranış çocuğumun bir şeyler öğrenmesini engelliyor mu?
- Bu davranış çocuğumun hiç yapmamasını mı isterim?

Çocuğunuza, kendisinden beklediğiniz davranışları yapmayı öğretmek için şu aşamaları izlemelisiniz.

1. Amaçlarınızı belirleyin.
2. Çocuğunuzun çevresindeki herkesin bu amaçları benimsemesini sağlayın.
3. Çocuğunuz istenmeyen davranışı yaptığında, nasıl bir caydırıcı tepki göstereceğinizi belirleyin. Göstereceğiniz tepki çocuğunuzun aynı davranışı tek-

rarlamasını caydırıcı nitelikte bir yöntem olmalıdır. Çocuğunuzu caydırmada etkili olabilecek en hafif yöntemi seçmeye çalışın. Tablo 1’de en hafiften en şiddetliye doğru sıralanmış davranış azaltma yöntemleri örnekleri yer almaktadır. Bu tabloyu dikkatlice inceleyin.

4. Caydırıcı tepkiyi istenmeyen davranıştan hemen sonra gösterin. Küçük çocukların hafızaları sınırlıdır. Bu nedenle davranıştan hemen sonra ortaya çıkmayan bir tepki etkisiz ve kafa karıştırıcı olabilir. Örneğin, eğer büyük çocuğunuz bahçeden mutfağa gelip “Anne, Burcu hortumla benim üstümü ıslattı” derse ve çocuğunuzun üstü kurumaya başlamışsa Burcu’ya bir ceza vermek için oldukça geç olmuş demektir.

5. Tutarlı olun. Caydırıcı tepkiyi çocuğunuzun istenmeyen davranışı her yapışında gösterin ve her defasında olabildiğince aynı şekilde yapın.

6. İstenmeyen davranışın önce kötüleşip sonra iyileşmesini bekleyin. Çocuğunuz, davranışıyla ilgili yeni bir şey denemeye başladığınızı fark edince sizi test edecektir. Bakalım onun bu davranışlarına ne kadar süre kayıtsız kalabileceksiniz? Anne görmezden gelme tekniğini denerken içinden “İlgilenmeyeceğim, ilgilenmeyeceğim...” diye tekrarlar. Çocuk ise “İlgi çekeceğim” çabası içine girer. Siz büyük bir kararlılıkla ilgilenmemeyi sürdürürseniz, istenmeyen davranış zamanla azalacaktır. Uyguladığınız tekniğin etkilerini görmeniz iki haftayı bulabilir. O nedenle yeni bir uygulamayı, beklenmedik çok büyük başka bir sorun çıkmadığı sürece, iki hafta kadar denemelisiniz. Eğer iki haftalık uygulama sonucunda istenmeyen davranışta bir azalma olmamışsa uygulamayı değiştirebilirsiniz. Unutmayın ki çok sık değiştirilen uygulamalar yarar yerine zarar getirecektir.

7. Çocuğunuzun olumlu davranışlarını ödüllendirin. Olumlu davranışları ödüllendirmek en az istenmeyen davranışları caydırmak kadar önemlidir. Ama dikkatinizi istenmeyen davranışlar üzerinde yoğunlaştırmışsanız çocuğunuzun olumlu davranışlarını gözden kaçırabilirsiniz. Çocuğunuzun olumlu davranışlarını fark etmek ve ödüllendirmek için çaba gösterin. Çocuğunuz bilmelidir ki sizin hoşlanmadığınız, yalnızca onun bazı davranışlarıdır, kendisi değil.

8. Çocuğunuza istenmeyen davranışa alternatif olarak yapabileceği olumlu davranışlar öğretin. Bu konuya daha önce de değinmiştik. Çocuğunuza olumlu davranışlar kazandırmaya çalışın. Olumlu davranışların öğretimini, olabildiğince, davranış sorunlarının sık gerçekleştiği ortamlarda yapmaya çalışın.

9. Çocuğun çevresindeki herkesi davranış değiştirme programına katın. Çocukla etkileşimde bulunan herkesi, istenmeyen davranışları caydırmaya ve olumlu davranışları ödüllendirmeye davet edin. Örneğin, siz çocuğunuzu görmezden gelirken, dedesinin onunla ilgilenmesine izin vermeyin.

10. İlerlemenin kaydını tutun. En azından ilk iki hafta istenmeyen davranışın ve öğretmeye çalıştığınız olumlu davranışın günde kaç kez meydana geldiğinin kaydını tutun. Bunu yapmazsanız davranışların olumlu yönde değişip değişmediğinden tam olarak emin olamazsınız. Kayıt tutmaya davranış değiştirme programını uygulamaya başlamadan birkaç gün önce başlarsanız programın etkililiğini daha kolay değerlendirebilirsiniz. Tuttuğunuz kayıtlara bakarak programı sürdürmeye ya da değiştirmeye karar verebilirsiniz.

Moralinizi Yüksek Tutmalısınız!

Yukarıda saydığımız ilkeleri eksiksiz olarak yerine getirmek ancak bir süper annenin ya da süper babanın başarabileceği bir iştir. Öyle bir anne ya da baba yeryüzünde olmayacağına göre zaman zaman sizler de bazı ilkeleri uygulamada zorlanabilirsiniz. Çok deneyimli anneler, hatta öğretmenler için bile, davranış sorunlarıyla başa çıkmak kolay bir iş değildir. Zaman zaman işler hiç de planladığınız gibi gitmeyebilir. Yapmanız gereken, olabildiğince sakin olmaya çalışarak, kararlılığınızı bozmadığınız sürece eninde sonunda kazananın siz olacağına ilişkin inancınızı sürdürmenizdir.

Çocuğunuzun davranış sorunlarıyla uğraştığınız günlerde, ailenizden ve arkadaşlarınızdan biraz daha fazla desteğe gereksiniminiz olabilir. Kendinize dinlenmek ve rahatlamak için ek zaman ayırmanız gerekebilir. Yardım istemekten ya da kendinize zaman ayırmaktan çekinmeyin. Unutmayın ki bunları çocuğunuz için, onunla daha iyi ilgilenebilmek için yapacaksınız.

Çocuğunuzun gösterdiği her ilerleme için, küçük bir ilerleme de olsa, kendinizi ödüllendirmeyi ihmal etmeyin. Çocuğunuzun davranış sorunlarını azaltmak sizden çok kendisinin yararına olacaktır. Ona daha çok arkadaş edinme, daha fazla beceri kazanma ve olumlu davranışlar sergilemekten daha fazla zevk alma fırsatı yaratacaktır.

Şimdi sırada davranış sorunlarından kaçınma yolları var, sizlere bunların neler olduğunu açıklamaya çalışacağım.

Davranış Sorunlarından Kaçınma

Eğer çocuğunuzun hiç davranış sorunu yoksa evde her ne yapıyorsanız iyi yapıyorsunuz, aile yaşantınızı olduğu gibi sürdürün.

Bu durumda büyük bir olasılıkla yukarıda açıklanan ilkelerin bazılarını zaten kullanıyorsunuz demektir. Bu ilkelerin çoğu anne ve babaların zaman zaman kendiliklerinden başvurdukları yöntemlerdir.

Eğer çocuğunuzda gördüğünüz birkaç yaramazlığın büyüyerek davranış sorunu haline gelmesini önlemek istiyorsanız, aşağıdaki hususlara dikkat edebilirsiniz:

Olumlu davranışları mutlaka farkedin ve ödüllendirin. Eğer çocuğunuzu, kendi kendine, güzel güzel oynarken "Aferin" demek gibi bir alışkanlığınız yoksa böyle bir şey yapmayı önceleri yadırgayabilirsiniz. Ama bir kez alıştırdığınızda bunu otomatik olarak yapacaksınız. Unutmayın ki davranış sorunlarının çoğu yeteri kadar ilgi görmemekten kaynaklanmaktadır. Eğer babanın gazetesini indirmenin, annenin başını örgüden kaldırmanın tek yolu yaramazlık yapmaksa çocuk yaramazlık yapmayıp da ne yapsın? Oysa çocuk sessizce oynarken arada bir baba gazetesini indirip "Legolardan yaptığın ev ne güzel olmuş! Kimin için yaptın bakalım bu evi?" dese; anne örgüyü bırakıp birkaç dakikalığına çocuğunun yanına otursa yaramazlığa gerek kalır mı?

Açık, basit ve tutarlı kurallar koyun. Çocuğunuzun, neyin kabul edilebilir, neyin kabul edilemez olduğuna ilişkin hiçbir kuşkusu olmamasını sağlayın. Zaman zaman çocuğunuz kuralların ne derece önemli olduğuna ilişkin sizi sınamaya kalkabilir. Böyle bir duruma hazırlıklı olun ve çocuğunuz kuralları çiğnemeye kalktığında ne yapacağınızı önceden planlayın. Kurallara uygun davrandığında ise kendisiyle gurur duymasını sağlayacak şekilde çocuğunuzu ödüllendirin.

Olumlu talimatlar verin. Hareketli bir çocuğunuz varsa tüm gününüz "Onu elleme!", "Burada koşma", "Öyle yapma!", "Sakın ha!", "Hayır" gibi olumsuz talimatlar vermekle geçebilir. Eğer bu tür uyarıları çok sık kullanıyorsanız bir süre sonra hiç kuşkunuz olmasın bunlar çocuğunuzun bir kulağından girecek, öbür kulağından çıkacaktır. Talimatlarınızı olumlu ifadelerle dönüştürmeye çalışın. "Bunu elle", "Şuraya bas!", "Böyle yap", "Tabii ki!", "Evet!" gibi... "Sakın ha!" ve "Hayır"larınızı çok

önemli durumlara saklarsanız, etkili olma olasılıkları çok daha yüksek olacaktır.

“Yaramazlık” yaptığında gösterebileceğiniz tepkileri belirleyin. En hafif yaramazlıkta bile en şiddetli tepkiyi gösterirseniz, tepkilerinizin önemi zayıflayacaktır. Yaramazlık durumunda gösterebileceğiniz caydırıcı tepkileri, en hafiften en şiddetliye doğru sıralayacak olursak:

Eşyaların yerini değiştirmek: Bazı eşyaların yerini değiştirerek, çıkabilecek bazı yaramazlıkları önleyebilirsiniz. Örneğin, henüz çocuğunuz ansiklopedi ile kendi kitabı arasındaki farkı ya da oyuncak fotoğraf makinesi ile gerçek fotoğraf makinesi arasındaki farkı bilmiyorsa bu durumda, bu eşyalardan bazılarını saklamak uygun olacaktır, değil mi?

Görmezden gelmek: Eğer çocuğunuzun yaptığı yaramazlık hiçbir tepkiye yol açmazsa birkaç denemeden sonra o davranışı yapmaktan vazgeçer.

Alternatif sunmak: Çocuğunuz uygun olmayan bir davranış girişiminde bulunurken uygun bir davranış önerisiyle karşısına çıkarsanız diğerinden vazgeçebilir. Örneğin, kumaş bebeğini yıkamaya kalkan bir çocuğa plastik bebeğini yıkaması önerilebilir.

Kesin bir “Hayır”: Eğer sert ve kararlı şekilde “Hayır” dersiniz ve çocuğunuz yapmakta olduğu yaramazlığa ara verirse hemen başka bir şeyle ilgilenmesini sağlamaya çalışın. “Hayır”ı tekrarlamaktan kaçının. Çok duymak duyarsızlığa yol açar.

Sözel uyarı: Çocuğunuza yanlışını düzeltme şansı tanıyın. “Az önce baban ne demişti?” ya da “Bıçaklarla ilgili kuralımız neydi?” gibi... Böyle bir uyarı en azından çocuğa yaptığına tekrar değerlendirme fırsatı verebilir.

Yoksun bırakma: Oyuncakçı geri almak gibi, çocuğu bir nesne ya da etkinlikten yoksun bırakmak özellikle yaşça büyük çocuklarda işe yarayabilir.

Mola: Tablo 1’de açıklanmıştır.

Her zaman: Kurallarla ilgili tartışmaktan, bağarmaktan, fikrinizi değiştirmekten, yarı yolda vazgeçmekten ve kısasa kısastan (Sen bana vurursan, ben

de sana vururum!) kaçının. Çünkü bunlar sorunu arttırıcı bir rol oynayabilecek şeylerdir.

Çocuğunuza, kendisini sevdiğiniz ama yaptığı bazı şeyleri sevmediğiniz mesajını verin. Çocuğunuza "Ben seni artık sevmiyorum. Git kendi odanda otur demekle "Fincanı kırdığın için gidip odanda oturacaksın" demek arasında çok büyük bir fark vardır!

Davranış Değiştirmede Uyulması Gereken İlkeler

Çocuğunuzun davranışıyla ilgili olarak belirlediğiniz amaçlara çocuğunuzun uymasını sağlamanın yollarını özetleyecek olursak:

1. Amaçlarınızın neler olduğunu bilin.
2. Çocuğunuzla etkileşimde bulunan herkesin bu amaçları bilmesini sağlayın.
3. İstenmeyen davranışın sonucunda ne olacağına karar verin.
4. İstenmeyen davranıştan sonra, belirlediğiniz sonucun hemen ortaya çıkmasını sağlayın.
5. Tutarlı olun.
6. Çocuğunuzun olumlu davranışlarını ödüllendirin.
7. Çocuğunuza sorunlu davranışlarını değiştirmenin yollarını gösterin.
8. Davranış değiştirme programına çocuğun çevresindeki herkesi dahil edin.
9. İlerlemenin kaydını tutun.

Tablo 1. İstenmeyen Davranış Sonrasında Gösterilebilecek Caydırıcı Tepkiler

İstenmeyen davranış sonrasında yapmamız gereken ve caydırıcı tepkiler olarak adlandırılan bazı yöntemler vardı. Aşağıda bu tepkiler sırasıyla verilmiştir:

Görmezden Gelme

İstenmeyen davranış çocuğun kendisine ve çevresine zarar vermiyor, sadece ilgi çekmek amacıyla yapılıyorsa görmezden gelme, bu davranışın azaltılmasında etkili olarak kullanılabilir.

Çocuğunuzla fiziksel olarak ilgilenmek, onu kaldırmak, taşımak zorunda kalsanız bile, onunla göz kontağı kurmamaya, konuşmamaya dikkat edin. Yani küs rolünü yapmaya çalışın! Görmezden gelme, özellikle dikkat çekmeye yönelik davranışlarda çok etkili olabilir.

Bazı durumlarda görmezden gelmek olanaksız olabilir. Örneğin çocuğunuz küçük kardeşini çimdiklemişse kardeşi ağlamamazlık edemez. Böyle bir davranıştan sonra farklı bir caydırıcı tepki kullanmak gerekecektir.

Çocuğunuzun sahip olduğu bir şeyi geri alma

Bu caydırıcı tepki daha çok büyük çocuklarla kullanılır. Örneğin, çocuğun oynamakta olduğu oyuncak elinden alınabilir ya da izlemekte olduğu TV kapatılabilir. Ancak bu tepki istenmeyen davranıştan hemen sonra gösterilmelidir ve çocuğun neden böyle bir tepki aldığını anlaması sağlanmalıdır. Çocuğun istenmeyen davranışa son vermesi durumunda geri alınan şey çocuğa hemen iade edilmelidir.

Mola

Mola uygulamasında çocuk istenmeyen davranışı yaptıktan hemen sonra 5 dakika gibi kısa bir süreliğine bulunduğu ortamdan çıkarılarak yalnız bırakılır. Çocuğa neden dışarı çıkarıldığı söylenir ama başka bir açıklama yapılmaz. Mola uygulamasının çocuğu korkutmamasına özen gösterilir. Örneğin eğer çocuk, odasında tek başına kalmaktan korkuyorsa karyolasına konabilir ama odanın kapısı açık bırakılır. Mola sırasında çocuğunuzun ağlamalarını, bağır-malarını görmezden gelip yatışmaya başladığında yanına giderek eski ortamına geri dönmesini sağlayın.

Mola uygulamasının bir sakıncası eğlenceli bir etkinlik halini alma olasılığıdır. Özellikle diğer çocukların bu olaya ilgi göstermeleri ceza olarak uygulanan bir şeyi etkisiz hale getirebilir. Böyle durumlarda mola uygulamasından vazgeçip başka bir teknik denemeye çalışın.

Eğer planladığınız gibi uygulayabiliyorsanız, molayı iki hafta kadar süreyle her istenmeyen davranıştan sonra uygulamaya devam edin. Bu süre sonunda istenmeyen davranışta azalma olduğunu fark ederseniz mola uygulaması işe yarıyor demektir. Uygulamayı sürdürün. Eğer istenmeyen davranışta azalma yoksa başka bir caydırıcı teknik deneyin.

MOTOR BECERİLER

BECERİ 1

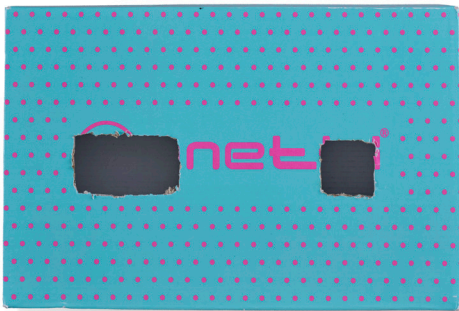
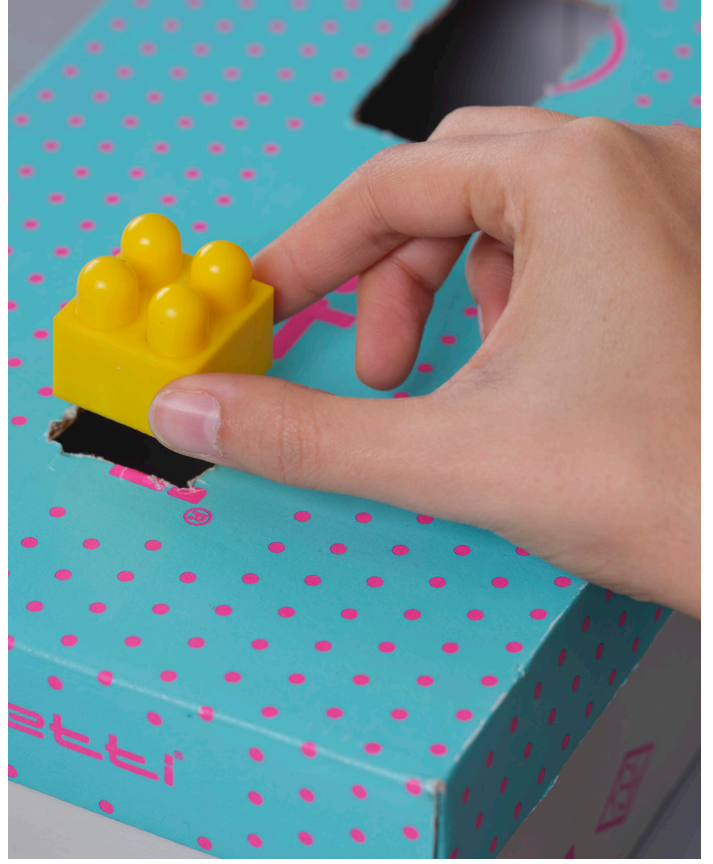
Çocuk blokları delikten içeri atar.

MATERYALLER

- İnce dikdörtgen veya küp bloklar.
- 2 plastik kap veya kutu, bir tanesi kapaklı ve kesilmiş olmalı (kesik sadece bloğun geçebileceği büyüklükte olmalı).
- Ayakkabı kutusu ve kapları koyacak büyüklükte kesilmiş iki delikli kapak.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Kutunun sol tarafına iki farklı bloklar (ör. kare ve daire) konulursa ve sağ tarafa bu bloklara uyan iki delik açılırsa bu beceri daha da ilerletilebilir. Çocuklar doğru bloğu ona uygun olan şekilde kesilmiş kapaktan içeri atmalıdırlar.

Bir ikinci kap kullanılabilir. Farklı renklerde aynı bloklar kullanılabilir. Her kabın kapağı iki farklı renkte olan bloklarla eşleşebilir. Çocuklar bu şekilde blokları renklerine göre de ayırıp blokları doğru kapatan içeri atabilirler.

BECERİ 2

Çocuk mandalları kutudan çıkarıp delikten içeri atar.

MATERYALLER

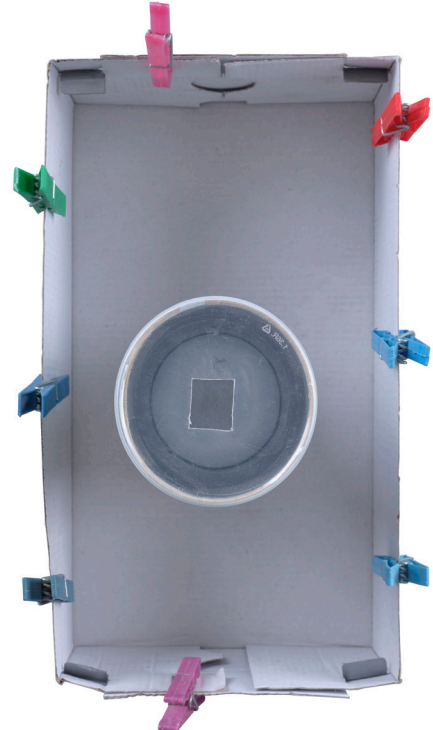
- 10-15 mandal (çocuğun yapabileceği seviye ve başarısına göre adet değişebilir.).
- Mandalları atabilmek için üstüne küçük bir delik kesilmiş bir kutu.
- Bütün materyallerin topluca bir arada tutulabileceği bir ayakkabı kutusu.

HEDEFLenen BECERİLER

- İnce motor (baş ve işaret parmakla tutabilme)
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer çocuklar ilk iki parmağını kullanarak kutu kenarından mandalları çıkartamıyorlarsa mandallar bir başka kaptan tutulabilir. Öğrenciler bu şekilde mandalları bu kaptan alıp diğer deliği olan kutuya atabilirler.

BECERİ 3

Çocuk delikten içeriye küçük topları atar.

MATERYALLER

- Küçük toplar (bu toplar duysal bir tepki oluşturmaları için tırtıklı veya dokulu olmalıdır.).
- Bir kutu ve kapağında "X" şeklinde kesik.
- Bütün materyalleri tutabilmek için bir tepsi ya da kutu.

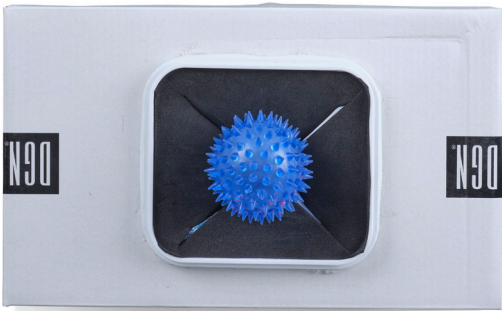
HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Plastik kapağın üzerine "X" kesmek çocuğa dokunma duygusu kazandırır. Çocuğun topu biraz şiddetle ittirilmesi gerekir ve çoğu çocuk parmaklarının "X" şekline girmesinden hoşlanır.

BECERİ 4

Çocuk blokları kutudan çekerek çıkartır ve delikten içeri atar.

MATERYALLER

- Arkalarına cırt yapıştırılmış bloklar.
- Üzerinde kare şeklinde bir delik olan ayakkabı kutusu ve deliğin üst kısmına yapışık cırtlar.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuğun ilgisi ve motivasyonuna göre (plastik dinozor, çingirak vb) herhangi bir nesne blokların yerine kullanılabilir.

BECERİ 5

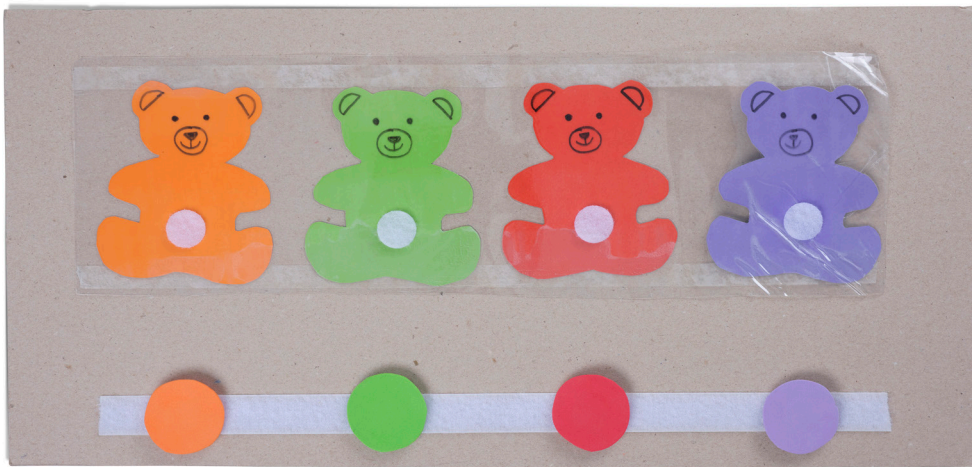
Çocuk daireleri renklerine göre ayılarla eşler.

MATERYALLER

- ☐ Renkli eva veya kartondan kesilmiş ayıcıklar.
- ☐ Ayıcıkların renginden kesilmiş daireler.
- ☐ Daireleri eşlemek için cırtlara.

HEDEFLenen BECERİLER

- İnce motor

BECERİ 6

Çocuk büyük dama taşlarını delikten içeriye atar.

MATERYALLER

- ☐ Dama taşları.
- ☐ Dama taşlarını koyacak bir kutu.
- ☐ Ayakkabı kutusu ve kutunun üstünde dama taşlarıyla aynı kalınlıkta olan bir kesik.

HEDEFLenen BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Farklı büyüklükte dama taşları da kullanabilirsiniz, bu ebat ayrışımını ve aynı zamanda deliğe koyarken ince motor becerilerini çalıştırmalarını sağlar. İki delik açmayı unutmayın. Biri sadece küçük damaların sığacağı diğeri de büyük damaların sığabileceği şekilde olsun. Burada dikkat edilmesi gereken, çocuğun küçük dama taşlarını büyük delikten atmamasıdır.

BECERİ 7

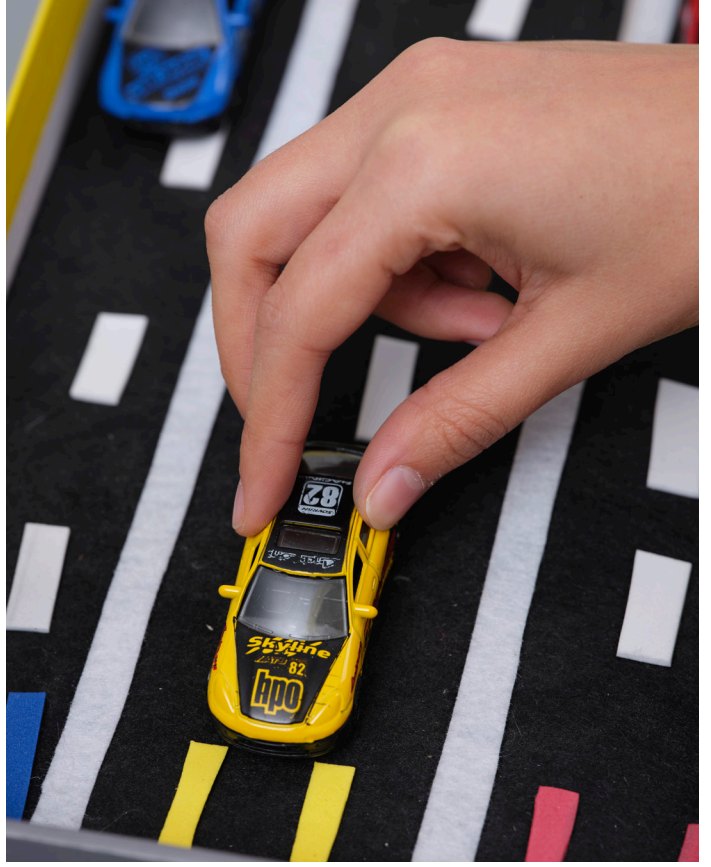
Çocuk arabaları yerine park eder.

MATERYALLER

- ☐ Renkli oyuncak arabalar.
- ☐ Arabaları içine koymak için küçük bir kutu.
- ☐ Park yerleri için üzerine renkli keçe ya da kartondan oluşturulmuş park yerleri (yol şeklinde dekore edilebilir.).

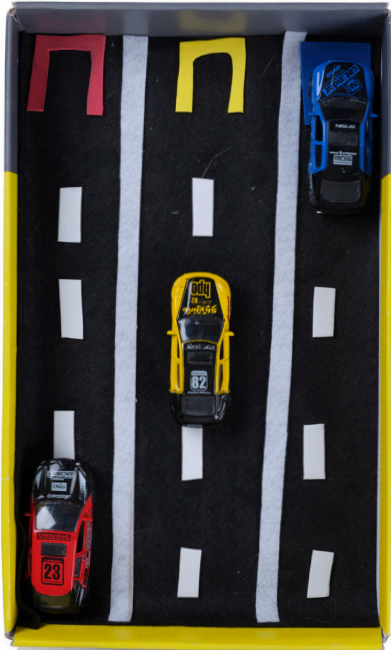
HEDEFLENEN BECERİLER

- Motor
- Birebir eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuğun seviyesine göre el göz koordinasyonunu geliştirmek için kıvrımlı bir yol tercih edilebilir. Park yeri sayısı artırılarak rakamlarla eşleme yapılabilir.

BECERİ 8

Çocuk küçük kutuların kapağını takar ve bir delikten içeri atar.

MATERYALLER

- Kutuları koymak için küçük bir kap.
- Kutularının kapaklarını koyabileceğimiz küçük bir kap.
- Kapakları takılmış kutuları içine atmak için, delik açılmış ayakkabı kutusu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- İki aşamalı görevler
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Üçüncü bir aşama olarak çocuktan kapakları kapatmadan ve ayakkabı kutusunun üzerindeki deliğe atmadan önce kutuların içine pamuk doldurmasını isteyebilirsiniz.

BECERİ 9

Çocuk daireleri farklı tipte deliklerden içeriye atar.

MATERYALLER

- 3 farklı renkte kesilmiş daireler (dama taşı) ve onları içerisinde muhafaza etmek için bir kap.
- Bir ayakkabı kutusu ve içine daireleri atmak için üstünde farklı yönlerde kesilmiş delikler.

HEDEFLenen BECERİLER

- İnce motor
- Baş ve işaret parmaklarıyla tutma
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Bütün kırmızı renkteki dairenin dikey, mavi renkteki dairenin yatay atıldığını kontrol etmek için kutunun içine bir yöntem tasarlayabilirsiniz. Fakat bu beceri renk ayırıştırma için değil daha çok motor becerileri geliştirmek içindir ve çocuğun bütün delikleri zorlu bir motor beceri için kullandığı sürece hangi rengin hangi deliğe gittiği önemli değildir.

BECERİ 10

Çocuk bozuk paraları kumbaraya atar.

MATERYALLER

- ☐ Farklı boyutlarda bozuk paralar.
- ☐ Bozuk paraların içerisinde muhafaza edileceği küçük bir kap.
- ☐ Bir kumbara veya üstünde kesik şeklinde delik olan bir kutu.
- ☐ Bütün malzemelerin içerisinde muhafaza edilebileceği bir kap.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- İnce motor
- Baş ve işaret parmaklarıyla tutma
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Bozuk para boyutlarının çocuklarınız için uygun olduğundan emin olun. Çocuklarınızın bulduğunu ağızlarına alma gibi bir davranışı varsa küçük parçaları kullanırken dikkatli olmalısınız. Eğer bu konuda bir endişeniz varsa bozuk para yerine evde bulunan farklı büyük nesnelerle de uygulama yapabilirsiniz.

BECERİ 11

Çocuk yüz parçalarını uygun yerlerine yerleştirir.

MATERYALLER

- ❑ Laminasyondan geçirilmiş yüz figürü (karton ya da evadan da yapılabilir.).
- ❑ Parçalar takılırken yüz figürünün sabit duracağı sert dosya ya da mukavva.
- ❑ Yüz parçalarının üzerinde duracağı şerit cırtlara ya da muhafaza edileceği bir kap.

HEDEFLenen BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu
- Yüz bölümlerini tanıma

FARKLI UYGULAMALAR

Yüz figürü karton ya da evadan yapılabilir gibi, kırtasiye veya oyuncak mağzalarında satılan farklı türdeki patates kafalarla da yapılabilir (Korsan patates, çocuk patates gibi).

BECERİ 12

Çocuk birbirine takılan legolardan bir yapı inşa eder.

MATERYALLER

- Farklı renklerde birbirine takılan legolar ve onların içerisinde muhafaza edilebileceği bir kap.
- Ayakkabı kutusunun üzerine koyulmuş, model olması için inşa edilmiş bir yapı (çocuk yapıyı inşa ettikten sonra, parçaların olduğu kaba bu yapı geri konabilir.).

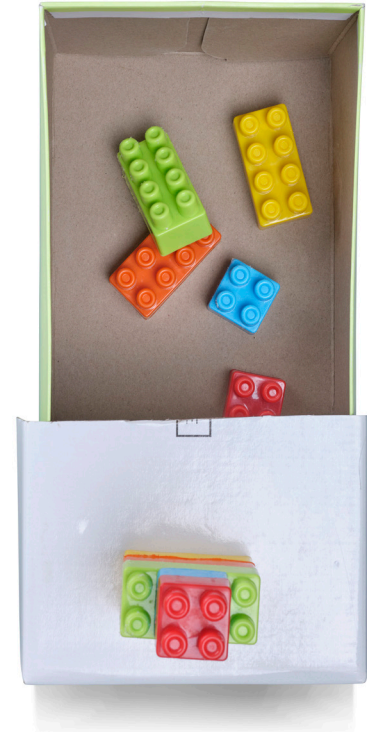
HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Bu becerinin zorluğunu farklı büyüklüklerde ve şekillerde legolar kullanarak değiştirebilirsiniz. Legoların modelle tam olarak eşlendiğinden emin olun.

Öğrencilerin parçalamama ve parçalarını kullanmamaları için model yapıyı uhu kullanarak yapıştırabilirsiniz.

BECERİ 13

Çocuk renkli makarnaları renklerine göre çubuklara dizer.

MATERYALLER

- ☐ Renkli makarnalar (guaj boyası ile boyandı.).
- ☐ Çikolata kutusu.
- ☐ Uzun pipet (guaj boyası ile boyandı.).

HEDEFLenen BECERİLER

- Motor
- Eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Ek olarak ince motor çalışmaları için çubuk sayısı arttırılabilir. Renkler çoğaltılarak eşleme arttırılır. İnce motor çalışmaları için çubuklardan geçen makarnaların boyutu küçültülebilir.

BECERİ 14

Çocuk legoları ilgili şeklin üzerine yerleştirir.

MATERYALLER

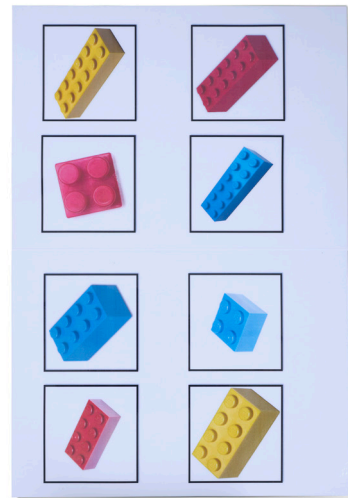
- ☐ Renkli lego parçaları.
- ☐ Legoları içerisinde muhafaza etmek için küçük bir kutu.
- ☐ Lego boyutlarının çizili olduğu PVC kaplı kağıt.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Motor beceri

FARKLI UYGULAMALAR

Lego sayısı artırılarak renk eşleme zorlaştırılabilir. Lego çizimleri silikleştirilerek öğrencinin şekli eşlemesi zorlaştırılabilir.

BECERİ 15

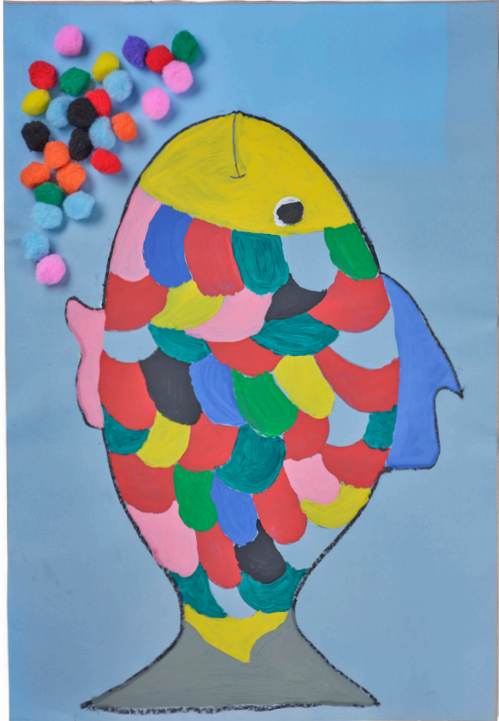
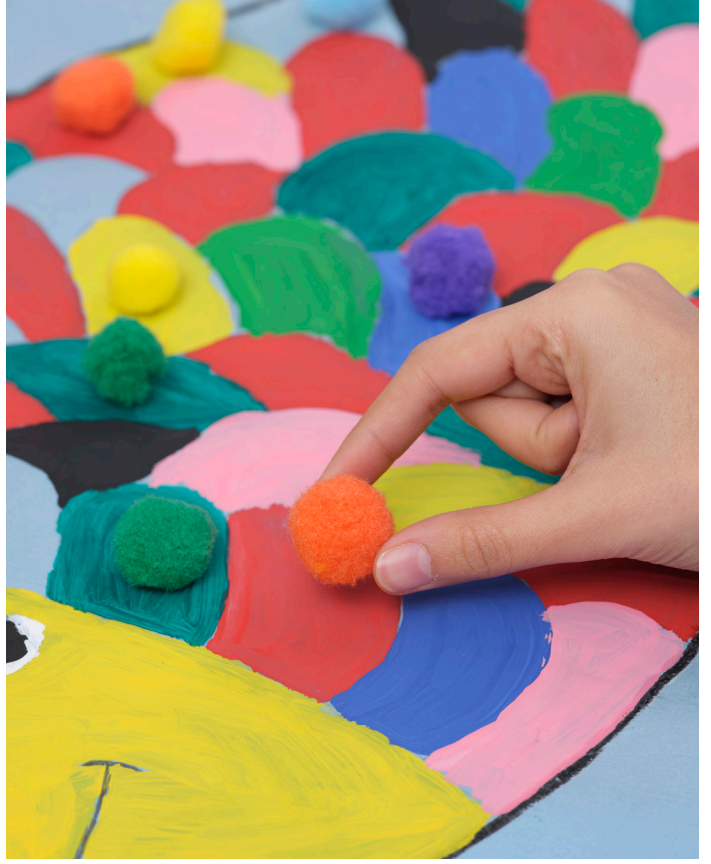
Çocuk küçük renkli ponponları balık üzerinde aynı renklerin üzerine koyar.

MATERYALLER

- ☐ Mukavva karton.
- ☐ Boya kalemleri.
- ☐ Renkli ponpon.
- ☐ Renkli ponponları içerisinde muhafaza etmek için plastik poşet.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Renk öğrenme

FARKLI UYGULAMALAR

Renkler isteğe göre değiştirilebilir. Okuma yazma bilen çocuklar için renkleri kalemle çizmek yerine, kalemle renk isimleri yazılır ve yazı ile eşleme yaptırılır. Renk sayısı artırılabilir ya da azaltılabilir. Balık yerine farklı bir hayvan ya da nesne kullanılabilir, ponponlar yerine renkli kağıtlar, mandal ya da renkli nesneler kullanılabilir.

BECERİ 16

Çocuk kapakları renkleriyle eşleyerek bir şeklin içine ittirerek yerleştirir.

MATERYALLER

- ☐ Kilitli poşet.
- ☐ Beyaz karton ya da beyaz kağıt.
- ☐ Renkli kapak.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Kapak yerine renkli boncuklar kullanılabilir. Beyaz kağıt üzerine renkli kalemle yol çizmek yerine pipetlerle şekiller oluşturulabilir. Boncuk ve pipetlerin renkleri isteğe göre değiştirilebilir.

Boncuk sayısı artırılabilir ya da azaltılabilir. Beceriye zorlaştırmak için daha küçük boncuklar kullanılabilir. Beceriye kolaylaştırmak isteyenler boncuk boyutunu büyütebilir.

BECERİ 17

Çocuk sayı ve rengine göre mukavva üzerindeki pipetlerden ip geçirir.

MATERYALLER

- ☐ Mukavva.
- ☐ Renkli pipetler.
- ☐ Yapışkanlı rakamlar.
- ☐ Pipetleri yapıştırmak için yapıştırıcı.
- ☐ Ayakkabı bağcığı.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İnce motor
- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- El göz koordinasyonu

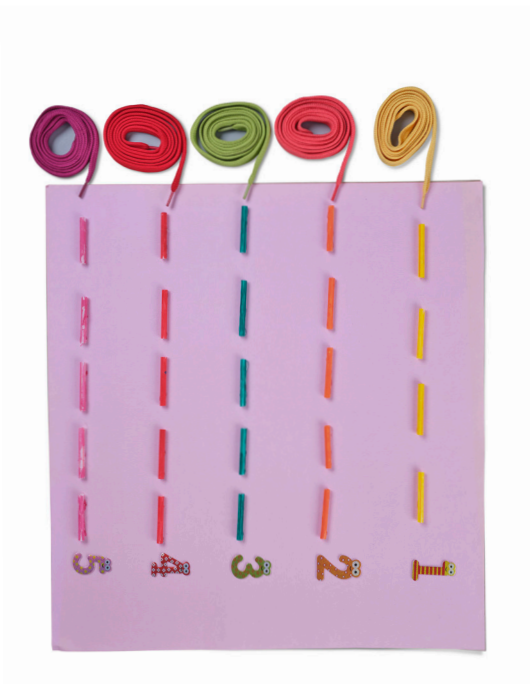

FARKLI UYGULAMALAR

Rakamlar ve pipet sayısı çoğaltılarak öğrencinin dikkatini artırıcı bir zemin hazırlanabilir.

Rakamlar tahta çubuk ve mukavva üzerine karışık bir şekilde yerleştirilerek daha zorlu bir zemin hazırlanabilir ve öğrencinin oluşturulan düzeneği ezberleme ihtimali ortadan kalkmış olur.

Pipet renkleri çoğaltılarak daha fazla renk eşleme ve renk öğrenme sağlanabilir.

BECERİ 18

Çocuk çizilerek oluşturulmuş yollardan gazoz kapağını rengine göre ilgili delikten içeri atar.

MATERYALLER

- ☐ Gazoz kapağı.
- ☐ Yol yapmak için kalem.
- ☐ Tahta çubuk.
- ☐ Kapakların ve tahtanın arkasına yapıştırmak için mıknaatıs.
- ☐ Mukavva karton.

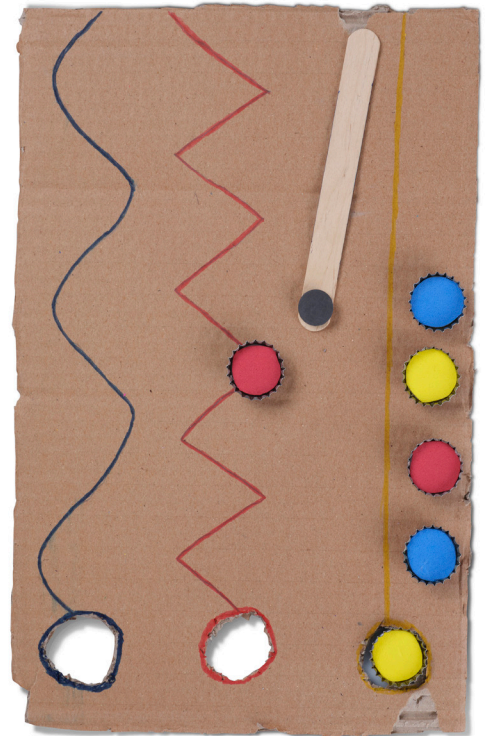
HEDEFLLENEN BECERİLER

- İnce motor
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Elinizde mukavva karton yoksa bunun yerine ayakkabı kutusu gibi bir kutuyu değerlendirebilirsiniz. Üç yol yapmak yerine tek yol yapabilirsiniz ve bu yolu daha da karmaşık yapabilirsiniz.

Mıknaatısla yapmak yerine elle de yaptırabilirsiniz. Çocuk kapağı eline alır ve yolların üzerinden geçerek deliğe atar. Grup olarak oynayıp yarış yapabilirsiniz. En kısa sürede bitiren yarışır.

BECERİ 19

Çocuk bilyeleri büyük kas becerilerini kullanarak hedeflenen noktalara götürür.

MATERYALLER

- ☐ Renkli ve renksiz mukavva.
- ☐ Silikon tabancası.
- ☐ Bilye.
- ☐ Maket bıçağı, makas.

HEDEFLenen BECERİLER

- Motor beceriler

FARKLI UYGULAMALAR

Materyali grup çalışması haline getirebilmek için mukavva iki öğrenciye karşılıklı tutturulup birlikte uygulama yaptırılabilir.

Daha zor hale getirmek amaçlı materyalin bir tarafı sabitlenip, diğer tarafına kollar eklenip o şekilde uygulama yaptırılabilir.

EŞLEME BECERİLERİ

BECERİ 20

Çocuk renkli plastik yumurtaları yumurta kutusunda uygun yerlere koyar.

MATERYALLER

- ☐ Renkli plastik yumurtalar.
- ☐ Yumurta kutusu.
- ☐ Yumurta kutusunda yumurtaların geleceği yerlere yapıştırılacak renkli çıkartmalar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

İnce motor gelişimini desteklemek için yumurtalar parçalar haline ayrılabilir ve çocuk onları yumurta kutusuna yerleştirmeden önce birleştirebilir.

Renk ismi renkli veya beyaz yapıştırmalara yapıştırılıp, yumurta kutusuna yapıştırılabilir ve çocukların bu yazılı isimlere göre renkli yumurtaları eşlemeleri istenebilir.

BECERİ 21

Çocuk mandalları uygun renklerle eşler.

MATERYALLER

- ☐ Renkli mandallar.
- ☐ Mandalları eşleyebilmek için üzerinde aynı renkler olan karton kareler.
- ☐ Mandalların olduğu bir kap.
- ☐ Bütün malzemelerin içine koyulabileceği bir tepsi veya kutu.

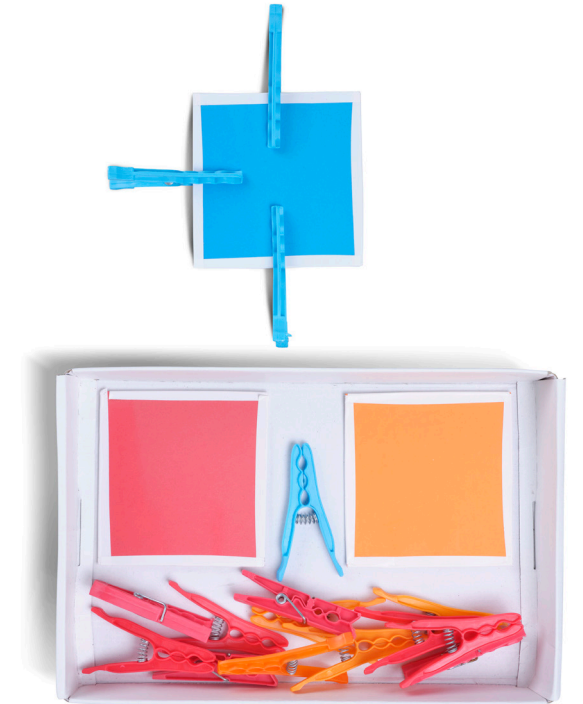
HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Daha kolay ve hızlı bir beceri için, kutuya her renkten birer tane mandal koyulur. Çocuklar renklerini dikkate alarak mandalları eşleştirir.

Kartonun üzerini boyamak yerine, renklerin isimleri kartonun üzerine yazılabilir ve böylelikle öğrenciler mandalları gördükleri kelimelere göre eşleyebilir.

BECERİ 22

Çocuk şekil parçalarını şekillerin çizili olduğu yerlerle eşler.

MATERYALLER

- Arkaları cırtlı kendine özgü şekilleri olan parçalar.
- Üzerinde parçaların çizili olduğu bir mukavva parça ve çizili şekillerin ortasında cırt.
- Eşlenecek parçaları içerisinde muhafaza etmek için bir kap.
- Bütün malzemeleri içerisinde muhafaza etmek için bir tepsi veya bir kutu.

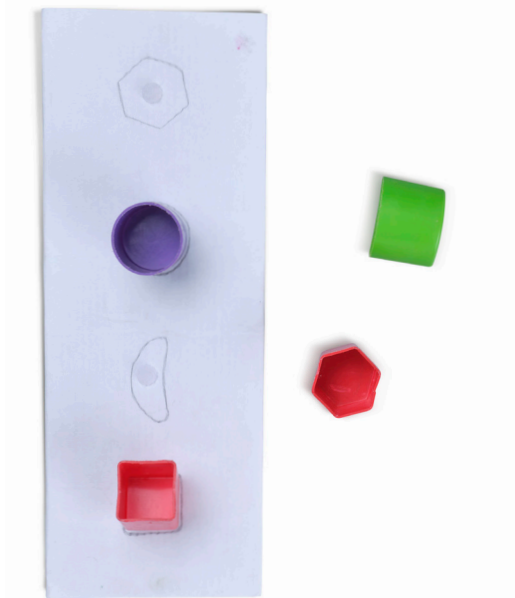
HEDEFLLENEN BECERİLER

- Eşleme
- Görsel ayırım
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

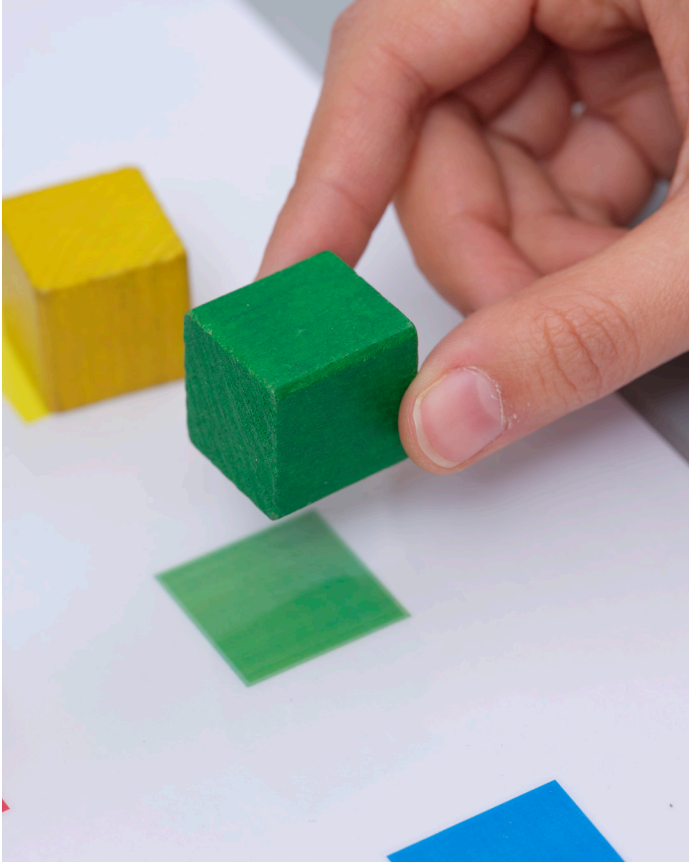
Parçaları eksik olan takmalı yapbozlarınız var mı? Burada elinizde kalan parçaları kullanabilirsiniz. Parçaları takmalı yapboz tahtası yerine mukavvaya şekillerini çizip, cırt yapıştırabilirsiniz ve böylelikle elinizde yeni bir yapbozunuz olur.

BECERİ 23

Çocuk renkli blokları uygun renkteki bölmelere yerleştirir.

MATERYALLER

- ☐ Renkli 2.5'cm bloklar.
- ☐ Blokları koyacak bir kap.
- ☐ Kağıda ya da kartona çizilmiş renkli şekiller.

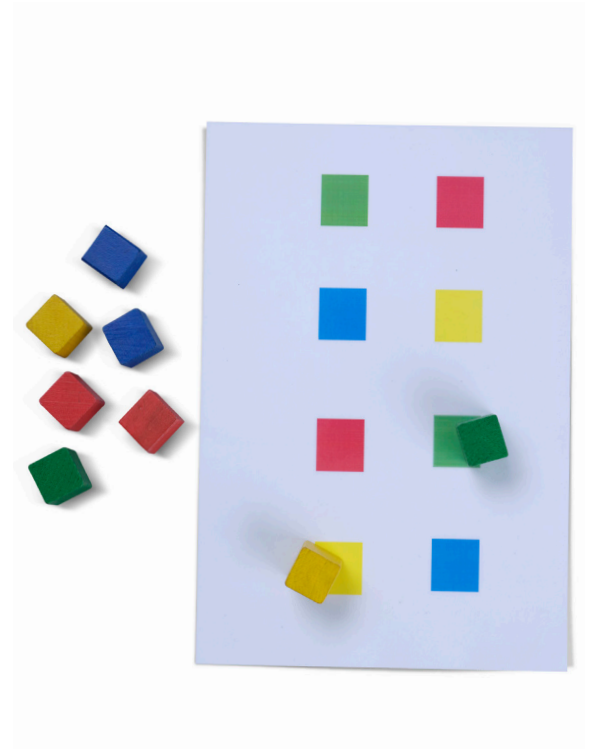
HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- Birebir eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Daha kısa bir beceri için, yumurta kartonu kullanın ve ikiye kesin. Böylelikle çocuklar sadece altı yeri eşlemiş olacaklar.

Birebir eşleme çalışmak istiyorsanız buz kalıbının içine renkli yapıştırıcılar kullanın. Bu materyallerle çocuğun her bloğu buz kalıbındaki yerine koyması gerekecektir.

MATERYALLER

- ☐ Renkli kartonlar (veya ev dekorasyonu mağazalarında bulunabilen renkli fayanslar, mağazada sergilenen fayansların genelde kendinden delikleri olur.).
 - ☐ Renkli parçaları koymak için bir kutu.
 - ☐ Renkli parçaları asmak için plastik askı.
- Görsel model olması için ayakkabı
- ☐ kutusuna her rengin örneği yapıştırılır.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Daha küçük bir beceri "kutusu" için ayakkabı kutusu yerine plastik kancalar sert bir parça mukavvaya yapıştırılabilir. Model renkli parçalar ayakkabı kutusuna güçlü bir yapıştırıcı ile yapıştırılabilir.

BECERİ 25

Çocuk tıpa tıpa aynı olan varlıkların resimlerini eşler.

MATERYALLER

- ☐ Birbirine tıpa tıpa benzer iki set resim (bu tür resimler takvimlerde günleri etiketlemek için kırtasiyelerde satılmaktadır.).
- ☐ Ayakkabı kutusu ve üst kısmında bir set resim ve resimlerin altında cırt.
- ☐ Boşta olan resimleri muhafaza etmek için bir kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Görsel ayırım
- Okuma öncesi

FARKLI UYGULAMALAR

Yeni kutu yapmadan resimlerin değişimi için, resimleri kutunun üst kısmına koymadan önce yapışkanlı şeffaf resim çerçeveleri koyun. Yeni resim koyup değiştirmeniz gerektiği zamanda sadece resimleri çerçeveden çıkarın, çerçeveler kutuda kalsın ve yeni resimler eklenebilsin

BECERİ 26

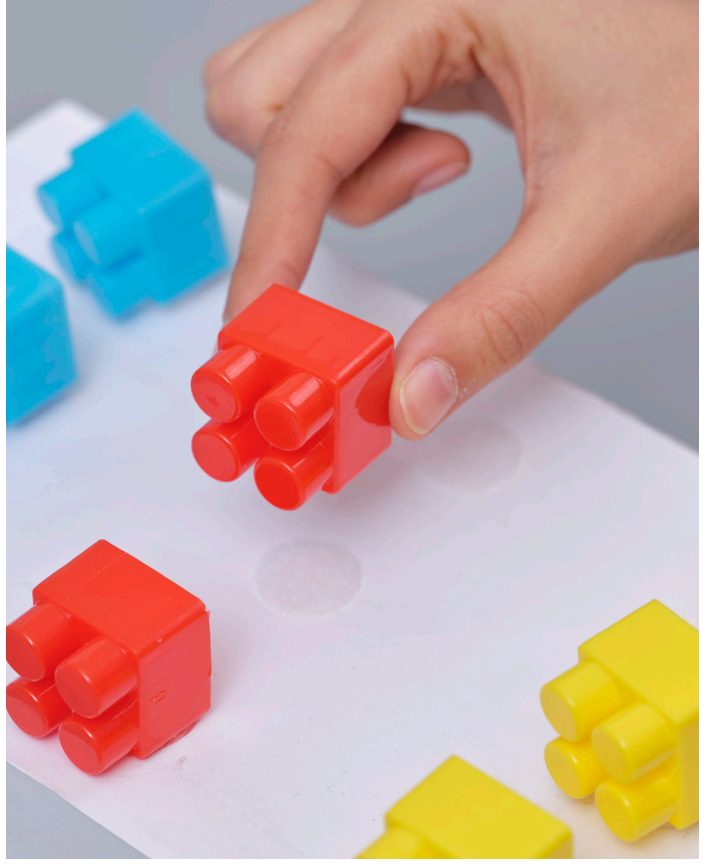
Çocuk aynı renkteki blokları önceden belirlenmiş kalıplarla eşler.

MATERYALLER

- Ayakkabı kutusunun üstüne yapıştırılmış 2.5'cm'lik renkli bloklar.
- Her bloğun alt sırasına yapıştırılmış cırt parçaları.
- Ayakkabı kutusunun üzerindeki bloklara uyacak altlarına cırt yapıştırılmış bloklar.
- Blokları içerisinde muhafaza etmek için küçük bir kap.

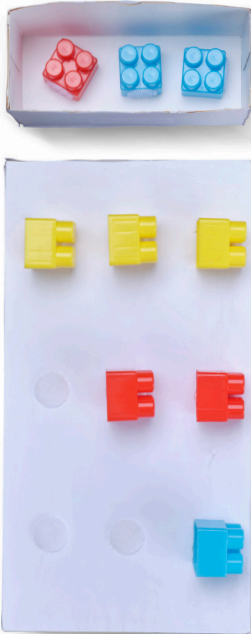
HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Kutunun üstüne yapıştırılacak bloklar için güçlü bir yapıştırıcı kullanılabilir. Bu yöntem kalıcı bir bağ oluşturur ve cırtlı blokların karışmamasına yardımcı olur. Ayrıca cırtları renklendirmek veya kenarlarını çizmek beyaz yüzeyde beyaz cırtlara daha belirgin olmasına yardımcı olur.

BECERİ 27

Çocuk daha detaylı resimleri eşler.

MATERYALLER

- ☐ Eşlenecek resimler (Hafıza oyunu resimleri.).
- ☐ Eşlenecek resimlerin bulunacağı tepsi (bu tepsi hafıza oyunu ile de geliyor.).
- ☐ Bütün resimleri içerisinde muhafaza etmek için bir kutu.

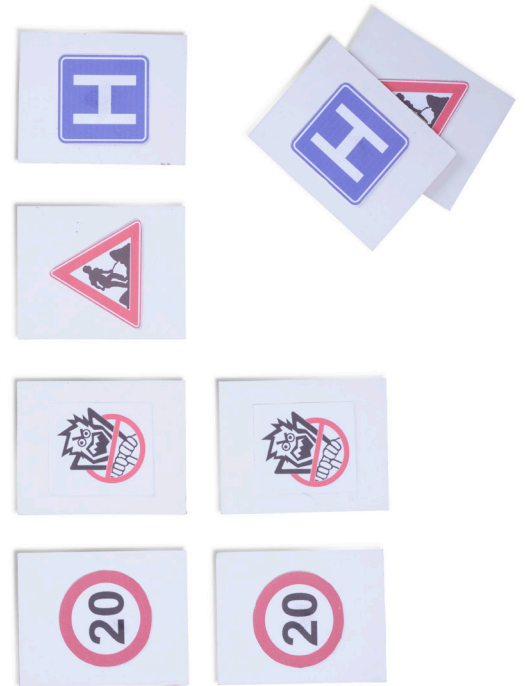
HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Görsel ayırım
- Okuma öncesi

FARKLI UYGULAMALAR

Resimleri bant veya yapıştırıcıyla tepsiye tutturabilirsiniz. Bu şekilde eşlenecek resimler tepside kalır ve çocuğun görevi boşta olan resimleri tepsideki resimlerle eşlemek olur.

Eşleme becerisini tamamlayan çocuklar için resimleri ters çevirerek, hafıza oyunu şeklinde de uygulama yapabilirsiniz.

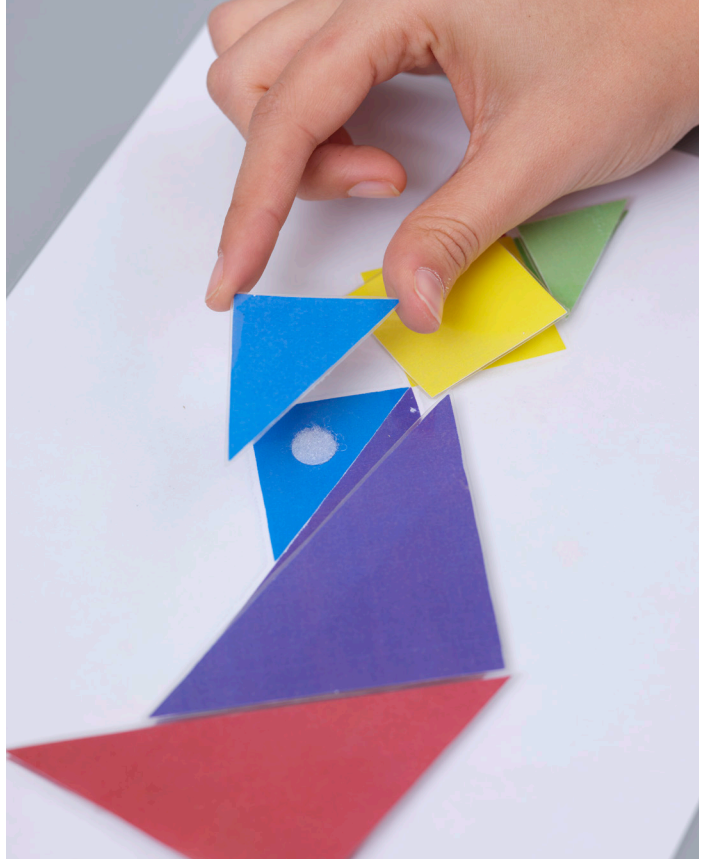

MATERYALLER

- ☐ Çeşitli şekillerde bloklar ve ortalarında cırtlar.
- ☐ Bloklar birleşince oluşacak şeklin ayakkabı kutusuna veya mukavvaya çizili resmi.
- ☐ Modeldeki her şeklin ortasına cırt.
- ☐ Modele eşlenecek parçaların içerisinde muhafaza edileceği bir kutu.

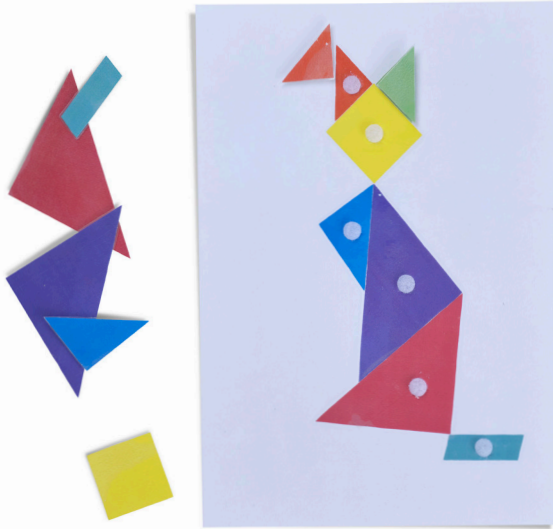
HEDEFLENEN BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Aynı şekilleri sınıflandırma içinde kullanabiliriz. Çocuklar bütün üçgenleri, daireleri, kareleri vb. sınıflandırabilir.

Modeli yaparken her şeklin bir kere kullanıldığından emin olun. Çocuğun bu görevi bitirebilmesi için kutudaki bütün şekilleri eşlemesi gerekir. Modeli renklendirmeye çalışın, eşlenecek parçalarla benzemesine dikkat edin.

BECERİ 29

Çocuk bir şerit üzerinde bulunan resimleri eşler.

MATERYALLER

- ☐ Üzerinde farklı resimler olan şeritler (yukarıdaki örnek resimde kullanılan 2 aynı şerit panoların kenarlarına yapıştırılan kendinden yapışkanlı şeritlerdir.).
- ☐ Her resmin üzerine cırt.
- ☐ Arkalarına cırt yapıştırılmış, eşlenecek kesilmiş resimler.
- ☐ Eşlenecek resimleri içerisinde muhafaza etmek için bir kap.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- Okumaya hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Panoların kenarlarına yapıştırılan kendinden yapışkanlı şeritlerin kendine ait sade resimleri olabiliyor. Bu şeritler eşleme becerisi için harika bir araç olabilir. Benzeri bir beceri; bir parça mukavva ve yapışkan, el çizimi veya bilgisayar-dan çıkarılan resimler veya lastik mühürlü resimler kullanılarak hiç yoktan başlanarak da yapılabilir.

BECERİ 30

Çocuk kutuları kapaklarıyla eşler.

MATERYALLER

- Kendinden farklı renklerde kaplanmış, çeşitli küçük kutular.
- İçerisinde kutu altlarını ve kapaklarını muhafaza etmek için bir ayakkabı kutusu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Eşleme
- Matematiğe hazırlık
- Motor beceri

FARKLI UYGULAMALAR

Kutuların kendinden renkli olması eşlemeye yardımcı olabilir. Daha zorlu bir beceri için kutuların özgün halini kullanın. Öğrencilerin bu şekilde sadece kutuların büyüklüklerini kullanarak eşleme yapmaları engellenmiş olur.

İki ayakkabı kutusunun üzerine "açık" ve "kapalı" yazın böylece kutular ile açık kapalı kavramları arasındaki ilişkiyi öğretebilirsiniz.

BECERİ 31

Çocuklar nesneleri resimleriyle eşler.

MATERYALLER

- ☐ Çeşitli nesneler ve nesnelerin resimleri.
- ☐ İçerisinde nesneleri muhafaza etmek için bir kutu.
- ☐ Nesneleri resimleriyle eşlemek için içinde "bölme" olan bir ayakkabı kutusu.
- ☐ Her "bölmeye" yapıştırılmış nesne resimleri.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Görsel ayırım

FARKLI UYGULAMALAR

Bu beceri nesneleri resimleriyle eşlemeye yeni başlayan çocuklar içindir. Çocuk ilerleme gösterdikçe görseller bilgisayar veya renkli el çizimleri ile değiştirilebilir. Çocuk nesneleri renkli çizimlerle eşlemeye başlayınca, siyah beyaz çizimlere geçilebilir. Her aşama zorluk artırılır ve resimler artık nesnelerin tıpa tıp aynısı olmamaya başlar.

BECERİ 32

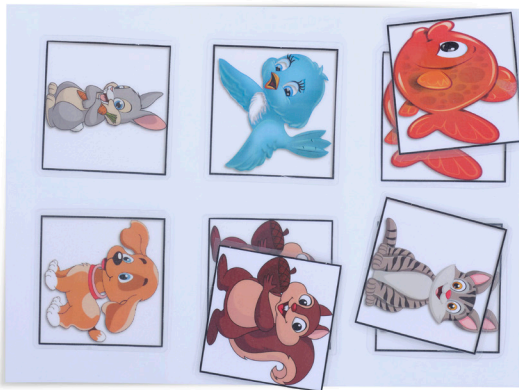
Çocuklar tıp tıp aynı basit resimleri eşler.

MATERYALLER

- 2 set resimli kartlar, diğer set boşta eşlenecek kartlar.
- Kart veya mukavvadaki resimlerin üzerine yapıştırılmış cırtlara ve eşlenecek kartların arkasına yapıştırılmış cırtlara.
- Eşlenecek kartları içerisinde muhafaza etmek için bir kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Görsel ayırım

FARKLI UYGULAMALAR

Aynı resim tahtası daha ileri seviyedeki öğrencilerin okuma becerileri içinde kullanılabilir. Resimleri resimlere eşlemek yerine, öğrenci kelimelerin yazıldığı kartları resim tahtasına eşleyebilir.

BECERİ 33

Çocuk kardan adamın şapkasında bulunan küçük harfler ile büyük harfleri eşleyerek kardan adamı tamamlar.

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuklar önce belirli harf gruplarını öğrenip tüm alfabe yerine öğrendikleri bazı harfleri eşleyebilirler.

Çocuklar alfabe sırasını ezberlemesin diye kardan adamlar alfabe sırası yerine, karışık bir şekilde sıralanabilir.

MATERYALLER

- ☐ Karton ve yapışkanlı cırt.
- ☐ Büyük ve küçük harfli kardan adam PVC'leri
- ☐ Kardan adamların şapkasını kesmek için makas.
- ☐ Küçük harfli şapkaları koymak için kutu.
- ☐ Kardan adam gövdelerini kartona yapıştırmak için yapıştırıcı.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Alfabe
- Büyük küçük harf eşlemesi
- Okuma yazmaya hazırlık

BECERİ 34

Çocuk tuttuğu balıkları renklerine göre eşleyerek kutunun içine atar.

MATERYALLER

- ☐ Karton kutular.
- ☐ Mukavva.
- ☐ Renkli eliş kağıtları.
- ☐ Yapıştırıcı.
- ☐ Sopa, ip ve mıknatıs.
- ☐ Renkli şönilerden yapılmış balıklar.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Eşleme becerileri

FARKLI UYGULAMALAR

Kutuların yerleri değiştirilerek materyalin kullanılabilirliği artırılabilir. Balık sayıları çocuğun düzeyine uygun ayarlanabilir. Mıknatıslı sopa yerine çocuk elleriyle de eşleme yapılabilir.

BECERİ 35

Çocuk mandalları sayı ve renklerine göre eşler.

MATERYALLER

- ☐ Farklı renklerde mandallar.
- ☐ Mandalların hepsini içine koymak için kutu.
- ☐ Mukavva.
- ☐ Rakamları yazmak için renkli kalem.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Eşleme
- Renk öğrenme
- Matematiğe hazırlık
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Rakam bilmeyen çocuklar için rakam yerine sadece renkler kullanılabilir. Beceriye zorlaştırmak için bütün mandallar aynı renk kullanılabilir. Çocuk sayılara göre mandal takar.

Sayıları rakamla yazmak yerine harfle yazılabilir. Evinizde yeterli mandal yoksa bunun yerine renkli kağıtları sayılara göre keserek eşleme yapabilirsiniz.

SINIFLANDIRMA BECERİLERİ

BECERİ 36

Çocuk nesneleri renklerine göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Farklı renklerde nesneler.
- ☐ Sınıflandırılmış nesneler ve bütün renkteki nesneler için farklı bölmeleri olan bir kutu, ayrı bölmeleri olan tabak gibi (veya 3 farklı kutu da kullanılabilir.).
- ☐ Sınıflandırılmış bölmelerin tabanında etiketler.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Ön matematik
- Ön okuma

FARKLI UYGULAMALAR

Renkleri öğrenen çocuklar için taban etiketleri arabaların renkleriyle aynı olabilir veya sözcük okumayı öğrenen çocuklar için kelimeler siyah renkli yazılabilir.

İki farklı türde araçlar sınıflandırılabilir (örneğin arabalar ve kamyon, tekne ve uçak).

BECERİ 37

Çocuk daireleri renklerine göre ayırır.

MATERYALLER

- 3 farklı renkte kesilmiş daireler ve onları içerisinde muhafaza etmek için küçük bir kap.
- Bir ayakkabı kutusu üzerine açılmış 3 delik ve deliklere monte edilmiş 3 kap, her renk için başka bir kap.
- Kapları sınıflandırmak için ayakkabı kutusunun üzerine monte edilmiş kapların üst kısmına yapıştırılmış her rengi temsil eden birer daire.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Bazı çocuklar belli bir süre içerisinde birçok renk sınıflandırabilir. Bu becerileri geliştirmek için daha uzun bir ayakkabı kutusu kullanarak üzerine 5 veya 6 daire konulabilir.

Daha fazla ince motor pratiği yapmak için çocuklar daireleri kaplara koymak yerine, ayakkabı kutusunun üzerine açılmış deliklere atabilirler.

BECERİ 38

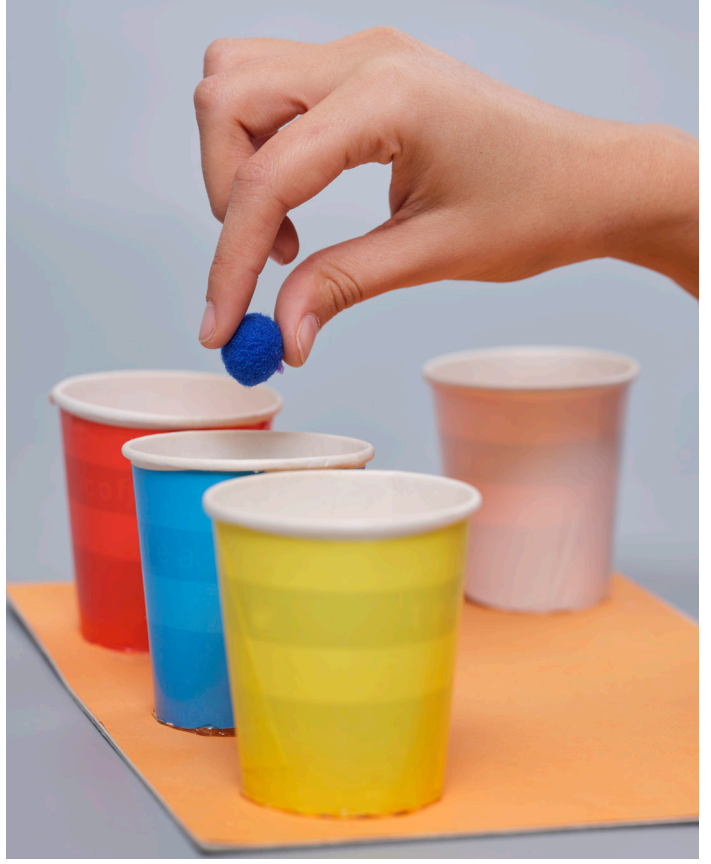
Çocuk 3 farklı renkte oyuncak parçalarını renklerine göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- 3 farklı renkte oyuncak parçaları.
- Karton ya da mukavvanın üzerine yerleştirilmiş renkli bardaklar ve oyuncak parçalarını içerisinde muhafaza etmek için 4 adet kap.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer parçaların kendine has özellikleri varsa (ör. araba veya hayvan), bu beceri parçaların iki özelliğine göre geliştirilebilir: Kırmızı arabalar, kırmızı hayvanlar; mavi arabalar, mavi hayvanlar; yeşil arabalar, yeşil hayvanlar; sarı arabalar, sarı hayvanlar.

BECERİ 39

Çocuk üç farklı renkten oluşan boncukları sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Birkaç farklı renkte büyük boncuk.
- ☐ Bir ayakkabı kutusu.
- ☐ Farklı renkteki boncukların sınıflandırılıp içine konulabilmesi için ayakkabı kutusunun içindeki bölmeleri oluşturacak kartonlar.
- ☐ Kutuları sınıflandırmak için renkli pastel boyalar.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Sınıflandırmada kullandığınız küçük kaplarınız, güvenli bir şekilde deliklere tutunması için, "ağız" yoksa kutuya daha sağlam yapıştırmak için kaplarınızın kenarlarını silikonlayabilirsiniz.

BECERİ 40

Çocuk renkli pipetleri sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Renkli pipetler.
- ☐ Sınıflandırılacak pipetleri tutmak için bir kap.
- ☐ Silindirik bir kap (bazı patates cipsi kapları işe yarar.).
- ☐ Kabin üstüne yapıştırılmış, pipetlerin renklerine uyacak, üzerlerine delikler açılmış nokta çıkartmalar.

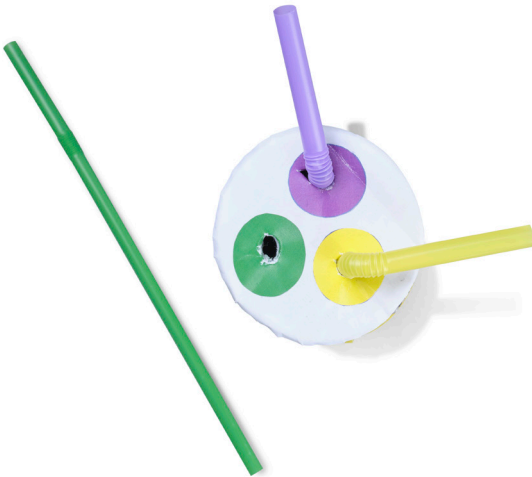
HEDEFLENEN BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Resimdeki örnekte, pipetler için, kapağın üzerindeki yapıştırmaların delinmesinde elle tutulan delgeç kullanılabilir. Eğer pipet renklerine uyacak yapışkanlı kağıtları bulamazsanız üç delik açıp kenarlarını pipetlere uyacak renklere boyayabilirsiniz.

BECERİ 41

Çocuk erkek ve kız resimlerini sınıflandırır.

MATERYALLER

- Dergilerden kesilmiş, kalın kartona yapıştırılmış erkek ve kız resimleri.
- İki adet PVC'den geçmiş A4 kağıdı veya fon kartonu.
- Sınıflandırma yapılacak resmin ipucu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sınıflandırma
- Görsel ayırım
- Erkek ve kız sosyal kavramları

FARKLI UYGULAMALAR

Birkaç erkek ve kız fotoğrafı bulun. Yaşça büyük erkekler ve kızlar da (adamlar ve kadınlar) dahil edin. Bu kavramın genellenmesi için farklı etnikleri de kullanın.

BECERİ 42

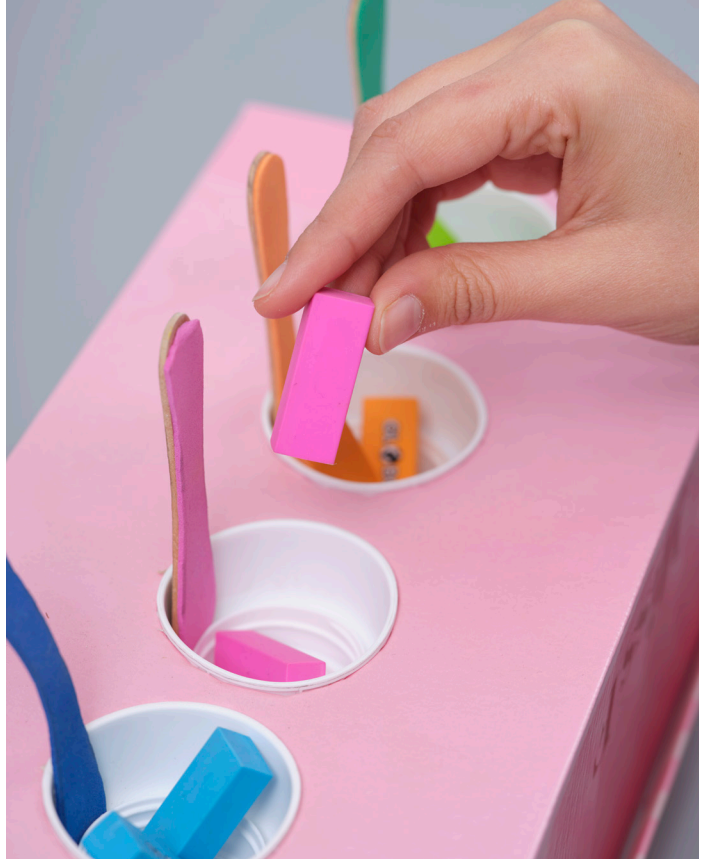
Çocuk küçük silgileri kategorisine göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Küçük silgiler.
- ☐ Silgileri içerisinde muhafaza etmek için bir kap.
- ☐ Silgileri sınıflandırmak için küçük kaplar ve üstüne kapları monte etmek için bir ayakkabı kutusu.
- ☐ Her kabı tanımlamak için bir model veya başka bir etiket.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Küçük silgiler bazen ucuzluk mağzalarında veya okul ve ofis malzemeleri olan yerlerde satılabilir.

MATERYALLER

- ☐ İki farklı nesne için birkaç örnek (bu örnekte ahşap küp ve oyuncak yumurta kutuları kullanılmıştır.).
- ☐ İkiye bölünmüş ayakkabı kutusu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Yeni başlayan çocuklar renk ve boyut farklılıklarını dikkate almadan aynı olan blokları ve topları sınıflandırabilir,

Daha ileri düzeyde olan çocuklar nesneleri veya nesne resimlerini iki kategoriye ayırabilir. Örneğin, çocuklar çiftlik hayvanlarını ve hayvanat bahçesi hayvanlarını sınıflandırabilir. Mutfak eşyaları ve banyo eşyaları, yazın kullanılan eşyalar ve kışın kullanılan eşyalar vb.

BECERİ 44

Çocuk iki farklı nesneyi sınıflandırır ve doğru deliğe atar.

MATERYALLER

- Küçük üç boyutlu çıkartmalar.
- Sınıflandırılacak çıkartmaları içeri-
sinde muhafaza etmek için bir kap.
- Üstüne iki delik açılmış bir ayakkabı
kutusu veya bir başka kutu ve de-
likleri tanımlamak için etiketler.
- Her kabı tanımlamak için bir model
veya başka bir etiket.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Ayakkabı kutusu yerine ıslak mendil kapla-
rı kullanılabilir. Maket bıçağı kullanılarak kapağa
delikler açılabilir ve model çıkartmalar kapağa
silikon ile yapıştırılabilir. Deliğe atılacak çıkartma-
lar ince motor becerileri geliştirmek için güzel bo-
yuttur.

BECERİ 45

Çocuk iki farklı türden nesneyi sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ İki farklı türden nesne ve onları içerisinde muhafaza etmek için bir kutu.
- ☐ Nesnelerin sınıflandırılacağı iki kutu.
- ☐ Kutuların monte edilebileceği üzerine delikler kesilmiş bir ayakkabı kutusu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Bu beceri büyük veya daha gerçekçi nesnelere ihtiyaç duyan çocuklar için iyidir. Ayrıca nesnelerin büyük olmasından dolayı daha az nesneye ihtiyaç duyulur ve etkinliklere yeni başlayan çocuklar için güzel bir çalışmadır.

Yukarıdaki resimde kullanılmış olan elmalar ve balkabakları yılbaşı ağacı süsleridir.

BECERİ 46

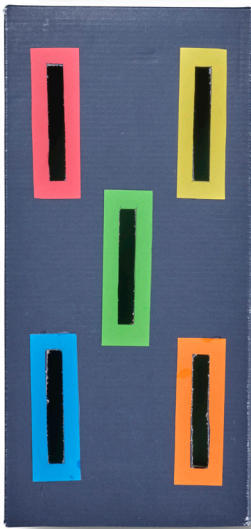
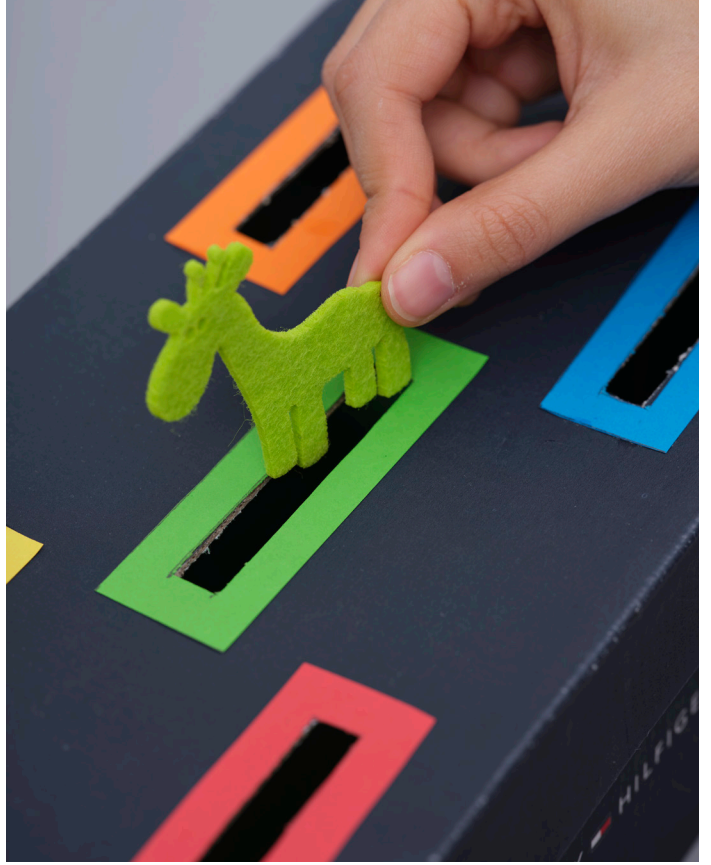
Çocuk renkli nesneleri renklerine göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- Çeşitli renklerde kartlar veya renkli kâğıtlar.
- Sınıflandırılacak kartları içerisinde muhafaza etme için bir kap.
- Kapağında delikler açılmış bir ayakkabı kutusu, sınıflandırma için deliklerin etrafında görsel ipuçları.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Boya örneği kartları birçok tonda olabilir. Daha zor seviyede bir beceri ve renk genelleme çalışması için kapağın üzerindeki görsel ipuçlarındaki renklerle birebir uyuşmasa bile yeşil, kırmızı, mavi, gibi renklerin birçok tonunu ekleyin.

Yeni başlayan çocuklar için tek bir ton kullanın ve kapağın üzerindeki görselin ipucuyla bire bir aynı renkte olmasına dikkat edin.

BECERİ 47

Çocuk pastel boyaları renklerine göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- Birkaç kabı monte edilebilmek için üzerine delik açılmış bir ayakkabı kutusu.
- Değişik renklerde pastel boyalar.
- Kutunun üzerine monte edilmiş, ayrıştırılacak boyaları içerisinde muhafaza etmek için bir kap.
- Ayakkabı kutusunun sağ tarafına monte edilmiş, her bir renk için kullanılacak küçük kaplar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Yukarıdaki resimde kullanılmış pastel boyalar dışında kuru boya da kullanılabilir.

Sınıflandırılacak boyaların renklerine uyacak şekilde şekillerin çerçevesini boyayabilirsiniz.

BECERİ 48

Çocuk plastik yemek takımlarını sınıflandırır.

MATERYALLER

- Çeşitli plastik bıçak, çatal ve kaşıklar.
- Sınıflandırılacak sofr takımlarının içerisinde muhafaza edileceği küçük bir kutu.
- Model olması için bölmelerin tabanına her bir sofr takımının yapıştırıldığı bölmeli düzenleyici.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer bir bölmeli düzenleyiciniz yoksa üç tane uzun takı kutusunu birbirine ekleyebilirsiniz ve her bir kutuyu bıçak, çatal ve kaşık diye tanımlayabilirsiniz.

BECERİ 49

Çocuk sporla ilgili kartları kategorilere göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Bir ayakkabı kutusu üstüne yapıştırılmış üç tane zarf.
- ☐ Voleybol, futbol, ve basketbolu temsil etmek üzere her bir zarfa yapıştırılmış görsel ipuçları.
- ☐ Çeşitli voleybol, futbol ve basketbol takımlarının kartları.
- ☐ Sınıflandırılacak kartların içerisinde muhafaza edileceği bir kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık
- Görsel ayırım

FARKLI UYGULAMALAR

Bazı öğrenciler için spor kartları motive edicidir ve ilgi çekici bir kutu materyali olur. Yukarıdaki resimdeki becerinin yanı sıra, spor kartları motor (deliğe atma), eşleme (aynı kartları eşleme), okuma (sporcunun ismine göre) vb. çalışmalarda kullanılabilir.

BECERİ 50

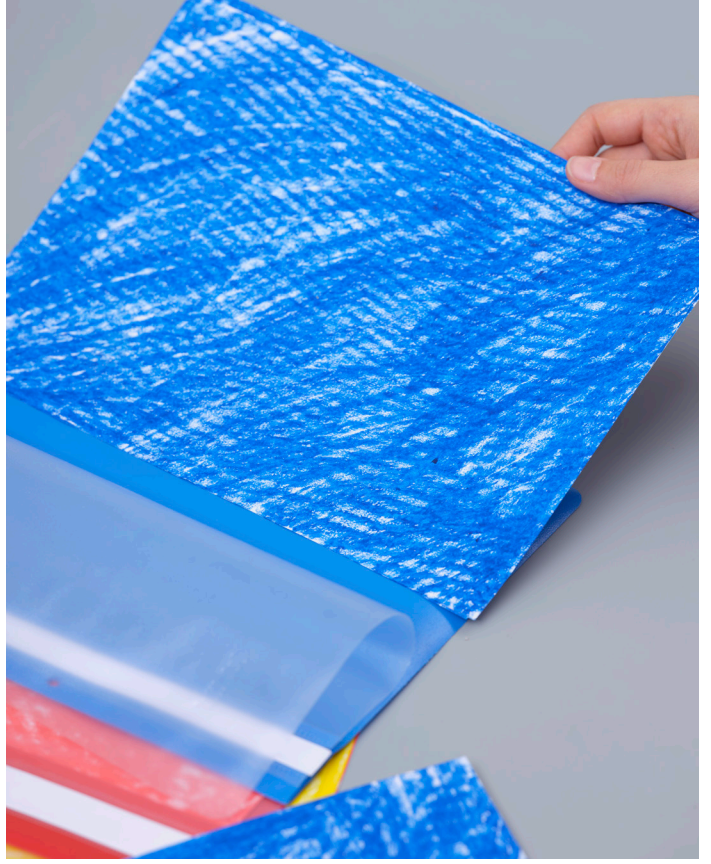
Çocuk renkli telli dosyalara renklerine göre kağıtları yerleştirerek sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ Sınıflandırılacak renkle eşleşen renkli telli dosyalar.
- ☐ Pastel veya keçeli kalemle renklendirilmiş A4 kağıtları.
- ☐ Sınıflandırılacak kağıtların içerisinde muhafaza edileceği bir kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Renk örnekleri yerine, kağıtlarda farklı renklerde nesne resimleri de olabilir. Bu şekilde çocuk resimlere bakarak renklerine göre dosyalama yapabilir.

Okumayı bilen çocuklar için renklerin kelimeleri siyah ile kartların üzerine yazılabilir böylelikle çocuk kelimeyi okur ve kartı doğru rengin dosyasına koyar.

BECERİ 51

Çocuk resimleri aynı veya farklı olduğuna karar vererek sınıflandırır.

MATERYALLER

- Üzerlerinde iki çıkartma olan indeks kartları bazı kartlarda aynı, diğerlerinde iki farklı çıkartma.
- Sınıflandırılacak kartların buluna-acağı bir kutu.
- Üzerinde iki deliği olan bir ayakkabı kutusu ve deliklere monte edilmiş iki kap, biri "aynı" diğeri "farklı" etiketli.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Aynı ve farklı kavramı
- Görsel ayırım

FARKLI UYGULAMALAR

Diğer semboller öğrencilerin beceri seviyelerine göre planlanabilir. Bazı örnekler çiftli numaralar, harfler, kelimeler, şekiller vb. olabilir.

BECERİ 52

Çocuk dokusuna göre nesneleri sınıflandırır.

MATERYALLER

- "Sert" ve "yumuşak" dokulu denebilecek çeşitli ev eşyaları.
- Bu eşyaların bulunacağı bir kutu.
- Üzerine iki delik kesilmiş bir ayakkabı kutusu ve deliklere monte etmek için iki kap, biri "sert" diğeri "yumuşak" olarak etiketlenmiş.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sınıflandırma
- Yumuşak ve sert kavramı
- Bazı duyuşal girdiler

FARKLI UYGULAMALAR

Yukarıdaki resimdeki nesnelerin birçoğu diğerk beceri kutularında kullanılmıştır. Bazı materyal fikirleri; küp, zil, plastik kap, buzdolabı magneti, tahta parçası, ponpon, pamuk, kolye kutusun içindeki pamuk, tüy, makyaj sünger vb.

BECERİ 53

Çocuk resimleri kategorilere göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- ☐ İki kategoride nesne resimleri (ör. kıyafetler, yemek, hayvanlar, oyuncaklar, vb.).
- ☐ İki tane kâğıt dosya, her biri kategorilerine göre isimlendirilmiş.
- ☐ Sınıflandırılacak resimlerin buluna-
cağı bir kutu.

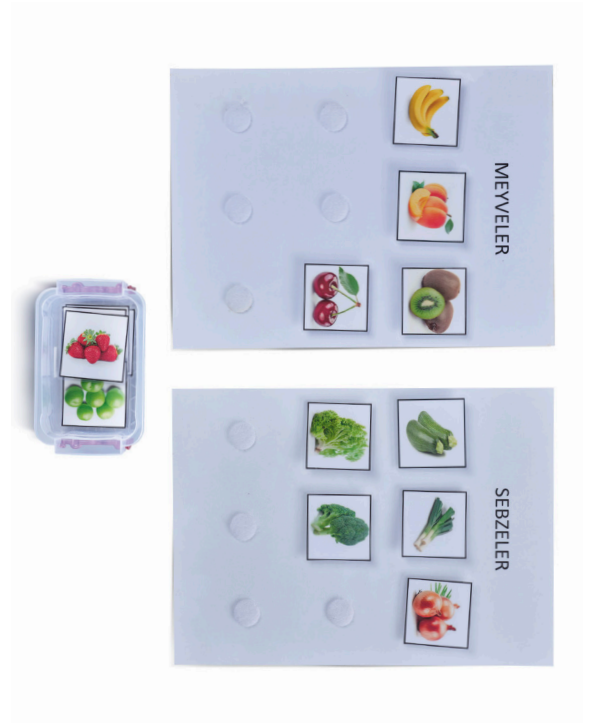
HEDEFLLENEN BECERİLER

- Kavrama giriş
- Görsel ayırım

FARKLI UYGULAMALAR

Daha zorlu kategorileri sınıflandırabilen öğrenciler için, mutfak ve banyodaki eşyalar, futbol ve beysbol ekipmanları, kışlık ve yazlık giysiler, vs. sınıflandırılabilir.

Okumayı bilen öğrenciler resimler yerine kelimeleri kategorilere göre sınıflandırabilir.

BECERİ 54

Çocuklar nesneleri boyutlarına göre sınıflandırır.

MATERYALLER

- ❑ İki farklı boyutta bloklar, uzun ve kısa.
- ❑ Sınıflandırılacak blokları tutmak için bir kutu.
- ❑ "Uzun" ve "kısa" olarak etiketlenmiş iki kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

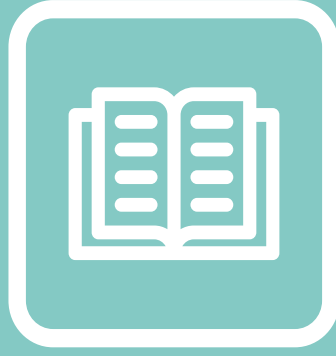
- Görsel ayırım
- Boyut kavramı

FARKLI UYGULAMALAR

Üçlü sınıflandırma yapabilen öğrenciler için uzun, orta ve kısa bloklar kullanılabilir.

Aynı nesne setleri ile "büyük ve "küçük" kavramı da çalışabilir.

OKUMA BECERİLERİ

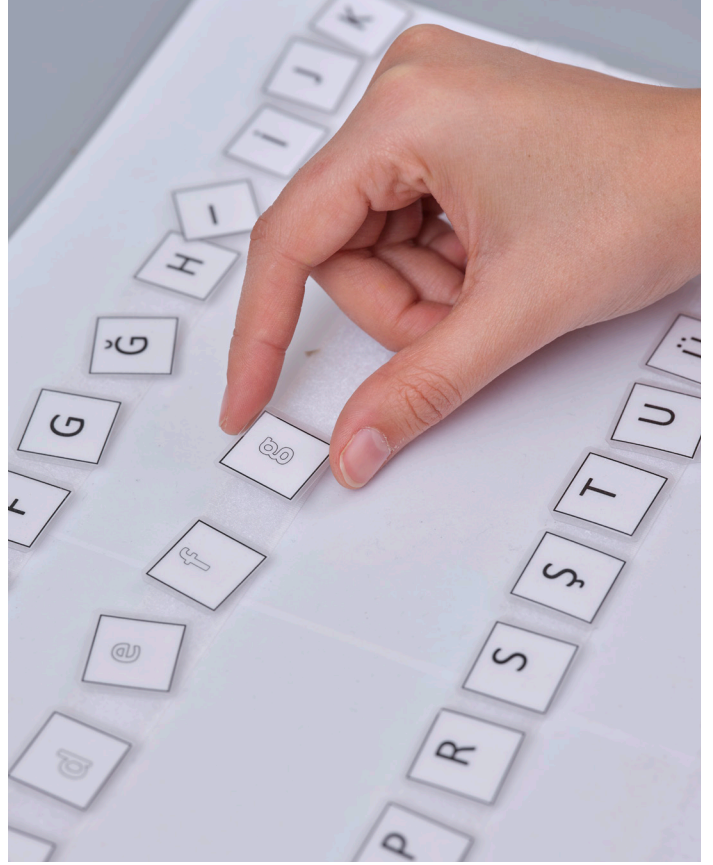

MATERYALLER

- ☐ İki set harf kartları, birinde büyük harfler ve diğerinde küçük harfler.
- ☐ Birkaç uzun parça mukavva, üst sıraya yapıştırılmış harfler ve alt sıraya bütün harflerin yapıştırılabileceği cırtl.
- ☐ Bütün harflerin arkasına yapıştırılmış cırt.
- ☐ Sınıflandırılacak harf kartlarının tutulacağı bir kap.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Harf tanıma
- Art arda sıralama
- Ön okuma

FARKLI UYGULAMALAR

Bazı öğrencilerin büyük harfleri büyük harflere, küçük harfleri küçük harflere eşlemesi gerekebilir.

Hepsini birden sıralamak yerine bazı öğrenciler önce küçük bir harf grubunu öğrenip sıralayabilir.

BECERİ 56

Çocuklar küçük harfleri büyük harflere eşlerler.

MATERYALLER

- Kağıt bardaklar, önceden altlarına küçük harfler yazılmış.
- Büyük bir karton, üzerine bardakların rahatça yerleştirilebileceği aralıkta büyük harfler yazılmış.
- İçinde bardakları muhafaza etmek için bir sepet.

HEDEFLenen BECERİLER

- Okumaya hazırlık
- Harf tanıma
- Eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

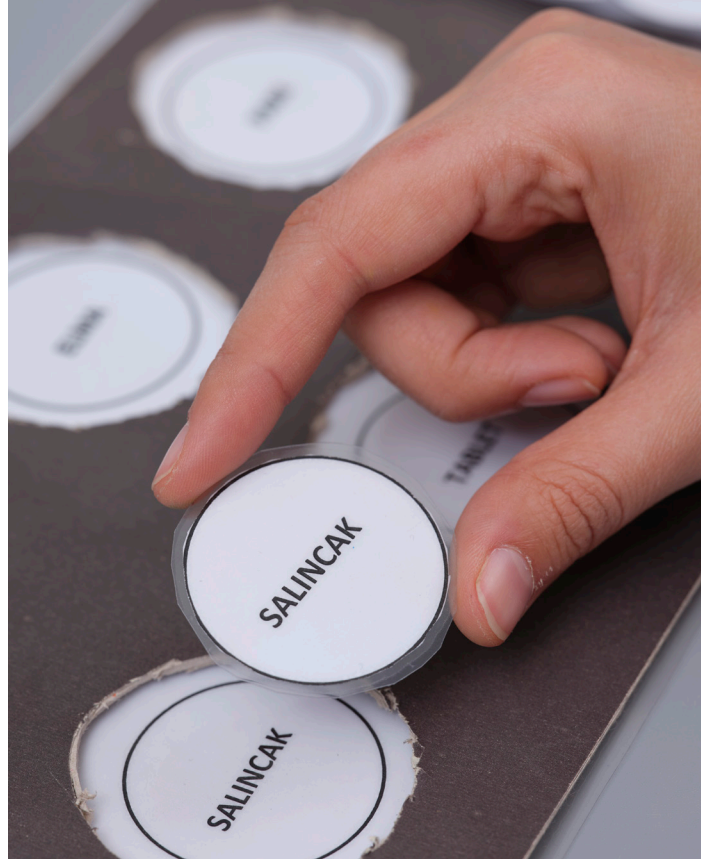
Çocuklar büyük harfleri büyük harflere veya küçük harfleri küçük harflere eşleyebilirler.

Çocuklar harfleri o harfle başlayan resimlerle eşleyebilirler.

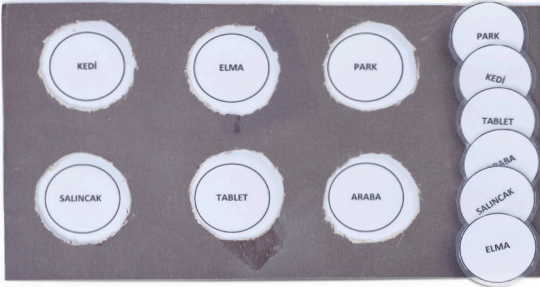

MATERYALLER

- ☐ Biri siyah diğeri beyaz iki düz karton.
- ☐ Siyah kartona içine sözcük sığacak genişlikte delikli bölmeler açılır.
- ☐ Siyah karton beyaz kartonun üstüne yerleştirilir bölmelere sözcükler yazılır.
- ☐ Her bir sözcük bölmesinin üstüne cırt yapıştırılır.
- ☐ Üzerlerine sözcüklerin yazılmış olduğu iki set kalın küçük yuvarlak şeklinde kartlar, kartların arkalarına cırt yapıştırılır.
- ☐ Kartların durması için siyah kartonun bir tarafına şerit cırt yapıştırılır.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- Art arda gelen harflerin eşlenmesi
- Okumaya hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer cırtları plastik ceplerin dışına yapıştırırsanız, fazla cırt kullanmadan eşlenecek sözcükleri sürekli değiştirebilirsiniz.

BECERİ 58

Çocuk kelimeleri okur ve resimleriyle eşler.

MATERYALLER

- Arkalarına cırt yapııştırılmış yemek resimleri (veya isteğinize uygun herhangi işlevsel bir resim.).
- Eşlenecek resimleri koymak için küçük bir kap.
- Üzerinde resimlerin kelimeleri yazılı ve yanlarında cırt parçaları bulunan bir parça mukavva.

HEDEFLenen BECERİLER

- Ön okuma
- Fonksiyonel görme
- Kelime anlama

FARKLI UYGULAMALAR

Sözcükleri sözcüklerle eşlemeye yeni başlayan çocuklar için resimlerin üzerlerine sözcükleri yazın. Bu yazılmış sözcükler ek bir ipucu olsun.

Resimleri mukavvanın üzerindeki sözcüklerle eşlerken diğer çocuklar bu yazılı ipucuna ihtiyaç duymayabilirler.

BECERİ 59

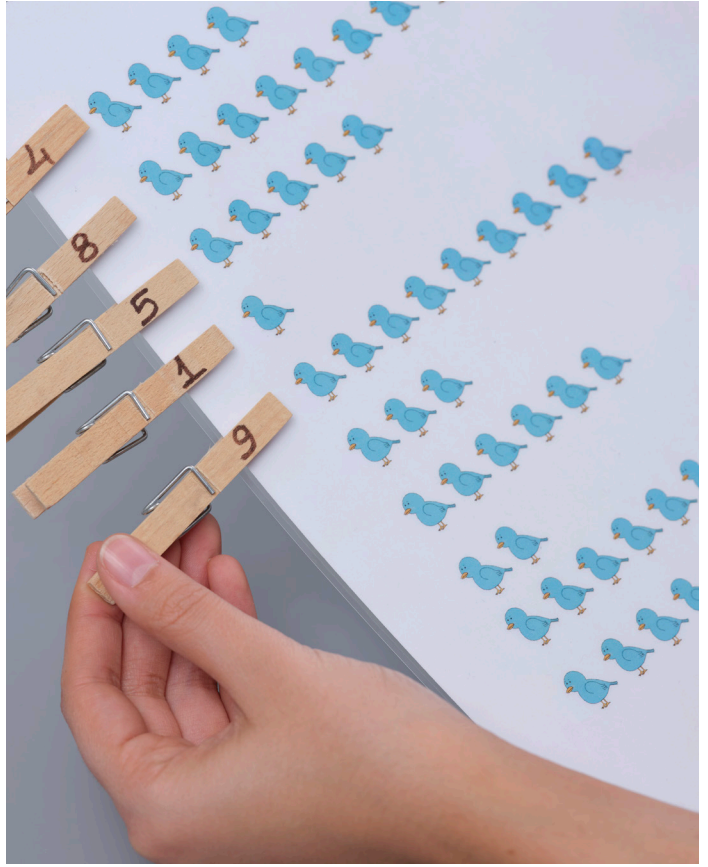
Çocuk rakamı okur ve ilgili mandallarla eşler.

MATERYALLER

- Numaraların yazılı olduğu mandallar.
- Mandalların bulunacağı bir kap.
- Setleri yapmak için kullanılacak küçük çıkartmalar veya damga.
- Çıkartmaların sayılıp eşleneceği bir parça mukavva veya kalın karton.

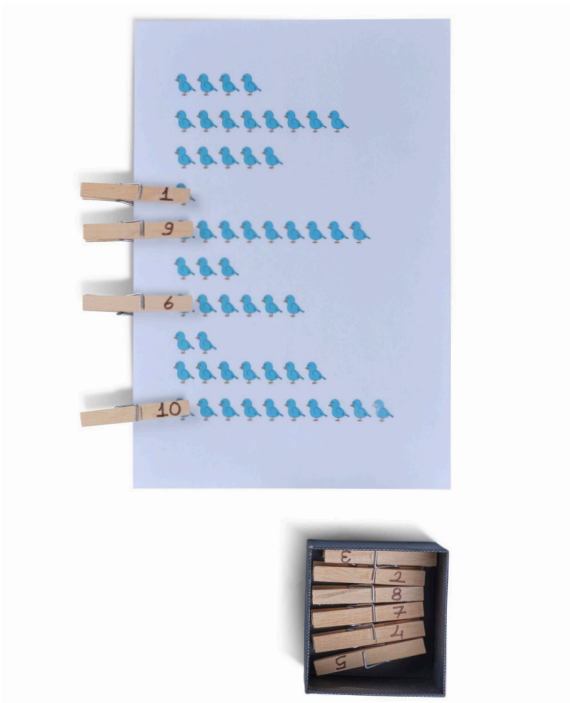
HEDEFLenen BECERİLER

- Görülen kelimeleri okuma
- Sayma setleri
- Mandalları kullanmak için gerekli ince motor becerileri

FARKLI UYGULAMALAR

Bazı öğrenciler setleri ayırmak için görsel sınırlara ihtiyaç duyabilirler. Belirgin bir ayırım için setlerin arasına kalemle çizgiler çizin.

MATERYALLER

- 3 cm'lik farklı renklerde ponponlar.
- Kapağına daire şeklinde delikler açılmış ve içine kağıt bardaklar konulmuş bir ayakkabı kutusu.
- Bardakların içine yazılmış renkli sözcükler.
- Ayakkabı kutusuna monte etmek ve ponponları içine koymak için bir ayakkabı kutusu veya başka kaplar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Ön okuma
- Basit kelime görüntü anlayışı

FARKLI UYGULAMALAR

Ayakkabı kutusundaki renk kelimeleri ke-
çeli kalemle renkli bir şekilde yazılmıştır. Bu renk
ipuçlarını okumayı öğrenmeye yeni başlayan ço-
cuklara doğru ponponları bulmalarında yardımcı
olur.

Bu beceride fazladan bir ipucu kullanmak
istemiyorsanız, sözcükleri sadece siyah kalemle
yazabilirsiniz.

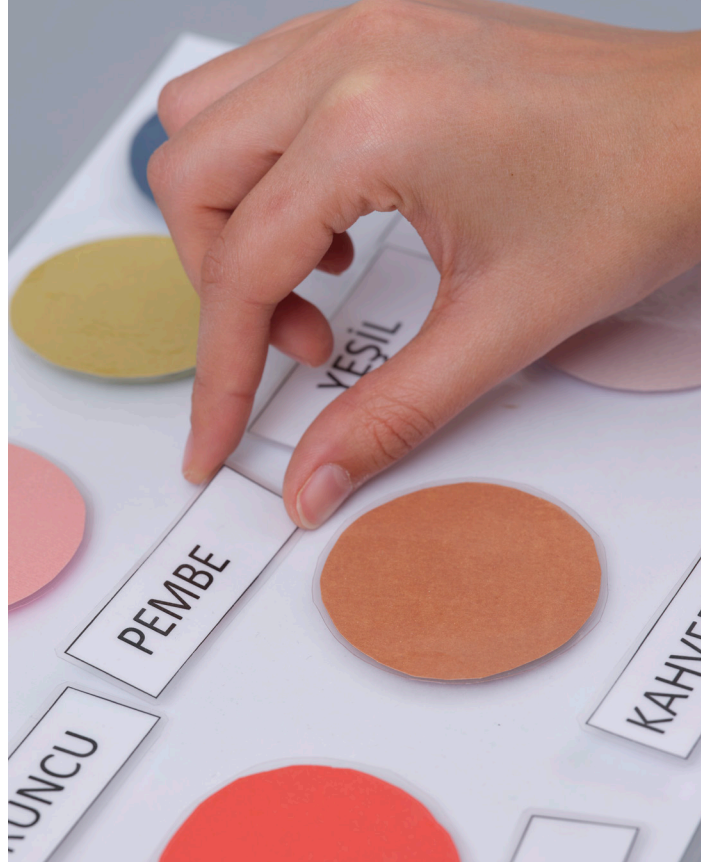

MATERYALLER

- ☐ Renkli kartlar.
- ☐ Renkli kartları içinde tutmak için küçük bir kap.
- ☐ Renkli sözcüklerin yazılmış olduğu bir parça mukavva veya kalın karton.
- ☐ Bütün materyalleri tutmak için bir kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Okumaya hazırlık
- Basit sözcükleri ilişkilendirme
- İnce motor beceriler

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuğun renkli kartları eşlemesini kolaylaştırmak için sağlam bir mukavva veya kalın karton kullandığınızdan emin olun. Büyük kalın kartlar ince kartları takmaktan daha kolaydır.

BECERİ 62

Çocuk cümleyi okur ve uygun resimle eşler

MATERYALLER

- ☐ PVC'lenmiş veya poşet dosyaya koyulmuş kolay sözcüklerin yazılı olduğu bir kâğıt ve sözcüklerin sol taraflarına yapıştırılmış cırtlar.
- ☐ Arkaları cırtlı sözcükleri simgeleyen resimler.
- ☐ Eşlenecek kelimelerin bulunacağı küçük bir kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Okumayı öğrenmeye başlangıç ve okumayı anlama

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuğun ihtiyacına, ilgisine göre cümle ve resimler uyarlanabilir.

BECERİ 63

Çocuk varlıkların resimlerini ilk sesine göre eşler.

MATERYALLER

- İki tanımlanacak harfin etiketlendiği, bir boş ıslak mendil kutusu (veya iki ayrı kenarı olan bir başka kutu.).
- İki farklı sessiz harf ile başlayacak nesnelerin resimleri.
- Resimleri tutmak için küçük bir takı kutusu veya bir başka kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Görsel ayraç
- Sesleri tanıma
- Harf tanıma

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer çocuklar kartlarla oynuyor veya parçaların dağınıklığından rahatsız oluyorsa resimleri cırtlarla eşleme kutusuna yarıştırebilirsiniz. Ayrıca çocuklar becerilerini tamamladığında bu sizin onları değerlendirmenizde yardımcı olacaktır çünkü parçalar dağılmayacaktır.

BECERİ 64

Çocuk resimleri baş harflerine göre eşler.

MATERYALLER

- ☐ Alfabedeki bütün harfleri temsil eden resimli ve resimlerin altlarına yapıştırılmış cırtlar.
- ☐ Kartların bulunacağı küçük bir kap.
- ☐ Arkaları cırtlı, harflerin yazılı olduğu küçük kare kartlar.
- ☐ Eşlenmiş kartların koyulacağı bir ayakkabı kutusu.
- ☐ Harf kartlarının duracağı altı cırtlarla döşenmiş bir ayakkabı kutusu kapağı.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sesleri tanıma
- Harf tanıma

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuğun becerisine göre büyük veya küçük harfler kullanılabilir.

Harfler yerine, çocuk kartındaki resmi aynı sesle başlayan bir başka resimle eşleyebilir.

BECERİ 65

Çocuk resimleri özelliklerine ve ortamına göre sınıflar (insanlar ve yerler)

MATERYALLER

- İnsan resimleri (karakter) ve yer isimleri (ortam).
- Cepleri insan, yer veya karakter, ortam olarak etiketlenmiş iki cepli dosya.
- Sınıflandırılacak resimlerin buluna-
cağı bir kutu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Resim tanımlama
- Kavramaya başlangıç
- Sınıflandırma

FARKLI UYGULAMALAR

Öğrencilerin tanıyabileceği resimleri bulmak zor olabileceğinden, bir kaç örnek

İNSANLAR	YERLER
Doktor	Şehir
Kızılderili	Havalimanı
Kovboy	Hayvanat bahçesi
Şef	Sirk
İtfaiyeci	Kuzey kutbu
Asker	Park
İnşaat işçisi	Postane
Postacı	Amerika Birleşik
Dişçi	Devletleri
Abraham Lincoln	Çöl
Öğretmen	Plaj

BECERİ 66

Çocuk bir hikayenin başında, ortasında ve sonunda ne olduğunu fotoğraflarını sıralayarak ayırt eder.

MATERYALLER

- Arkalarında cırt olan sıralı bir hikaye anlatan resim kartları (bunlar genellikle oyuncakçılarda veya flaş kartlarının satıldığı yerde satılabilir, eğitim malzemesi satan dükkânlar ve kataloglarda bulunabilir.).
- Klasör.
- Diğer hikayeye geçişte yardımcı olacak kenarında plastik etiketlerin olduğu ayraç dosyaları.
- Ayraç dosyalarının üzerinde "başlangıç" "orta" ve "son" yazan etiketlerin altına üç tane cırt.
- Sıralanacak kartların bulunacağı bir önceki ayraç dosyasının arkasına yapıştırılmış bir zarf.

FARKLI UYGULAMALAR

Öğrencinin becerilerine göre, bu beceri sıralanmış bir hikayeyi tekrar anlatmaları için teşvik edici bir araç olarak da kullanılabilir.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Detaylara dikkat etme
- Sıralama
- Kavrama

BECERİ 67

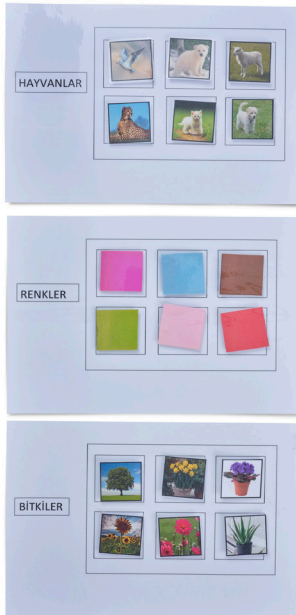
Çocuk kelimeleri okur ve kategorilerine göre ayırır.

MATERYALLER

- 7.5 cm ye 12.5 cm'lik kartlara yazılı birkaç kategoriden kelimeler (örneğin yemek kelimeleri, renk kelimeleri, numara kelimeleri, hayvan kelimeleri vb.).
- 7.5 cm'ye 12.5 cm'lik kartların bulunacağı bir kap.
- 7.5 cm'lik bir dosya kutusuna koymak için, kartlardaki her bir kategorinin yazılı olduğu ayraçlar.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- Görsel kelime okuma
- Kavrama
- Kategorilere ayırma
- İnce motor becerisi

FARKLI UYGULAMALAR

Bu kartları farklı türden becerilerde “yeni-den değerlendirebilirsiniz”. Örneğin, bu resimde ilk harf kırmızı yazılmıştır ve diğerleri siyahla yazılmıştır. İlk harfe göre ayırım yapan bir çocuk aynı setteki kartları alfabe ayraçlarıyla da kullanabilir ve ilk harfi kırmızı ile belirtilmiş sözcüğü ayırabilir.

Kartlar aynı zamanda okuma becerisini de geliştirmek için kullanılabilir. Eğer cırt noktaları sözcüklerin altlarına yapıştırılmışsa, çocuklar sözcüğü temsil eden resimleri sözcüklerle eşleyebilir bu da onların anlama gücünü gösterir.

BECERİ 68

Çocuk kelimeleri alfabetik sıraya dizer.

FARKLI UYGULAMALAR

Mandallara yazılmış olan kelimelere göre bu beceriyi olabildiğince zorlaştırabilirsiniz. Resimde de olduğu gibi, harf sıralamaya yeni başlayan öğrenciler her biri başka harflerle başlayan kelimeleri kullanabilir (örneğin, A-F). Diğer öğrenciler kelimeleri ilk harfiyle sıralayabilir ama bazı harfler alfabe sırasından atlanmış ve eksik olsun (örneğin, A, C, G, K, M, T, Z ile başlayan kelimeler). Daha ileri seviyede olan öğrenciler ikinci veya üçüncü harfleri kullanarak alfabe sırasına koyabilir.

MATERYALLER

- ☐ Üzerine farklı harflerle başlayan kelimeler yazılı mandallar.
- ☐ Mandalların bulunacağı bir kutu.
- ☐ Görsel ipucu için üstüne işaret koyulmuş boya karıştırmada kullanılan tahta çubuk veya sağlam bir parça mukavva.
- ☐ Bütün malzemeleri koymak için bir ayakkabı kutusu kapağı veya bir tepsi.

HEDEFLenen BECERİLER

- Harf tanıma
- Harf sıralama
- Mandalları kullanmak için gerekli ince motor becerisi

MATERYALLER

- Alt kısımları şerit cırtlı bir klasör.
- 10x15 veya 12.5x20 cm'lik kartlar (klasörün boyutuna göre değişir) önceden programlanmış yılın her ayının ismi ve altına bir parça cırt.
- Arkaları cırtlı, farklı bayram ve tatilleri ifade eden resimler.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İşlevsel okuma
- Kavrama

FARKLI UYGULAMALAR

Daha gelişmiş okurlar için, kartlarında üzerinde bayramın ismi ile tamamlanması gereken bir cümle olabilir. Örneğin, kartta "Ekim'de biz _____ Bayramı'nı kutlarız" yazabilir. Klasörün alt kısmındaki seçeneklerde bayramın ismi resim ipucu olarak verilebilir.

BECERİ 70

Çocuk kelimeleri okur ve zıt anlamlı olanlarla eşler.

FARKLI UYGULAMALAR

Resimli ipuçları bazı çocukların zıt kavramları anlamasında yardımcı olur ve yazılı kelimelerin yerine kullanılabilir, özellikle de okumayı henüz bilmeyen çocuklar için uygundur.

MATERYALLER

- Her bir sayfanın alt kısmına iki şerit cırt yapıştırılmış bir klasör .
- 10x15 veya 12.5x20 cm'lik kartlar (klasörün boyutuna göre değişir), önceden planlanmış, arkalarında cırt olan birbirinin zıddı iki kelime.
- Arkasında cırt olan önü boş fazladan bir kart.
- Arkaları cırtlı her bir kelimenin zıt anlamlı olanlarının yazılmış olduğu kartlar.

HEDEFLENEN BECERİLER

- İşlevsel okuma
- Kavrama
- Zıt kavramlar

YAZMA BECERİLERİ

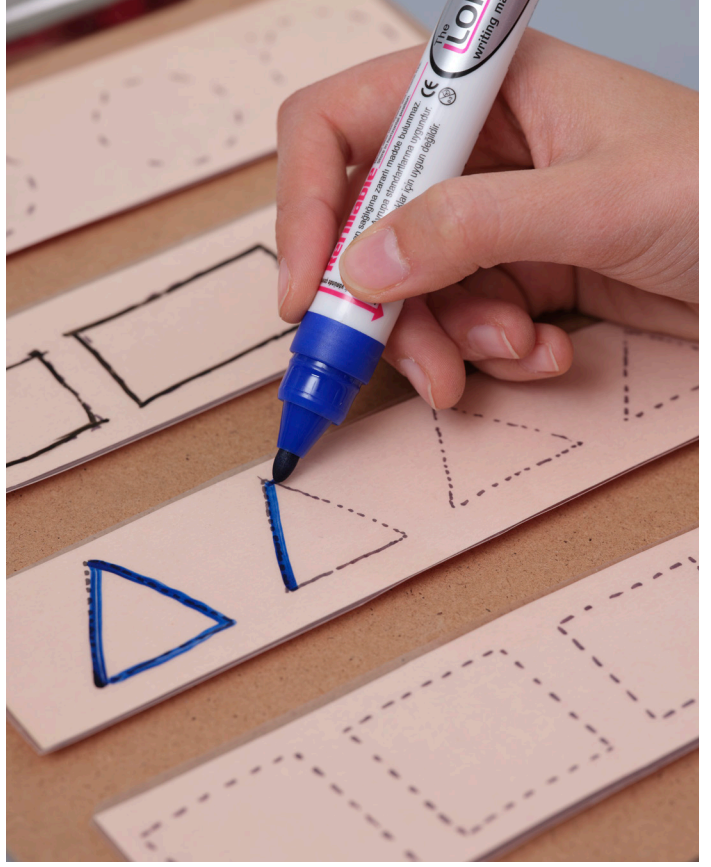

MATERYALLER

- ☐ Karton veya mukavvanın üzerine çizilmiş çizgiler.
- ☐ Tahta kalem, pastel boya veya fosforlu kalem.

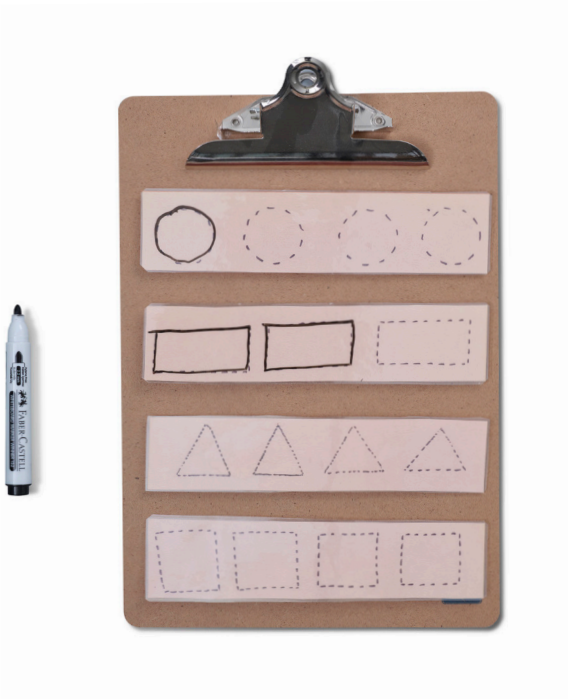
HEDEFLENEN BECERİLER

- Çizgileri takip etme
- Göz el koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Noktalı çizgileri çizerken zorluk çeken öğrenciler için, kutunun kapağını kaplamadan önce kutunun üzerine fosforlu kalem veya diğer açık renkli kalemlerle kesintisiz çizgiler çizin. Öğrenci bu şekilde koyu bir kalem kullanarak açık renkteki kesintisiz çizgiyi takip edecek. Bazen bu, görsel açıdan daha kolaydır.

Kutuyu kendinden yapışkanlı kâğıtla örtmek tahta kalemin kullanılmasına ve silinmesine izin verir ve bu şekilde kutuyu tekrar tekrar kullanmamızı sağlar.

BECERİ 72

Çocuk resimleri ilişkilendirir.

MATERYALLER

- Birbiriyle ilişkili resimler.
- Üstünde iki dikey sıra bulunan resimlere sahip bir ayakkabı kutusu veya PVC kağıt, her sırada bir set resim.
- Tahta kalemı veya kuru boya.

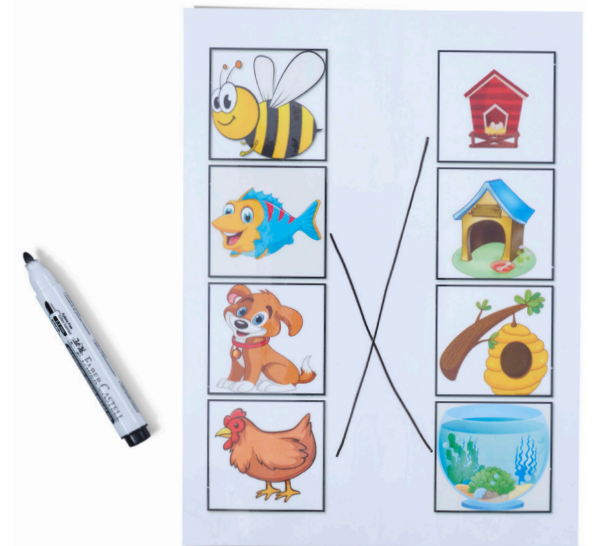
HEDEFLENEN BECERİLER

- Görsel ayırt etme
- Eşleme
- Çizgi çizme
- Göz-el koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Bu beceri kolaylaştırmak için, çıkartmaları iki sütunda da aynı sıraya yerleştirin, bu şekilde çocuk sadece düz, yatay bir çizgi çizsin.

Hâlâ bağımsız çizgi çizemeyen öğrenciler için, kutunun kapağında noktalı çizgiler programlanabilir (görsel netlik için farklı renklerde) ve öğrenciler çizgileri takip edebilir.

BECERİ 73

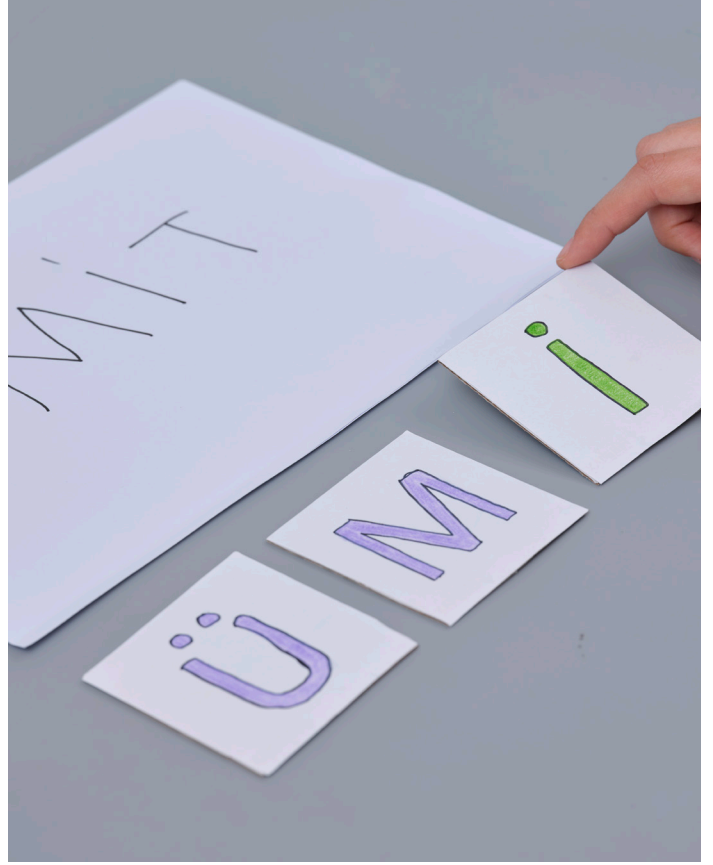
Çocuk harfleri sıraya koyarak ismini yazar.

MATERYALLER

- Arkalarına cırtlar yapıştırılmış çocuğun isminin harfleri üstüne yazılmış küçük kartlar.
- Harflerin bulunacağı bir kap.
- Üst tarafında çocuğun isminin bireysel harflerle yazılı olduğu bir örnek model ve alt kısmına her harfin yapıştırılacağı cırtlar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Harfleri söyleme
- Harf tanıma
- Harf eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

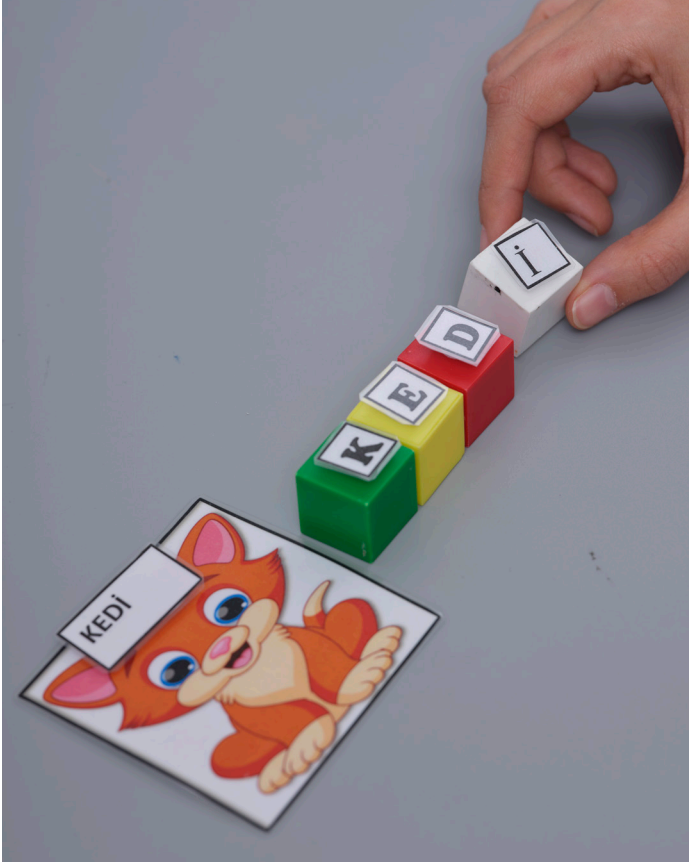
Bu beceri çeşitli heceleme aşamaları için kullanılabilir. Çocuk eşlemede yeterlilik kazanmaya başladıkça, birkaç harfi küçük post-it not kâğıtlarıyla örterek harfleri görünüşten gizleyebilirsiniz. Çocuk bu aşamada uzmanlık kazanınca, bütün harfler kapatılabilir ve herhangi bir görsel model olmadan adını heceleyebilir.

BECERİ 74

Çocuk blok harfleri eşleyerek verilen kelimeyi oluşturur.

MATERYALLER

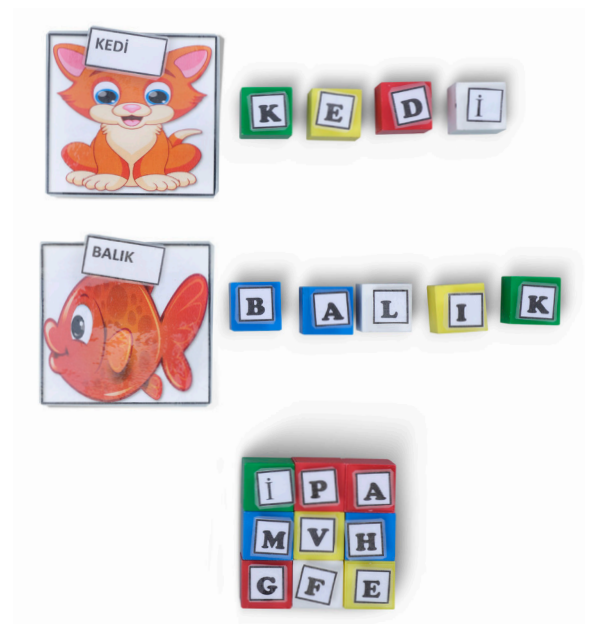
- PVC yapılmış resimli kart, ipucu olarak kullanılması için kartın üzerine yapıştırılmış kelimeler.
- Birbirine bağlanan harfler veya birbirine bağlanan, üstünde harflerin olduğu bloklar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Harfleri söyleme
- Harf tanıma ve eşleme
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Resim üzerindeki sözcüğü, ipucu kaldırılarak, bloklarla yazması istenilebilir.

BECERİ 75

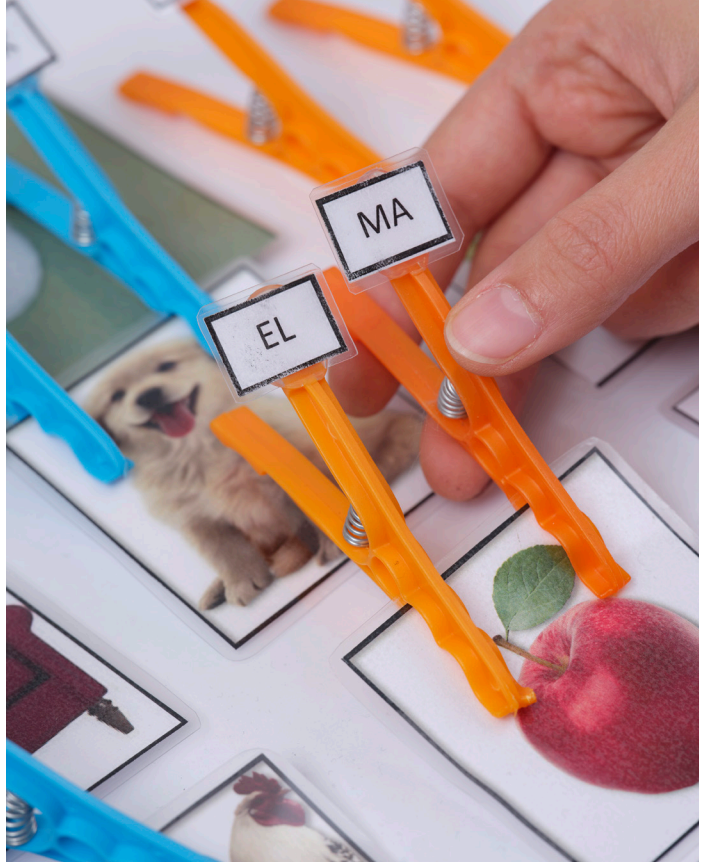
Çocuk üzerinde hecelerin yazılı olduğu mandalları eşleyerek kelime oluşturur.

MATERYALLER

- Resimli kartlar, kağıt ya da kartona yazılmış heceler.
- Kartların bulunacağı bir kap.
- Mandalların takılı olduğu bitmiş kartları koymak için bir kap.

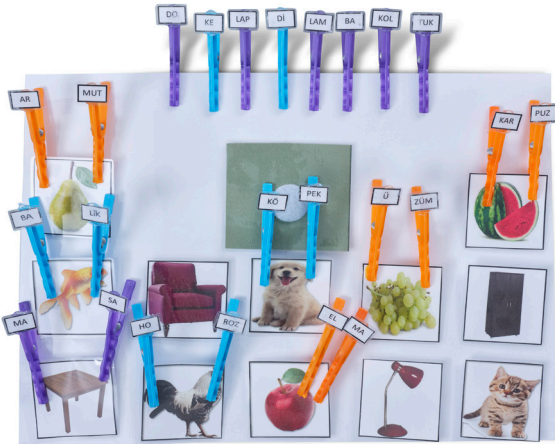
HEDEFLenen BECERİLER

- Heceleme
- Harf tanıma ve eşleme
- Görme-kelime (kelimeyi görüp otomatik anlamlandırmaya) başlangıç
- Mandalları tutmak için gerekli ince motor beceriler

FARKLI UYGULAMALAR

Hafızadan heceleylebilen öğrenciler için, aynı fikri kullanın ama kartın üzerinde yazan kelimeleri dahil etmeyin. Bu şekilde öğrenciler mandalları resimli kartlara bir örnek olmadan yapıştırabilir.

BECERİ 76

Çocuk resim ve yardım kartı kullanarak basit bir cümle yapma.

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuklar "bu" ve "dir" kullanarak bütün bir cümle kurabilir. Bu becerileri ustalıkla tamamlayan çocuklar için bu bir sonraki aşama olabilir.

MATERYALLER

- ☐ "Bu nedir?", "hangi renktir?" vb. birkaç cümlelik sorulardan oluşan yardım kartları.
- ☐ Çocuk tarafından doldurulması gereken iki boşluğa yapıştırılmış cırtlar.
- ☐ Arkaları cırtlanmış renginin açık ve belirgin olduğu nesne resimleri.
- ☐ Renk resimleri (nesnelere karşılık gelen), arkaları cırtlı.
- ☐ Dört küçük kutu: Bir tanesi yardım kartları için, bir tanesi nesne resimleri için, bir tanesi renk resimleri için ve bir tanesi bitmiş cümleler için.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Cümle kurma
- Renk tanıma ve eşleme

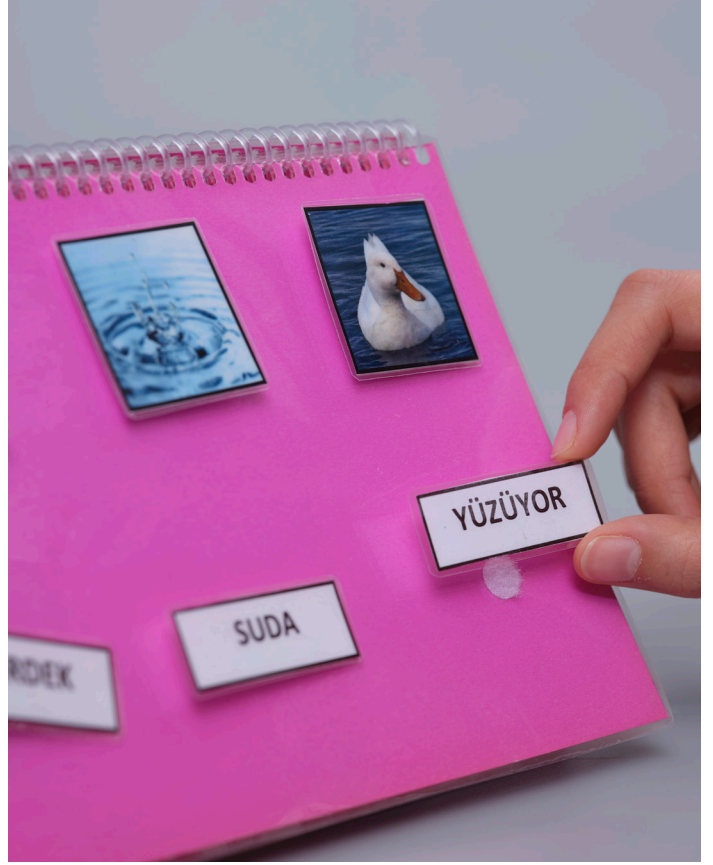

MATERYALLER

- Bir ayakkabı kutusunun üstüne yapıştırılmış bir resim ve resmin altına cırt bandı.
- Cümle kurmak için hazırlanmış sözcük kartları.

HEDEFLenen BECERİLER

- Görme kelime tanıma (kelimeyi görüp otomatik anlamlandırma)
- Cümle kurma

FARKLI UYGULAMALAR

Çocuklar, nicelik ve renk kelimeleri gibi açıklayıcı kelimeler ekleyerek daha uzun cümleler kurabilir. Örneğin, "Bir yeşil kurbağa görüyorum."

BECERİ 78

Çocuk çeşitli oyunlar yoluyla belirtilen harfleri yazar.

FARKLI UYGULAMALAR

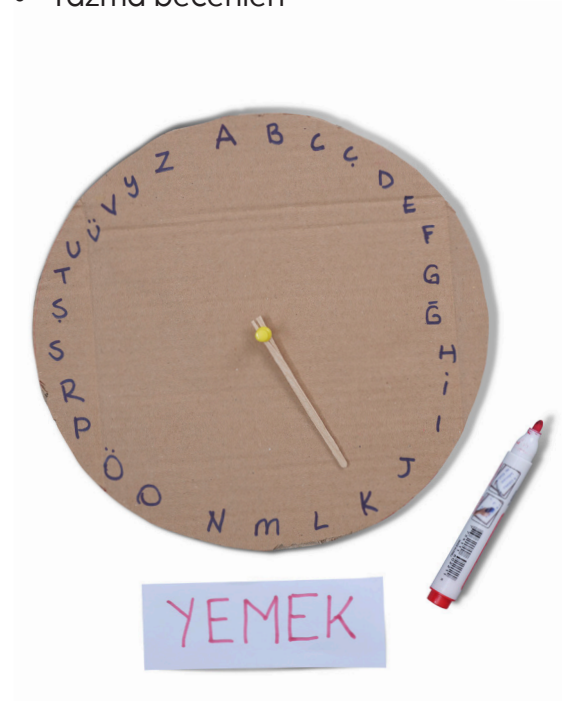
Yetişkin, bir harf söyleyip çocuğun söylenen harfi ok ile göstermesini ve ardından yazmasını isteyebilir. Bu şekilde çocuğun hem küçük kas becerileri çalışacak hem de harfi akılda tutup yazması beklenecek.

MATERYALLER

- ☐ Daire şeklinde kesilmiş mukavva ya da karton.
- ☐ Çıkan kelimeyi yazmak için kağıt.
- ☐ Tahta kalem.
- ☐ Dairenin ortasına çubuğu yerleştirmek için raptiye.
- ☐ Ahşap çubuk.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Ortak dikkat
- El göz koordinasyonu
- Küçük kas becerileri
- Yazma becerileri

BECERİ 79

Çocuk resmini gördüğü varlığın adını harfleri birleştirerek yazar.

MATERYALLER

- Çeşitli resim kartları, harf kartları.
- Üstünde 4 yatay sıra bulunan bir karton veya A3 kağıdı, her sırada bir set resimli kart.
- Ayakkabı kutusunu kaplayabilmek için pvc ve çift taraflı bant.
- Resimli kartları ve harf kartlarını koymak için iki bölmeli kap.

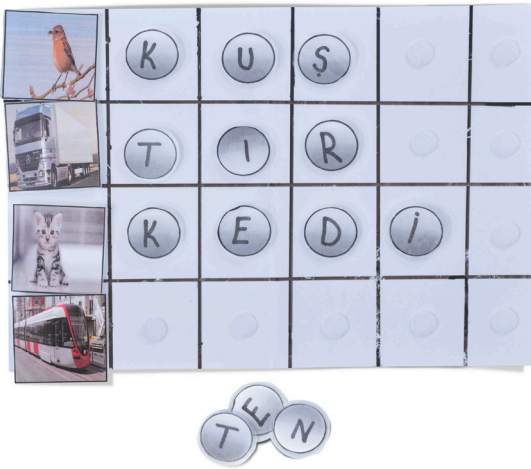
HEDEFLenen BECERİLER

- Harfleri tanıma
- Harfleri ayırt etme
- Görsel algı
- Göz el koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Önce harfler doğru sırada verilir. Çocuktan doğru sırada yerleştirmesi beklenir. Ardından öğreniciye harfler karışık şekilde verilip sıraya koyması istenebilir. Örneğin fil kelimesinin harfleri çocuğun önüne karışık şekilde konur. İ, l, f vb. Sırasına göre yapıştırması istenir.

BECERİ 80

Çocuk parmağı ile kum üzerine harf çizer.

MATERYALLER

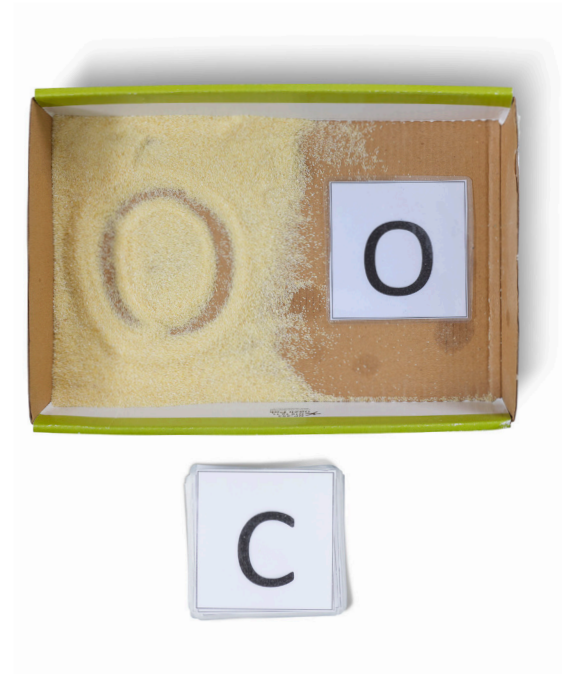
- ☐ Pvc ile kaplanmış harfler.
- ☐ Kendinden yapışkanlı cırt.
- ☐ Kum koymak için kap.
- ☐ İnce kum veya irmik.

HEDEFLenen BECERİLER

- Küçük kas becerisi
- Büyük kas becerisi
- Yazma becerileri
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Yetişkin, çocuktan harfi kendisinin söylemesi ve önünde bir örnek olmadan onu kuma yazmasını isteyebilir. Yetişkin farklı işaret ve kavramları öğretmek için kum üzerinde uygulama yaptırabilir.

MATERYALLER

- ☐ Kartondan kesilmiş, içinde kalem ile çizgi çizilebilecek kadar boşluklar olan harfler.
- ☐ Kalem.
- ☐ A4 boyutunda PVC ile kaplanmış kağıt.
- ☐ Öğretimi destekleyecek PVC ile kaplanmış küçük resimler.
- ☐ Kendinden yapışkanlı çift taraflı cırt.

HEDEFLenen BECERİLER

- El göz koordinasyonu
- Küçük kas becerisi
- Harfleri ayırt etme
- Yazma becerisi
- Sıra takip etme

FARKLI UYGULAMALAR

Öğretimin ilerleyen aşamalarında harfler ortadan kaldırılabilir ve sadece harfi göstererek çocuktan harfi çizmesi istenebilir. Daha sonra tamamen harf ortadan kaldırılarak sadece söylenen harfi yazması istenebilir.

BECERİ 82

Çocuk heceleri birleştirerek kelime oluşturur.

MATERYALLER

- ☐ PVC resim.
- ☐ PVC hece.
- ☐ Fon karton.

HEDEFLenen BECERİLER

- Heceleri doğru sıralama
- Yazma becerisi
- El göz koordinasyonu

FARKLI UYGULAMALAR

Nesnelerin dışında çeşitli karakter ve hayvanlarla da çalışılabilir.

BECERİ 83

Çocuk mandallara yazılmış olan heceleri birleştirerek cümle oluşturur.

MATERYALLER

- ☐ Mandal.
- ☐ A3 boyutunda PVC.
- ☐ Tahta kalemi.
- ☐ Kendinden yapışkanlı cırt.
- ☐ Tebeşir.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Yazma becerisi
- Dikkat
- Hafızada tutma
- Görsel ve işitsel algı

FARKLI UYGULAMALAR

Mandallardaki yazıları eksik verip tamamlanması istenebilir ya da hece şeklinde değil bir bütün olarak öğrenciye sunulup ardından yazması istenebilir.

BECERİ 84

Çocuk noktaları birleştirerek harf yazar.

MATERYALLER

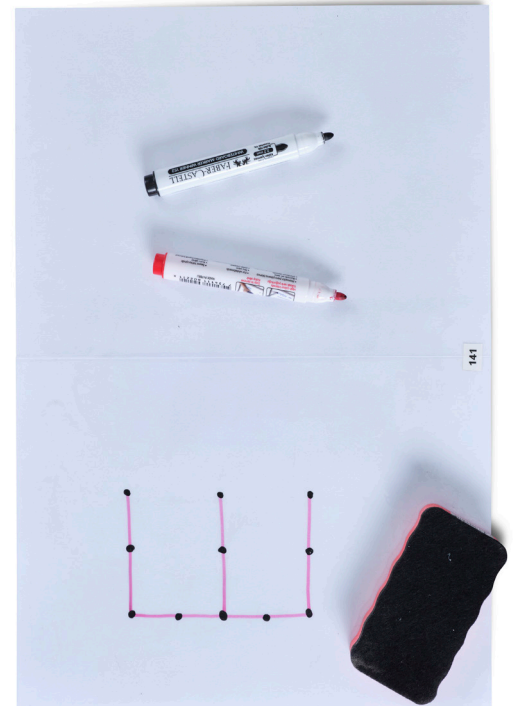
- ☐ A3 boyutunda PVC.
- ☐ Silgi.
- ☐ Tahta kalem.

HEDEFLenen BECERİLER

- Yazmaya becerisi.
- İnce motor.

FARKLI UYGULAMALAR

Çocukla harf çalıştıktan sonra yeni bir PVC üzerinde hece çalışılabilir. Hece birleştirme çalıştırılır. Son basamakta da nokta koymadan yazarak öğrencinin yazması istenir.

BECERİ 85

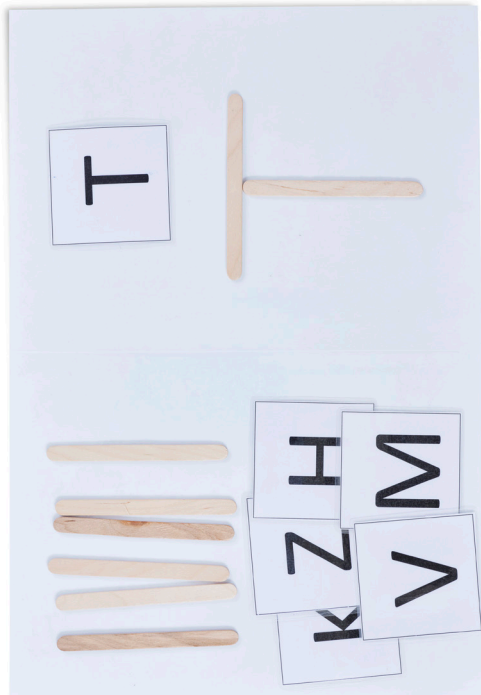
Çocuk dondurma çubuklarından harf yapar.

MATERYALLER

- ☐ Dondurma çubuğu.
- ☐ PVC kağıt.
- ☐ Harflerin yazılı olduğu kart.

HEDEFLenen BECERİLER

- Okuma becerisi.
- Küçük kas becerisi.
- El göz koordinasyonu.

FARKLI UYGULAMALAR

Aynı malzemeler kullanılarak sayı öğretimi yapılabilir. Mandalda bulunan referans harf kaldırılabilir ve söylenilen harf ve sayı yazması istenebilir.

BECERİ 86

Çocuk verilen harflerden kelime oluşturur.

MATERYALLER

- Arkalarına cırtlar yapıştırılmış tavşan dişleri şeklinde kesilen, üzerinde harflerin yazılı olduğu küçük kartonlar.
- Sağ ve sol tarafta örnek kelime kartlarının yapıştırılacağı cırt şeritler.
- Harfleri/dişleri mukavva panoya yapıştırmak için cırt.
- Kelime kartları, mukavva, renkli fon kartonları, makas ve yapıştırıcı.

HEDEFLenen BECERİLER

- Heceleme
- Harf tanıma ve eşleme
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Harfleri eşlemek yerine kartonların üzerine heceler yazılıp eşlenerek basit cümleler kurulabilir. Kelime kartları yerine resimli kartlar yapıştırılıp ismin yazılması istenebilir.

Kavram öğretimi yapılması açısından tavşanların yediği yiyecekler. Örneğin lahana, havuç vb. karton dişlerin üzerine yapıştırılabilir.

BECERİ 87

Çocuk kendisine verilen kelimeyi üzerinde harf yazılı pinpon topunu kullanarak oluşturur.

MATERYALLER

- ☐ Pinpon topları.
- ☐ Sepet.
- ☐ Yumurta kabı.
- ☐ Harf kartları.

HEDEFLenen BECERİLER

- Eşleme
- Sıralama
- Yazma becerisi
- İnce motor

FARKLI UYGULAMALAR

Plastik yumurta kabı yoksa marketlerden alınan karton yumurta kolileri de kullanılabilir.

Çok sayıda pinpon topu yoksa sınırlı sayıda pinpon toplarına PVC harfler cırtla yapıştırılıp çıkarılarak kullanılabilir.

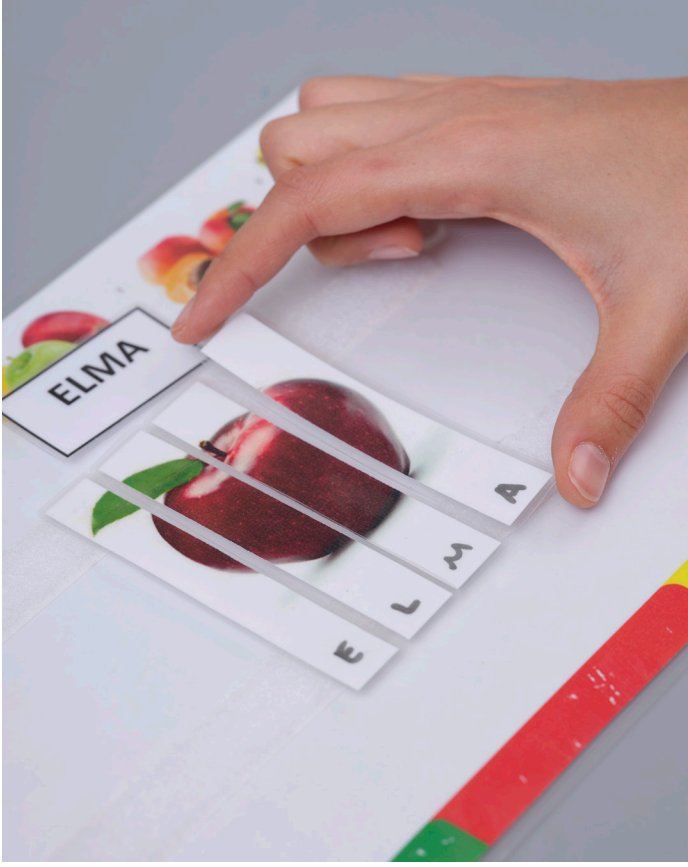
Kelime kartı yerine resimli kart kullanılarak nesnenin isminin yazılması istenebilir.

BECERİ 88

Çocuk, harflerini eşleştirerek kelime oluşturur.

MATERYALLER

- ☐ Mantar pano veya düz bir zemin.
- ☐ Renkli dil çubuğu.
- ☐ PVC yapılmış resimli kartlar.
- ☐ Yapışkanlı cırt.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Yazma becerisi
- Sıraya koyma
- Görsel hafıza
- Harf ayırt etme

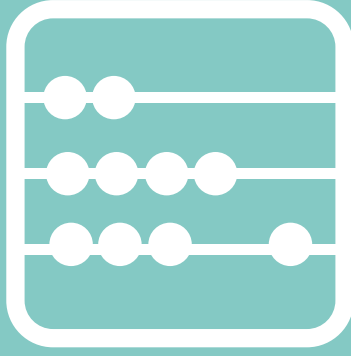
FARKLI UYGULAMALAR

Puzzle olarak kullanılabilir. Mandalda yazılı olan kelime silinir. Yetişkin kelimeyi sözlü söyler. Çocuktan kelimeyi hafızasında tutup dil çubukları birleştirmesi beklenir.

Çocuk zorlanırsa cümlelerin tamamı verilebilir ve çocuk cümleye bakarak kelimeleri birleştirerek cümle oluşturabilir.

MATEMATİK BECERİLERİ

BECERİ 89

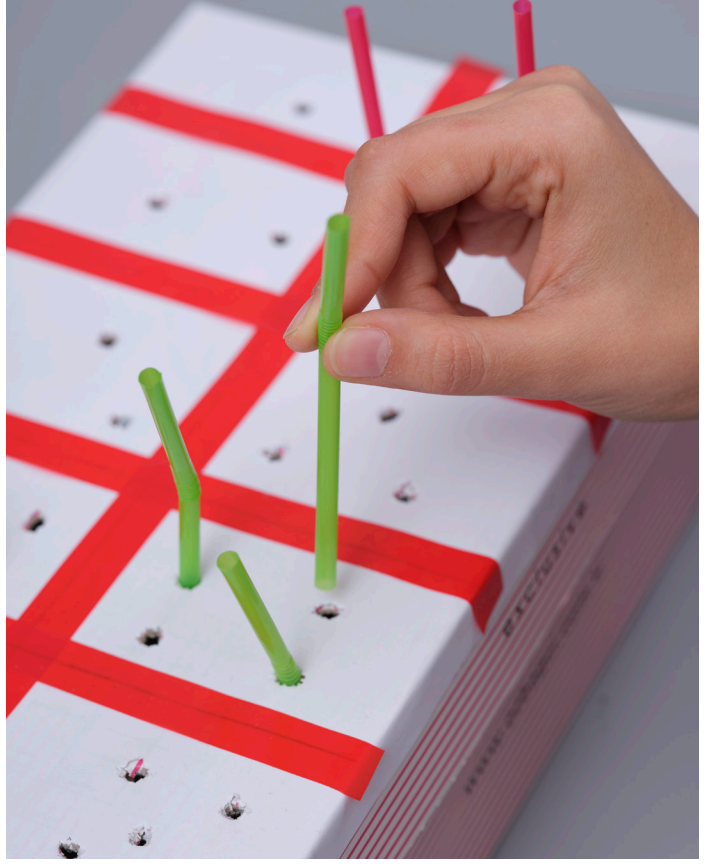
Çocuk bir pipeti uygun yere koyarak bire bir eşleme becerisi gösterir.

MATERYALLER

- Plastik bükülebilen pipetler.
- Pipetleri tutmak için küçük bir kutu.
- Boş film kutuları veya diğer küçük kaba benzer kutular.
- Bükülen plastik pipetleri ve pipetlerin topluca içinde bulunduğu kutuyu monte etmek için üzerinde delikleri olan bir ayakkabı kutusu.

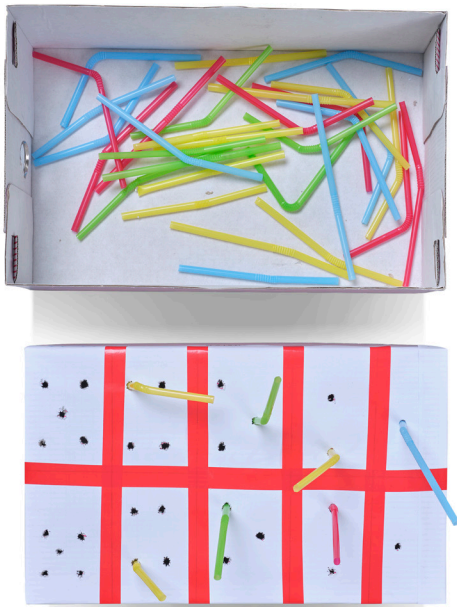
HEDEFLLENEN BECERİLER

- Birebir eşleme
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Bazen kutulara delik açmak yerine delmek daha kolaydır. Sivri uçlu bir malzemeyle karton kutular kolaylıkla delinebilir.

BECERİ 90

Çocuk pamuk topları karton bardakların içine yerleştirerek birebir eşleme yapar.

MATERYALLER

- ☐ Pamuk toplar.
- ☐ Pamuk topların bulunacağı küçük bir kap.
- ☐ Karton bardaklar.
- ☐ Ayakkabı kutusu.
- ☐ Rakam kartları.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- Birebir eşleme
- Matematiğe hazırlık

FARKLI UYGULAMALAR

Pamukları bardaklara koyarken kullanılması için maşa veya cımbız bulundurursanız, bu beceriye ince motor becerisinde ekleyebilirsiniz.

Eğer bu becerinin nasıl yapıldığına dair bir modelin bulunmasını istiyorsanız, ayakkabı kutusuna bir tane pamuk top yapıştırabilirsiniz. Pamuk topunu silikonlayabilir veya pamuğun yerinden kaldırılmaması için sadece pamuğu bölmeye koyup üstünü bantlayabilirsiniz.

BECERİ 91

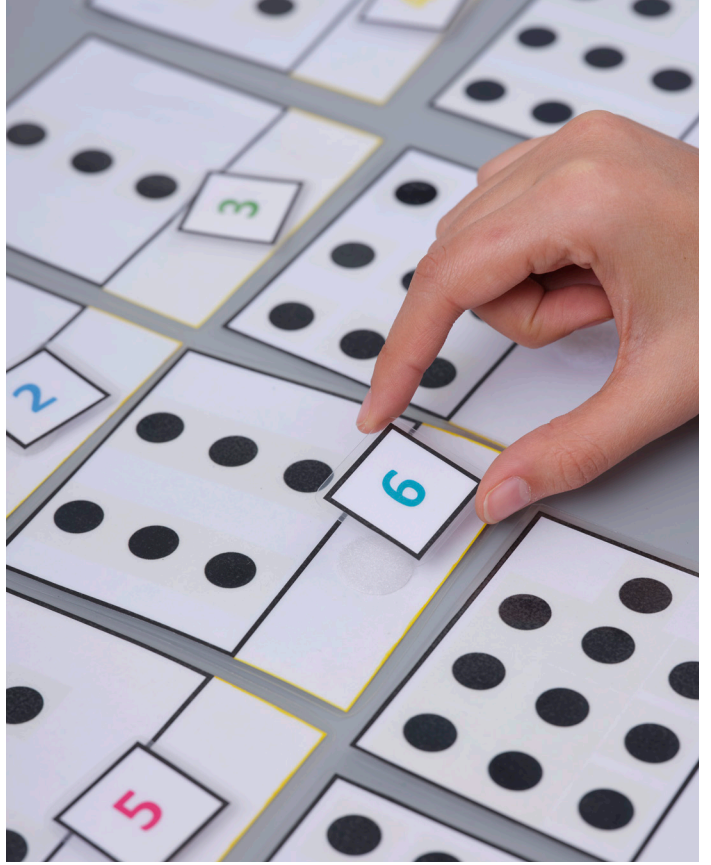
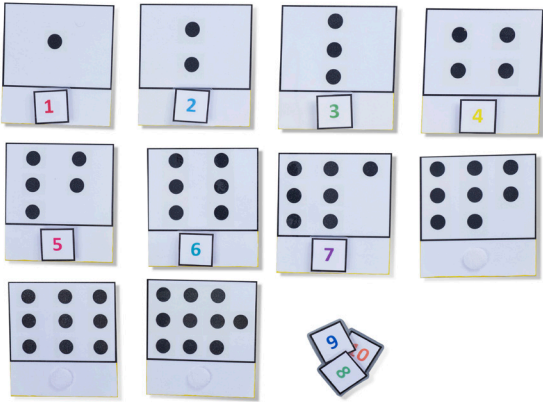
Çocuk noktaları sayar ve noktalarla uygun rakamı eşler.

MATERYALLER

- 1'den 10'a kadar nokta çıkartmalı setlerden oluşan indeks kartları, her kartın altına birer cırt.
- Eşlenecek kartların bulunacağı bir kap.
- Üzerine 1'den 10'a kadar rakamların yazılmış olduğu arkalarına cırt yapııştırılmış küçük kartlar.
- Rakamları içerisinde muhafaza etmek için bir kap.
- Eşleştirilmiş kartları koymak için başka bir kap.
- Bütün materyalleri içine koymak için bir ayakkabı kutusu.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sayı tanıma ve sayma
- Birebir eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Sayı sayma setlerine yeni başlayan çocuklar için indeks kartlarında sadece 1 veya 2'den oluşan, her birinde birkaç örneğin olduğu setler kullanılabilir. Böylece çocuklar her karta 1'i veya 2'yi, bu sayılara dikkat ederek eşleyebilir.

BECERİ 92

Çocuk 1'den 10'a kadar varlıkları resimlerinden sayar ve saydığı miktarı doğru rakamla eşler.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- Sayı sayma
- Sayı tanıma
- Birebir eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Toplama ve çıkarma gibi basit hesaplama becerileri üzerinde çalışan çocuklar için bu çalışma iki set nesnelerle tasarlanabilir (toplama veya çıkarma için). Çocuk böylelikle hesaplama yapar ve doğru cevabın sayısını karta eşler.

MATERYALLER

- Arkaları cırtlanmış, önlerine 1'den 10'a kadar sayıların yazılmış olduğu küçük kare kartlar.
- Düz bir kaba rakam seçeneklerini koymak için cırt şeritleri.
- 10 cm x 15 cm veya 12.5 cm x 20 cm'lik kenarları çizgisiz indeks kartlarının üzerine, önceden yazılmış 1'den 10'a kadar nesne gruplarının resimleri (her kartta başka bir set), bütün grup resimlerinin sağ tarafına küçük bir parça cırt.
- Eşleştirilecek kartları içine koymak için bir kap.
- Eşleştirilmiş kartları içine koymak için bir kap.
- Bütün malzemeleri içinde muhafaza etmek için bir tepsi.

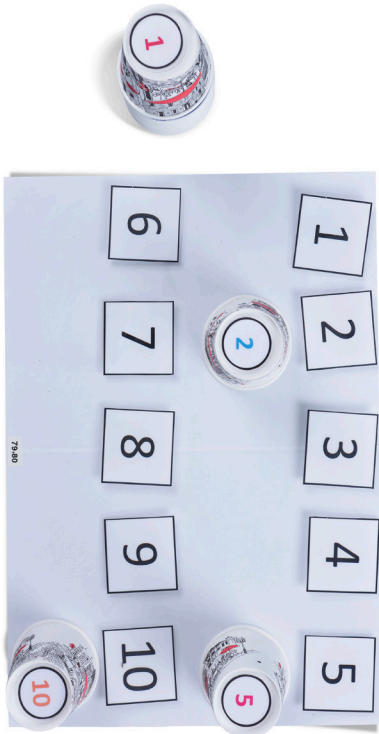

MATERYALLER

- Yatay şeritli cırt yapıştırılmış kalın karton veya strafor kâğıdı.
- Model olması için kalın karton veya strafor kâğıdına yapıştırılmış numaralar.
- Üstüne rakamların yazılı olduğu karton bardaklar.

HEDEFLENEN BECERİLER

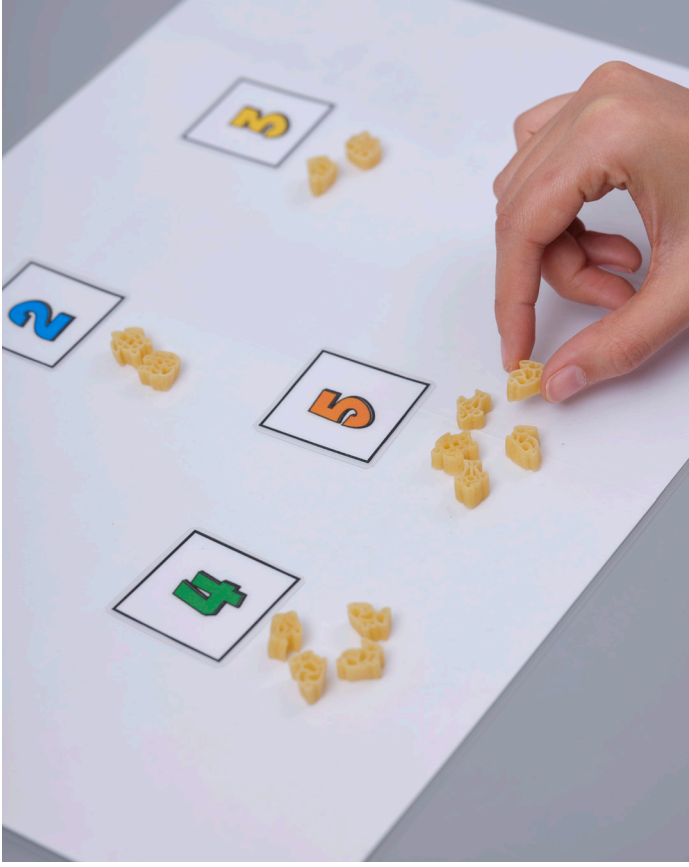
- Rakam algısı
- Sayı tanıma
- Sıralama

FARKLI UYGULAMALAR

Farklı beceriler için çocuklar 1'den 10'a, 11'den 20'ye veya 1'den 20'ye kadar rakamları sıralayabilir. Sıralamayı uzatabilmek için, bitişlerinin cırtla birleşebileceği iki tane ayrı şerit yapın.

Çocuklar rakamları 2'ler, 5'ler, 10'lar gibi sıralarsa atlayarak sayma pratiği yapabilirler.

Çocuklar görsel modele ihtiyaç duymadıkları zaman rakamlar yapışkanlı not kâğıtlarıyla kapatılabilir.

MATERYALLER

- ☐ Bir kartonun sol tarafına 1'den 5'e kadar dikey şekilde yazılmış sayılar.
- ☐ Makarna.
- ☐ İçine makarnaları koymak için küçük bir kutu.

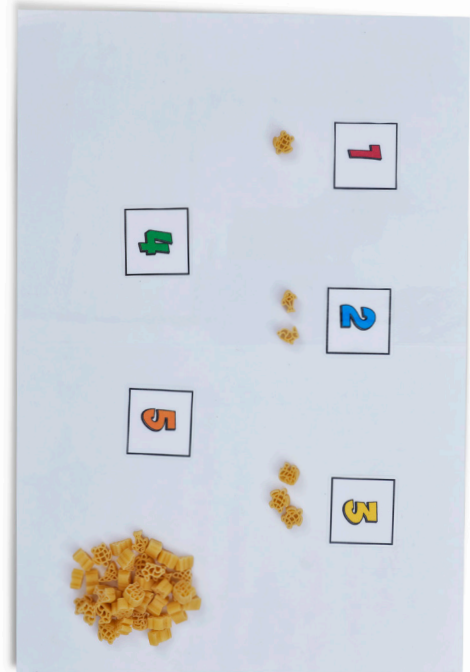
HEDEFLLENEN BECERİLER

- Sıralama
- Sayı tanıma
- Rakam kadar miktarı ayırt etme

FARKLI UYGULAMALAR

Görsel ipucuna ihtiyacı olan çocukların miktarı doğru yapabilmeleri için sayı kadar cırtı parçalar halinde sayıların yanlarına yapıştırın. Çocuk bu şekilde makarnaları birebir eşleyerek bir cırt parçasının üstüne ponpon koyabilir.

Ayrıca makarna yerine tahta bloklar da kullanabilirsiniz. Rakamların yanına şerit halinde eşit uzunlukta cırtlara yapıştırın. Aynı cırtlara tahta bloklara da yapıştırın. Çocuk tahta blokları şerit cırtlara yapıştırarak sayı kadar miktarı ayırt etmeyi öğrenir.

BECERİ 95

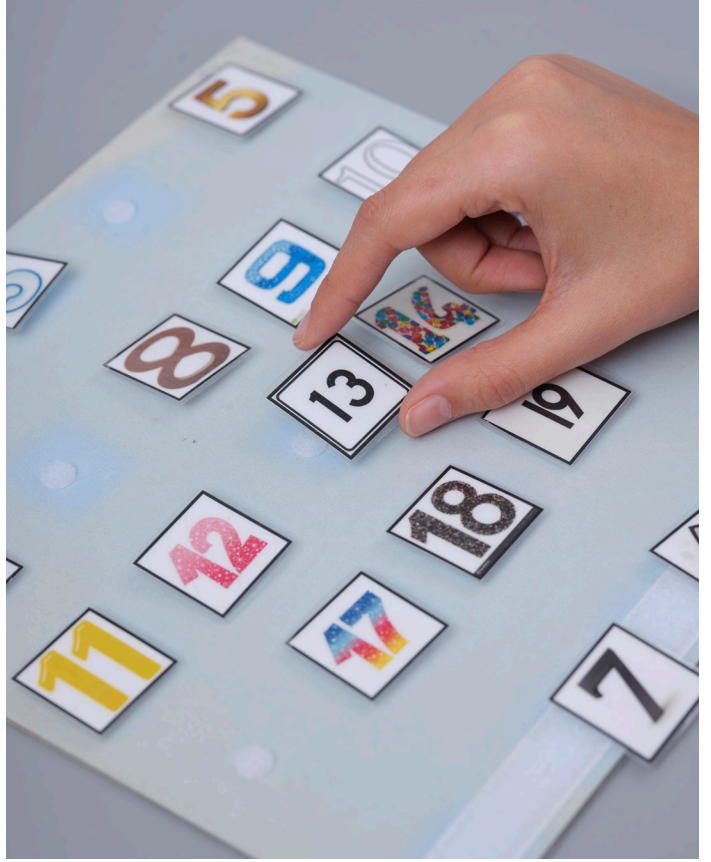
Çocuk sıralamada eksik rakamı bulur ve yerine yerleştirir.

MATERYALLER

- Strafor kâğıdına iki sıra 20 parça cırt.
- Arkaları cırtlı, küçük kare seklinde eksik numaraların üstüne basılı olduğu kartonlar.
- Rakamlar için bir kutu karton bardak.

HEDEFLenen BECERİLER

- Sayı algısı
- Sayı tanıma
- Sıralama

FARKLI UYGULAMALAR

Bu beceriyi çocuklara sunarken bazı sayılar zaten panonun üzerinde olsun. Bazı numaraları panoya kalıcı yapıştırabilirsiniz ama bu beceri bir daha değiştiremeyeceğiniz anlamına gelir. Eğer her bir sayının arkasına cırt yapıştırırsanız, bu beceriye her seferinde değiştirebilir ve çocuğa zaten sırada olan farklı sayıları gösterebilirsiniz.

BECERİ 96

Çocuk rakamları atlayarak sayar ve sıralar.

MATERYALLER

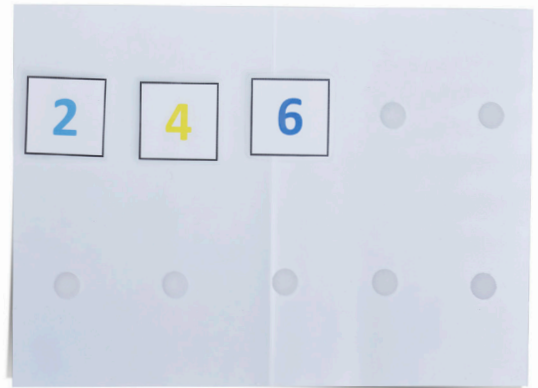
- Bir kutu ve üzerine sıralı bir şekilde yapıştırılmış cırt parçaları.
- Arkalarında cırt olan, üzerine önceden rakamların yazıldığı küçük kare kartonlar (veya resimde olduğu gibi takvim şekillerini kullanabilirsiniz.).
- Rakam kartlarını içine koymak için bir kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sayı algısı
- Sayı tanıma
- Sıralama
- 5'erli sayma

FARKLI UYGULAMALAR

Çocukların aynı kutu üzerinde 2'şer, 5'er ve 10'ar atlayarak sayma pratiği yapabilmeleri için, üç farklı şekil kullanın ve kutunun üzerine üç ayrı cırt şeridi çekin. 2'ye bölünenler için bir şekil, 5'e bölünenler için başka bir şekil ve 10'a bölünebilenler için farklı bir şekil planlayabilirsiniz. Ayrıca şekil kullanamıyorsanız farklı renklerde kartlar kullanabilirsiniz. Çalışırken birçok parça olduğu için ilk rakamı model olması için kutunun üzerine koymayı unutmayın.

BECERİ 97

Çocuk nesneleri boyutlarına göre sınıflar.

MATERYALLER

- Kapağı üç farklı boyutta (büyük, orta ve küçük) kesilmiş kutu.
- Üç farklı boyutta çeşitli nesneler.
- Sınıflandırılacak nesneleri içine koymak için bir kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Boyut kavramı
- Okumaya başlama

FARKLI UYGULAMALAR

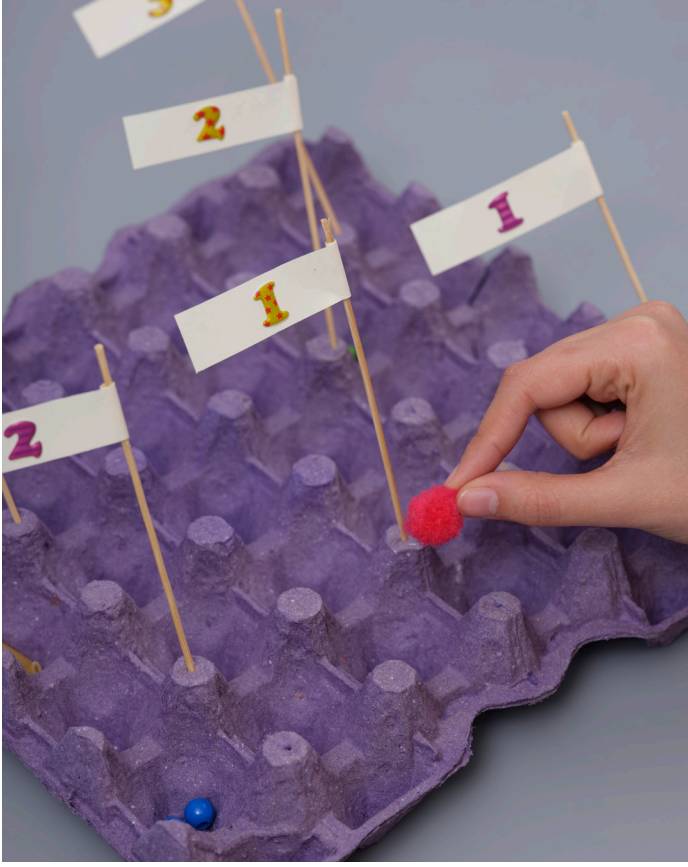
Eğitim malzemeleri dükkânından tipik boyutta sınıflandırma paketi alabilirsiniz veya evde bulunan farklı boyutlardaki nesneleri toparlayabilirsiniz. Bunun için bazı örnekler:

- Isırılabilir boyutta, orta boyutta ve büyük şekerleme parçaları
- Farklı uzunluklarda kalemler (kurşun kalem, bir tanesi yarısına kadar açılmış ve diğeri yeni)
- Çocuk boyu, orta boy ve servis boyu kaşıklar
- 3 farklı boyutta dış fırçaları
- Aynı zamanda birçok el işi malzemesi dükkân farklı boyutlarda nesneler bulunur (örneğin, ponponlar, çanlar, tüyler, tahta makaralar vb.).

BECERİ 98

Çocuk 1'den 3'e kadar nesneleri miktarlarına göre ayırır.

FARKLI UYGULAMALAR

Her boşluğa doğru miktarda para (örneğin, işaretlendiği gibi, 37) koyabilmek için öğrenciler çeşitli başka madeni para birleşimi kullanabilir.

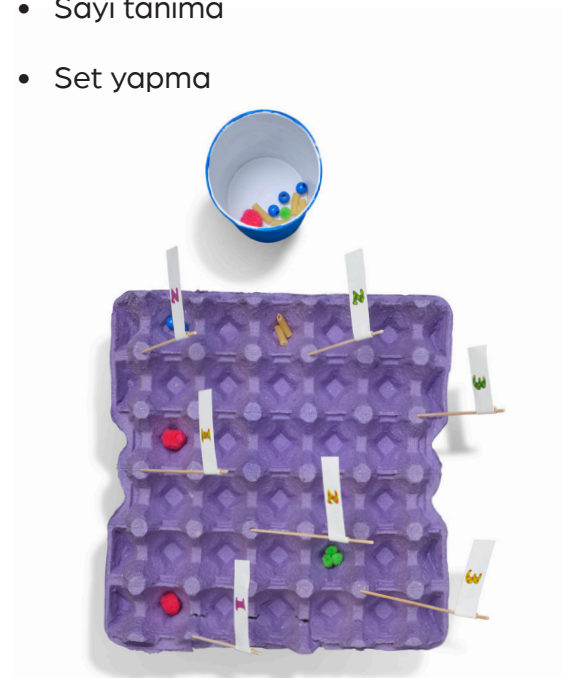
Öğrenciler her boşluğa bir nesne koyarak birebir eşleme de çalışabilir.

MATERYALLER

- ☐ Küçük nesneler.
- ☐ Nesneleri koymak için bir kutu.
- ☐ Her boşluğun 1, 2, veya 3 olarak adlandırıldığı bir buz kalıbı veya yumurta kartonu.
- ☐ Bütün malzemeleri içine koymak için bir tepsi.
- ☐ Taneyi belirlemek için kürdan, rakam sticker ve küçük boş kağıt parçaları.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sayma
- Sayı algısı
- Sayı tanıma
- Set yapma

BECERİ 99

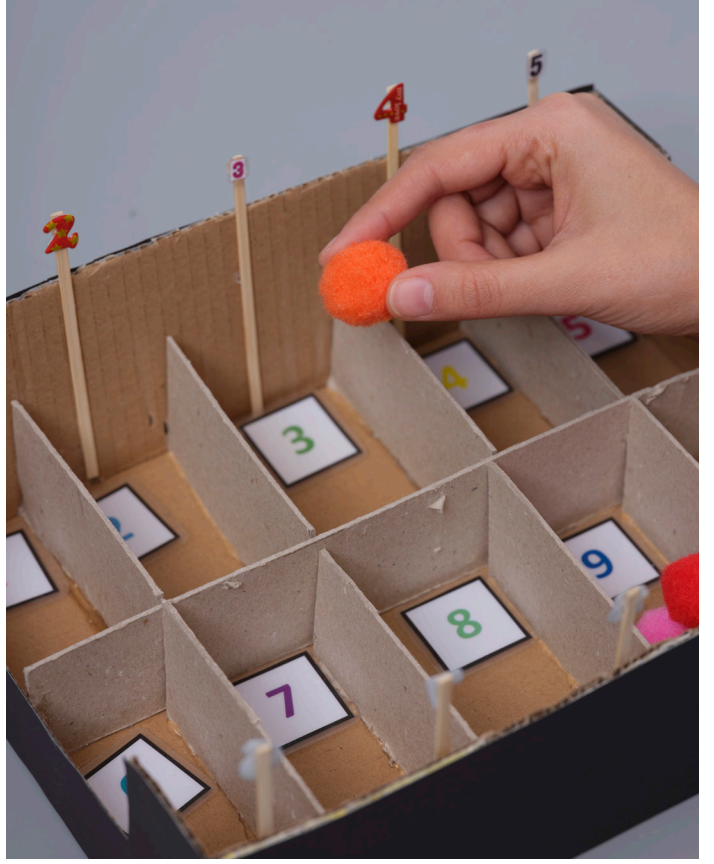
Çocuk 1'den 10'a kadar nesneleri miktarlarına göre ayırır.

MATERYALLER

- ☐ Küçük nesneler.
- ☐ Nesneleri içine koymak için bir kutu.
- ☐ Bir kutuya açılmış bölmeler.
- ☐ Her bir bölmeye konulacak miktar için etiketler.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Sayma
- Sayı algısı
- Sayı tanıma
- Set yapma

FARKLI UYGULAMALAR

Eğer rakam etiketlerini her bir bölmeye cırtla yapıştırırsanız, bu beceriyi farklılaştırırken rakamları kolaylıkla değiştirebilirsiniz.

MATERYALLER

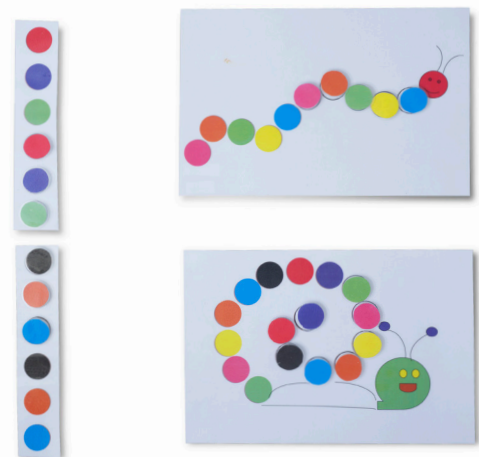
- ☐ Sonunu boş bırakmak üzere renkli noktalar kullanılarak yapılmış desenler.
- ☐ Desenin son bölümü boş bırakılır veya daire şekli çizilerek boş bırakılır.
- ☐ Deseni bitirmek için kullanılacak ponponlar veya kartona yapıştırılmış renkli noktalar.
- ☐ Deseni bitirmede eğer nokta kartları kullanacaksanız bu kartların arkasına cırt yapmalısınız.
- ☐ Deseni bitirmek için kullanılacak ponponları içine koymak için küçük bir kutu.

FARKLI UYGULAMALAR

Bütün beceri kutularının kutu olması gerekmiyor. Bu örnekte, yapılacak işi göstermesi için kâğıt dosyanın bir yüzü kullanılmıştır. Ancak bu beceride, kâğıt dosyanın tümü bütün malzemeleri bulundurabilir, deseni bitirmede kullanılacak nokta kartları bir zarf içerisinde dosyanın sol tarafına yapıştırılabilir ve yapılacak desen hala sağ tarafta kalabilir.

HEDEFLenen BECERİLER

- Örüntü tanıma
- Bir örüntü gerçekleştirme

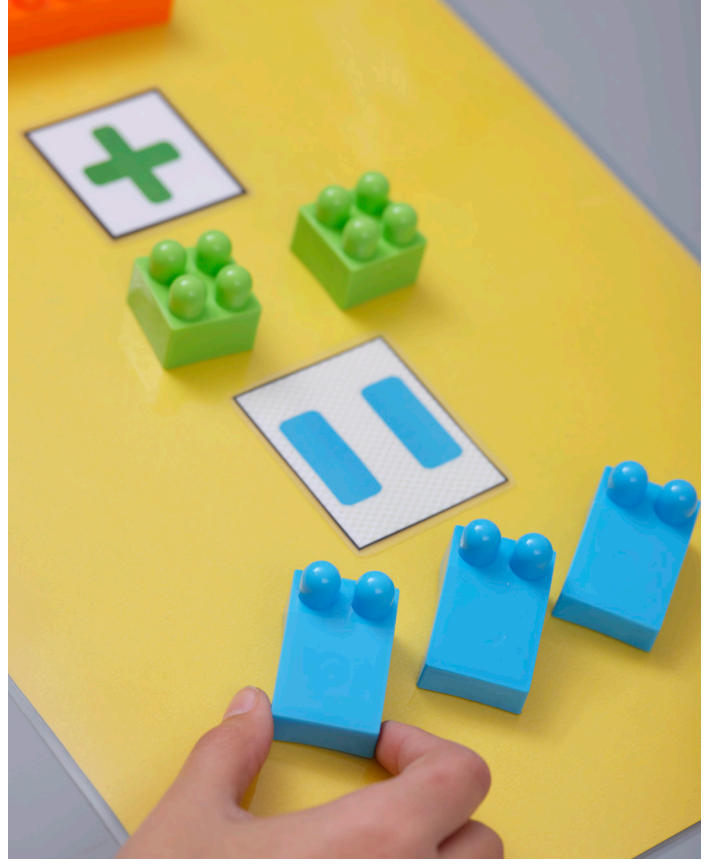

MATERYALLER

- ☐ Farklı sayıda lego parçaları.
- ☐ Toplama, çıkarma, çarpma ve bölme işlemi kartları.
- ☐ Materyalleri koymak için bir kutu.

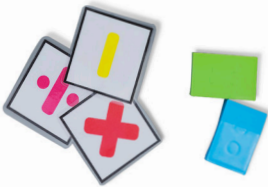
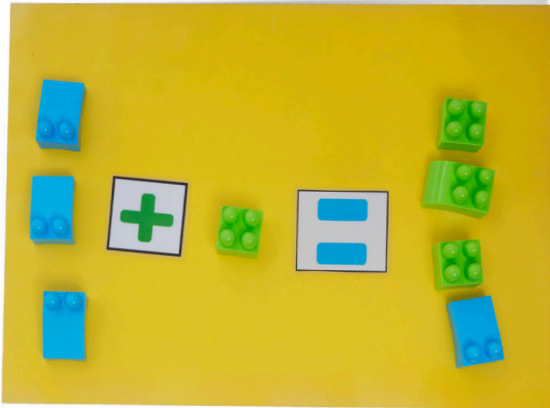
HEDEFLenen BECERİLER

- Dört işlem yapma
- Sayıları tanıma

FARKLI UYGULAMALAR

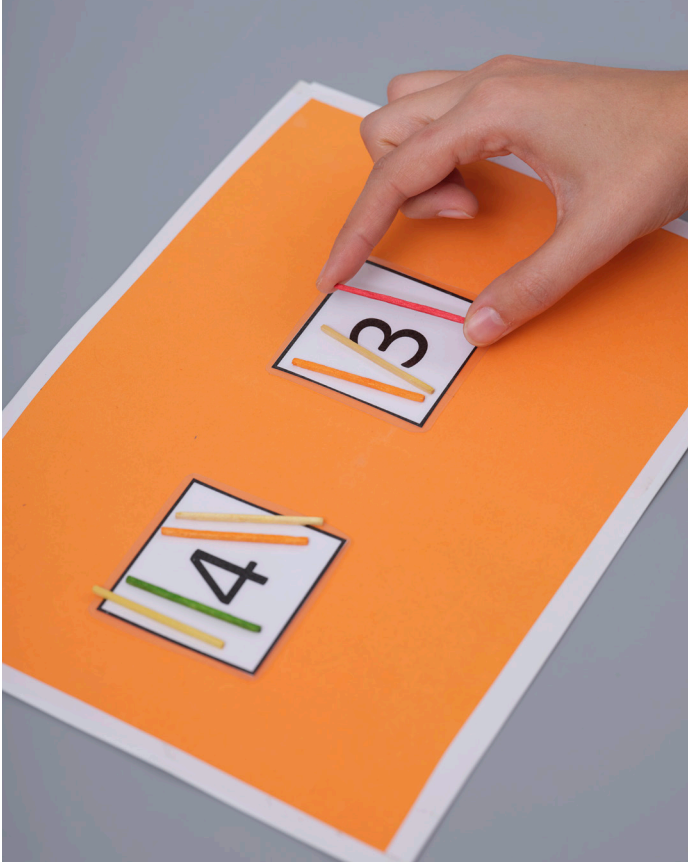
Legoları farklı sayılara ayırırken çıkmak yardımıyla ısıtarak kesmek daha kolaydır. İşlemleri de istediğiniz gibi yapmak için cırt cırt kullanmak daha güzel olacaktır.

BECERİ 102

Çocuk rakam kadar çubuğu rakam kartlarının üzerine yerleştirerek rakamla miktarı eşleştirir.

MATERYALLER

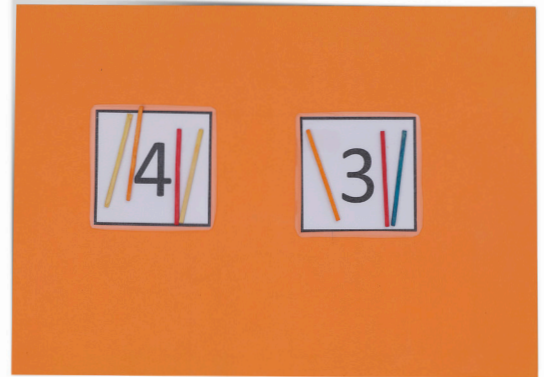
- ☐ Renkli fon karton.
- ☐ Renkli çubuklar.
- ☐ Çubukları içine koymak için bir kutu.
- ☐ Rakam kartlarını içine koymak için bir kutu.

HEDEFLENEN BECERİLER

- Matematiğe hazırlık
- Tane kavramı kazanma
- Eşleme

FARKLI UYGULAMALAR

Farklı renkte fon karton kullanılabilir. Renkli çubuklar yerine boncuk veya farklı semboller kullanılabilir.

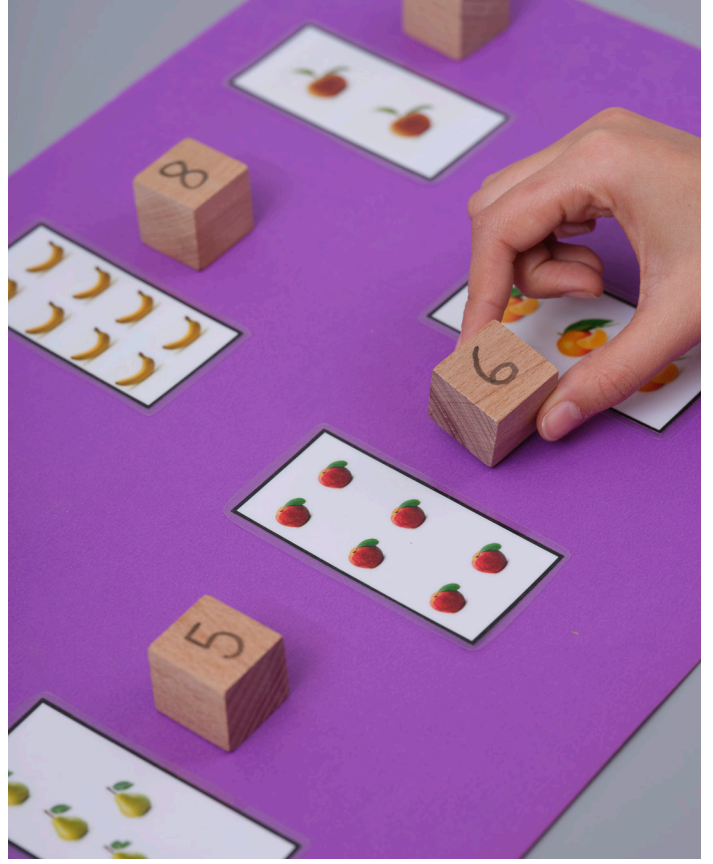

MATERYALLER

- ☐ Üzerine rakam yazılmış küpler.
- ☐ Üzerine nesne resimleri çizilmiş kartlar.
- ☐ Renkli fon karton.
- ☐ Tahta kalem.

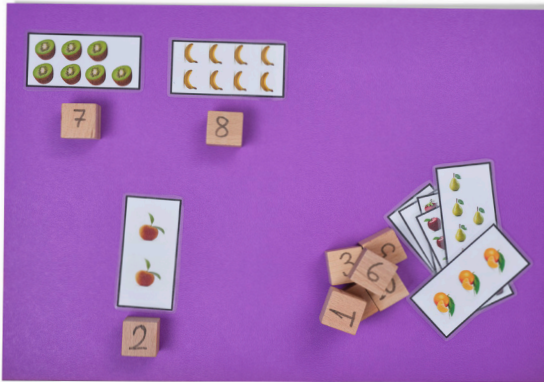
HEDEFLENEN BECERİLER

- Matematiğe hazırlık
- Tane kavramı kazanma
- Nesne sayısı ile uygun rakamı ilişkilendirme
- Nesne sayma

FARKLI UYGULAMALAR

Kartlar üzerine farklı nesneler çizilebilir. Küp yerine karton kullanılabilir. Ahşap bloklar yerine mandallar kullanılabilir.

BECERİ 104

Çocuk topları kullanarak toplama işlemi yapar.

MATERYALLER

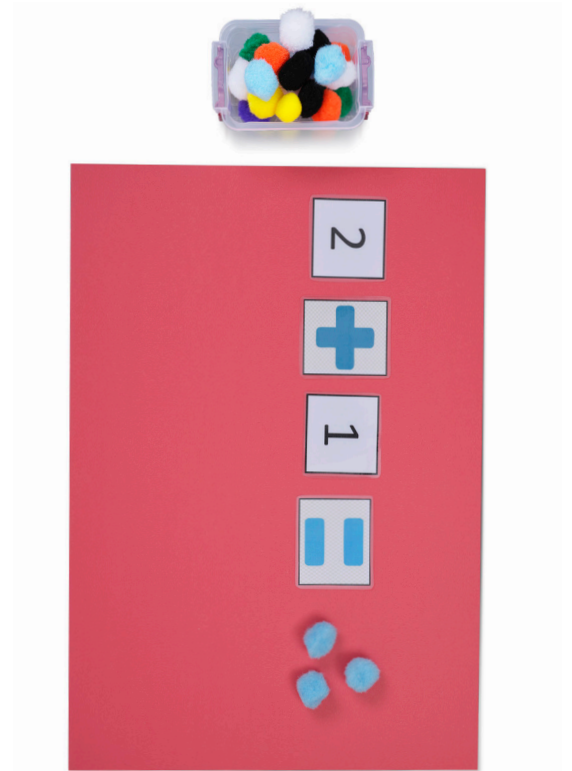
- ☐ Farklı sayıda kartlar.
- ☐ Toplama işareti kartı.
- ☐ Eşittir kartları.
- ☐ Materyalleri koymak için bir kutu.

HEDEFLLENEN BECERİLER

- 1'den 9'a kadar toplama işlemi yapma
- Sayıları tanıma

FARKLI UYGULAMALAR

Pamuk toplar kullanılabilir. İşlemleri toplar yerine kartlarla yapabilir. Farklı materyaller kullanılabilir.

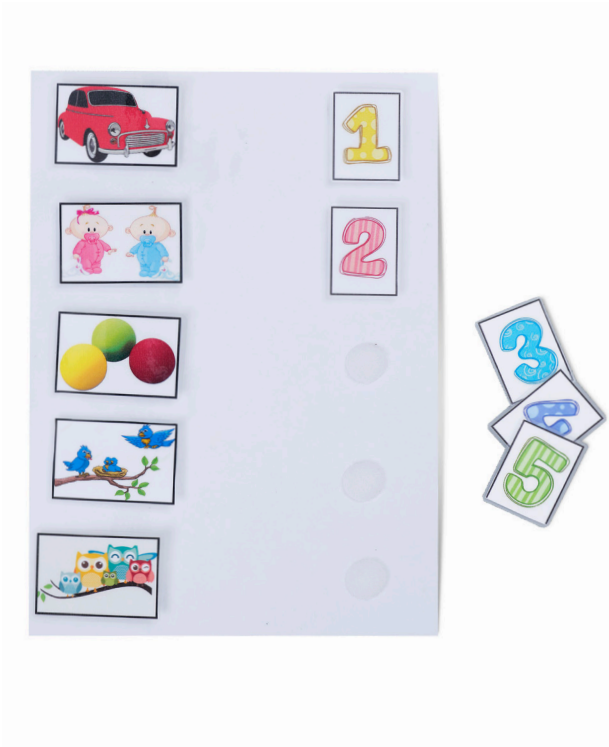

MATERYALLER

- ☐ PVC ile kaplanmış rakam kartlar.
- ☐ Varlıkların resimleri.
- ☐ Dosya ve klasör.
- ☐ Yapışkanlı şerit cırtlar.

HEDEFLenen BECERİLER

- Matematiğe hazırlık
- Miktar eşitleme
- Ön matematik
- Sayı kavramını öğretme

FARKLI UYGULAMALAR

Dosyanın içine sayıların miktarına eşdeğer olan ve sayı miktarı kadar farklı varlıkların resimleri konulabilir. Varlıkların sayısı ve rakamlar değiştirilebilir.

EK 1

EK 1

BEP Hedefleri

Tüm iyi talimatlarda olduğu gibi, beceri kutularının kullanılması, bir çocuğun Bireysel Eğitim Planında (BEP) tanımlanan belirli gereksinim alanlarına hitap etmeyi amaçlamaktadır. Hedefler her çocuğun mevcut performans seviyelerine, koşulları ne olursa olsun o becerilere hitap edilmeli ve hedeflenen ustalık düzeyine göre bireyselleştirilmelidir. Aşağıda listelenen, çocuğun bağımsız olarak çalışmayı öğrenme ve çeşitli beceriler kazanma gereksinimini yansıtan çeşitli fikirlerdir.

Bağımsız olarak bir çalışma sistemini kullanma becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk bağımsız bir şekilde bir dizi beceriyi tamamlamak için bir program kullanır.
- Çocuk "tamamlanmış" çalışmalar için kurulmuş bir sistemi izler (bir sepete koyma, rafa geri dönme, vb.).
- Çocuk bireysel olarak _____ dakika çalışır.

Motor becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk nesneleri sabit bir yapıdan çekme ve bir kaba yerleştirme becerilerini tamamlar.
- Çocuk bir kerede bir nesneyi küçük bir yarığa atma becerilerini tamamlar.
- Çocuk baş ve işaret parmaklarını kullanarak mandalları veya diğer küçük nesneleri çıkartma becerilerini tamamlar.
- Çocuk bir ögeyi birleştirerek iki aşamalı motor becerileri tamamlar.
- Çocuk iç içe geçmiş bloklar kullanarak bir yapı inşa eder.

Eşleme veya sıralama becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk nesneleri aynı veya farklı olarak tanımlar.

- Çocuk aynı renkteki nesneleri eşler.
- Çocuk nesneleri renklerine göre sınıflandırır.
- Çocuk aynı boyuttaki nesneleri eşler.
- Çocuk nesneleri boyutlarına göre sınıflandırır.
- Çocuk aynı şekildeki nesneleri eşler.
- Çocuk nesneleri şekillerine göre sınıflandırır.
- Çocuk aynı nesneleri veya resimleri eşler.
- Çocuk nesneleri kategoriye göre sınıflandırır (hayvanlar, insanlar, arabalar vb.)

Okuma becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk aynı harfleri eşleştirir.
- Çocuk büyük harfleri küçük harflere eşler.
- Çocuk alfabedeki harfleri sıralar.
- Çocuk kelimeleri eşler.
- Çocuk kelimeleri aynı kelimenin resimleriyle eşleştirir.
- Çocuk resimleri, resimleri açıklayan cümlelerle eşleştirir.
- Çocuk resimleri ilk sesinin harfine eşleştirir.
- Çocuk karakterleri ve ortamları (resimli veya kelime formunda) sınıflandırır.
- Çocuk 3 parçalı bir hikayeyi resimler kullanarak sıralar.
- Çocuk kelimeleri kategoriye göre sıralar.
- Çocuk karşıt sözcüğü belirli bir kelimeyle eşler.
- Çocuk ilk harfine göre kelimeleri alfabetik sırasına göre koyar.

Yazma becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk düz ve kıvrımlı çizgilerin üzerinden geçer.
- Çocuk aynı nesnelerle eşleyebilmek için çizgi çizer.
- Çocuk adının harflerini eşleştirir.
- Çocuk, belirli bir kelimeyi harfler kullanarak eşler.
- Çocuk resimleri doğru sıraya koyarak basit bir cümle inşa eder.
- Çocuk kelimeleri doğru sıraya koyarak basit bir cümle inşa eder.

Matematik becerileri ile ilgili hedefler:

- Çocuk bir nesneyi uygun kutuya koyarak bire bir eşleme yapar.
- Çocuk setleri sayar ve sete doğru sayıyı eşler.
- Çocuk sayıları sıralar.
- Çocuk verilen sayılarla eşleşen setler hazırlar.
- Çocuk sırada eksik olan sayıları doldurur.
- Çocuk_____atlayarak sayarak sayıları sıraya koyar.
- Çocuk nesneleri boyutlarına göre seri halinde düzenler.
- Çocuk_____halinde örüntü kurar (AB, AAB, vb.).

EK 2

EK 2

MOTOR BECERİLER VERİ FORMU

Çocuk_____Tarih____/____/____

Düzyey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Blokları delikten içeri atar								
Mandalları kutudan çıkarıp deliğe atar								
Küçük topları deliğe atar								
Blokları kutudan çeker, deliğe atar								
Çocuk daireleri rengine göre ayıcıklarla eşler								
Büyük dama taşlarını deliğe atar								
Arabaları yerine park eder								
Küçük kutuları birleştirir ve deliğe atar								
Daireleri deliğe atar								
Bozuk paraları kumbaraya atar								
Yüz parçalarını uygun yerlere yerleştirir								
Legolardan yapı inşa eder								
Çubuğa makarna dizer								
Legoları ilgili şeklin üzerine yerleştirir								
Ponponları renklerine göre yerleştirir								
Kapakları aynı renk ve şekil içine yerleştirir								
İpi pipetlerin içinden geçirir								
Çizilen yolu takip ederek gazoz kapağını deliğe atar								
Bilyeleri hedeflenen noktaya götürür								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

EŞLEME BECERİLERİ VERİ FORMU

Çocuk_____Tarih____/____/____

Düzey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Yumurtaları renkleriyle eşler								
Mandalları renklerine göre eşler								
Şekil parçalarını şekillerin çizili olduğu yerlerle eşler								
Blokları renklerine göre eşler								
Renkli plakaları eşler								
Resimleri eşler								
Blokları kalıplarıyla eşler								
Detaylı resimleri eşler								
Sekil eşler								
Şeritleri eşler								
Kutuları kapaklarıyla eşler								
Nesneleri resimleriyle eşler								
Tıpa tıpa aynı resimleri eşler								
Küçük ve büyük harfleri eşler								
Balıkları renklerine göre tutar								
Mandalları renk ve sayısına göre eşler								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

SINIFLANDIRMA BECERİLERİ VERİ FORMU

Çocuk _____ Tarih ____/____/____

Düzyey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Nesneleri renklerine göre sınıflandırır								
Daireleri renklerine göre ayırır								
Oyuncak parçalarını renklerine göre sınıflandırır								
3 farklı renk boncukları sınıflandırır								
Pipetleri renklerine göre sınıflandırır								
Kız ve erkek resimlerini sınıflandırır								
Silgileri kategorilerine göre sınıflandırır								
Nesneleri sınıflandırır								
İki farklı nesneyi sınıflandırıp deliğe atar								
İki tür nesneyi sınıflandırır								
Nesneleri renklerine göre sınıflandırır								
Pastel boyaaları renklerine göre sınıflandırır								
Plastik yemek takımını sınıflandırır								
Sporla ilgili kartları sınıflandırır								
Kağıtları renklerine göre sınıflandırır								
Resimleri aynı veya farklı olduğuna karar vererek sınıflandırır								
Dokusuna göre nesneleri sınıflandırır								
Resimleri kategorisine göre sınıflandırır								
Nesneleri boyutuna göre sınıflandırır								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

OKUMA BECERİLERİ VERİ FORMU

Çocuk_____Tarih____/____/____

Düzey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Harfleri alfabetik sıraya göre dizer								
Büyük küçük harf eşler								
Kelime kelime eşler								
Kelime resim eşler								
Rakamları okur ve mandallarla eşler								
Renkli nesneleri kelimelerle eşler								
Kelimeleri renkleriyle eşler								
Resimleri cümle kartlarıyla eşler								
Resimleri ilk seslerine göre eşler								
Resimleri baş harflerine göre eşler								
Özellik ve ortama göre sınıflandırır								
3 parçalı hikaye sıralar								
Kelimeleri okur ve kategorilerine göre ayırır								
Kelimeleri alfabetik sırayla dizer								
Ayları tatillerle eşler								
Zıt anlamlı kelimeleri eşler								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

YAZMA BECERİLERİ VERİ FORMU

Çocuk_____Tarih____/____/____

Düzey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Şekli tamamlar								
Resimleri ilişkilendirir								
Harflerle isim yazar								
Harflerden kelime oluşturur								
Mandallarla kelime oluşturur								
Resimlerle uygun cümle kurar								
Kelime kartlarıyla cümle kurar								
Oyun çarkıyla harf yazar								
Resmi harflerle yazar								
Kumun üzerine harf yazar								
Kalıbın içine harf çizer								
Hecelerle kelime oluşturur								
Hecelerle cümle oluşturur								
Noktalardan harf oluşturur								
Çubuklarla harf oluşturur								
Verilen harflerden kelime oluşturur								
Pinpon toplarından kelime oluşturur								
Harflerden eşleyerek kelime oluşturur								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

MATEMATİK BECERİLERİ VERİ FORMU

Çocuk_____Tarih____/____/____

Düzey ve Doğruluk %	D	%	D	%	D	%	D	%
Pipetleri renklerine göre eşler								
Pamuk topları karton bardaklarla birebir eşler								
Noktaları rakamlarla eşler								
Varlıkları rakamlarıyla eşler								
Rakamları eşler								
Rakamları miktarlarıyla eşler								
Eksik rakamı bulur, yerine yerleştirir								
Rakamları sıralar								
Nesneleri boyutlarına göre sınıflandırır								
Nesnelerden miktarına göre ayırır								
1'den 10'a kadar nesneleri miktarına göre ayırır								
Çocuk örüntü oluşturur								
Legoları kullanarak 4 işlem yapar								
Çubuklarla rakamları eşler								
Nesnelerle rakamları eşler								
Toplarla toplama işlemi yapar								
Resimlerle rakamları eşler								

Bağımsızlık düzey kodu:
B: Bağımsız KY: Kısmi Yardım TY: Tam
Yardım

KAYNAKÇA

- Anderson, M. D., Sherman, J. A., Sheldon, J. B., & McAdam,, D. (1997). Picture activity schedules and engagement of adults with mental retardation in a group home. *Research in Developmental Disabilities*, 18, 231–250.
- Betz, A., Higbee, T. S., & Reagon, K. A. (2008). Using joint activity schedules to promote peer engagement in preschoolers with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 41, 237–241.
- Birkan, B. Otizmli Çocuğun ailesi olmak H. Yavuzer, (Ed.), Ana-Baba Okulu: Ana-Baba Eğitimi ve Aile İçi İletişim Becerileri Remzi Kitapevi, 215–232, 2017.
- Birkan, B. (2013). Etkinlik Çizelgeleri: Otizmli çocuklara bağımsızlık, sosyal etkileşim ve seçim yapmayı kazandırma." *Özel Eğitim Dergisi*, 14(1) 61–76.
- Birkan, B. (2011). Otizmli çocuklara konuşma becerilerinin öğretimi: Replikli öğretim. *Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 57–69.
- Birkan, B. (2009). Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklar, S. Vuran, (Ed.), *Özel Eğitim: Öğretmen Adayları ve Öğretmenler için*. Maya yayıncılık, 209–251, 2013.
- Birkan, B. (2009). Erken çocukluk eğitimi, G. Akçamete, (Ed.), *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık, 141– 168.
- Birkan, B. (2009). Otizmi olan çocukların eğitimi, G. Akçamete, (Ed.), *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık, 503–524.
- Birkan, B., McClannahan, L. E., & Krantz, P. J. (2007). Effects of superimposition

and background fading on the sight-word reading of a boy with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 1, 117–125.

Birkan, B. (2002). Erken özel eğitim hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 99–109.

Bryan, L. C., & Gast, D. L. (2000). Teaching on-task and on-schedule behaviors to high-functioning children with autism via picture activity schedules. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30, 553–567.

Cooper, J. O. (1987). Stimulus control. In J. O. Cooper, T. E. Heron, & W. L. Heward, *Applied Behavior Analysis* (p. 315). Columbus, OH: Merrill Publishing Co.

Edmark Corporation (1992). Edmark Reading Program. Redmond, WA: Author.

Etzel, B. C., & LeBlanc, J. M. (1979). The simplest treatment alternative: The law of parsimony applied to choosing appropriate instructional control and errorless-learning procedures for the difficult-to-teach child. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 9, 361–382.

Henry, K. A. (2005). *How Do I Teach This Kid?* Arlington Texas: Future Horizons.

Krantz, P. J. (2000). Commentary: Interventions to facilitate socialization. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30, 411–413.

Krantz, P. J., MacDuff, M. T., & McClannahan, L. E. (1993). Programming participation in family activities for children with autism: Parents' use of photographic activity schedules. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 26, 137–139.

Krantz, P. J., & McClannahan, L. E. (1993). Teaching children with autism to initiate to peers: Effects of a script-fading procedure. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 26, 121–132.

- Krantz, P. J. & McClannahan, L. E. (1998). Social interaction skills for children with autism: A script-fading procedure for beginning readers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 31, 191–202.
- Lovaas, O. I. (1977). *The autistic child: Language development through behavior modification*. New York: Irvington.
- Lutzker, J. R., McGimsey–McRae, S., & McGimsey, J. F. (1983). General description of behavioral approaches. In M. Hersen, V. B. VanHasselt, & J. L. Matson (Eds.), *Behavior Therapy for the Developmentally and Physically Disabled* (p. 42). New York: Academic Press.
- MacDuff, G. S., Krantz, P. J., & McClannahan, L. E. (1993). Teaching children with autism to use photographic activity schedules: Maintenance and generalization of complex response chains. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 26, 89–97.
- Machalicek, W., Shogren, K., Lang, R., Rispoli, M., O'Reilly, M. F., Franco, J. H., & Sigafoos, J. (2009). Increasing play and decreasing the challenging behavior of children with autism during recess with activity schedules and task correspondence training. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3, 547–555.
- McClannahan, L. E. (1998). From photographic to textual cues. In P. J. Krantz, G. S. MacDuff, E. C. Fenske, & L. E. McClannahan, *Teaching independence and choice: Design, implementation, and assessment of the use of activity schedules*. Princeton, NJ: Princeton Child Development Institute. DVDs or VHS tapes. www.pcdi.org
- McClannahan, L. E., & Krantz, P. J. (1997). In search of solutions to prompt dependence: Teaching children with autism to use photographic activity schedules. In E. M. Pinkston and D. M. Baer (Eds.), *Environment and behavior* (pp. 271–278). Boulder, CO: Westview Press.

- McClannahan, L. E., & Krantz, P. J. (2005). Teaching conversation to children with autism: Scripts and script fading. Bethesda, MD: Woodbine House.
- McClannahan, L. E., MacDuff, G. S., & Krantz, P. J. (2002). Behavior analysis and intervention for adults with autism. *Behavior Modification*, 26, 9–26.
- McClannahan, L. E., MacDuff, G. S., & Krantz, P. J. (2009). Activity schedules for adults with autism spectrum disorders. In P. Reed (Ed.), *Behavioral Theories and Interventions for Autism* (pp. 313–334). New York: Nova Science Publishers.
- McGee, G. G., Krantz, P. J., & McClannahan, L. E. (1986). An extension of incidental teaching procedures to reading instruction for autistic children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 19, 147–57.
- Mechling, L. C., Gast, D. L., & Seid, N. H. (2009). Using a personal digital assistant to increase independent task completion by students with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 39, 1420–1434.
- Miguel, C. F., Yang, H. G., Finn, H. E., & Ahearn, W. H. (2009). Establishing derived textual control in activity schedules with children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 42, 703–709.
- Pierce, K. L., & Schreibman, L. (1994). Teaching daily living skills to children with autism in unsupervised settings through pictorial self-management. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 27, 471–481.
- Rehfeldt, R. A. (2002). A review of McClannahan and Krantz's Activity Schedules for Children with Autism: Teaching Independent Behavior: Toward the inclusion and integration of children with disabilities. *The Behavior Analyst*, 25, 103–108.
- Rehfeldt, R. A., Kinney, E. M., Root, S., & Stromer, R. (2004). Creating activity

schedules using Microsoft PowerPoint. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 37, 115–128.

Silver Lining Multimedia, Inc. (2008). *Picture This...* Poughkeepsie, NY: Author. (CD for Windows or Mac OS). www.silverliningmm.com

Stages Learning Materials (2009). *Language builder: Picture noun cards*. Chico, CA: Author. www.stageslearning.com

Stevenson, C. L., Krantz, P. J., & McClannahan, L. E. (1998). Social interaction skills for children with autism: A script-fading procedure for nonreaders. *Behavioral Interventions*, 15, 1–20.

Watanabe, M., & Sturmey, P. (2003). The effect of choice-making opportunities during activity schedules on task engagement of adults with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 33, 535–538.

Wichnick, A., Vener, S. M., Keating, C., & Poulson, C. L. (2010). The effect of a script-fading procedure on unscripted social initiations and novel utterances among young children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 4, 51–64.

